

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

HYBRIDISODANKÄYNTI - UUTTA VAI VANHAA?

Pro gradu -tutkielma

Yliluutnantti
Johannes Gärdström

Sotatieteiden maisterikurssi 7
Kranaatinheitinopintosuunta

Huhtikuu 2018

Kurssi Sotatieteiden maisterikurssi 7	Linja Maasotalinja
Tekijä Yliluutnantti Johannes Gärdsström	
Opinnäytetyön nimi Hybridisodankäynti - uutta vai vanhaa?	
Oppiaine, johon työ liittyy Operaatiotaito ja taktiikka	Säilytyspaikka MPKK:n kirjasto
Aika Huhtikuu 2018	Tekstisivuja 62 Liitesivuja 1
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Hybridisodankäynti nousi keskustelun aiheeksi Suomessa vuonna 2014 Ukrainan kriisin muuttua sodaksi. Sen jälkeisissä selonteoissa hybridisodankäynti on esitetty turvallisuushkana Suomelle. Samanaikaisesti hybridisodankäyntiä on käytetty monin tavoin julkisessa keskustelussa ja jopa kiistelty käsitteen merkityksestä. Tutkielman tavoitteena on luoda ymmärrys ilmiöstä käsitteen takana ja esittää sen erilaiset tulkinnat. Ymmärryksen ja tulkintojen myötä kyetään luomaan käsitys siitä ja sen käytön merkityksistä. Näin ollen tutkielman päätutkimuskysymykseksi muodostui ”mitä hybridisodankäynti on?”.</p> <p>Tutkielma oli luonteeltaan laadullinen. Tutkimusmenetelminä käytettiin käsiteanalyysiä ja sisällönanalyysiä. Tutkimusaineisto koostui kirjallisuudesta, artikkeleista ja tutkimuksista. Tutkielmassa luotiin teoreettinen viitekehys hybridisodankäynnin eri näkökulmista, sodan ja sodankäynnin teoreettisesta tausta sekä sodankäynnin eri tasoista. Sen jälkeen tutkielmassa tutkittiin hybridisodankäynnin käsitteen käytön historiaa ja merkityksiä. Sen avulla luotiin ymmärrys siitä, miksi käsitettä on käytetty. Viimeisimpänä tutkittiin hybridisodankäynnin eri tulkintoja, minkä avulla syvennettiin ymmärrystä käsitteen laaja-alaisista tulkinnoista.</p> <p>Termin hybridisodankäynti historia on lyhyt ja se on ollut esillä vasta 2000-luvulla. Aluksi termi liittyi vain aseelliseen voimankäyttöön sekä tavanomaisen ja epätavanomaisen sodankäynnin sekoittumiseen. Nyt hybridisodankäynti sisältää huomattavasti laajemman merkityksen. Hybridisodankäyntiä on tulkittu monin eri tavoin. Merkittävästi lisäarvoa tuo sen rinnastaminen venäläiseen uuden sukupolven sodankäyntiin sekä suurvaltapolitiikkaan. Uuden sukupolven sodankäynti on sodan kuva. Hybridisodankäynti voidaan myös nähdä sellaisena, aikalaiskuvauksena, vaikka siinä on ajasta aikaan säilyviä ominaisuuksia.</p> <p>Tämän tutkielman perusteella hybridisodankäynti on <i>vaikuttamisen välineiden ja keinojen yhdistämistä valtioiden, instituutioiden ja yhteiskuntien rikkomiseksi</i>. Sen seurauksena rauhan ja sodan välinen raja hämärtyy, ja hyökkäyksen kohteena olevan päätöksenteko vaikeutuu. Käsitettä on käytetty vain vihollisen toiminnan kuvaamiseen, vaikka sillä kyettäisiin kuvaamaan myös omia menetelmiä. Hybridisodankäynnillä on haluttu kuvata uutta vihollista tai uudenlaista uhkakuvaa, mikä on aiheuttanut käsitteen kontekstisidonnaisuuden. Käsitteen sisältämä tärkein ilmiö on vaikuttamisen välineiden ja keinojen yhdistäminen valtioiden, instituutioiden sekä yhteiskuntien rikkomiseen. Keinojen ja välineiden yhdistäminen ilmiönä näyttäisi kuitenkin olevan kontekstista riippumaton.</p>	
<p>AVAINSANAT</p> <p>hybridi, hybridisodankäynti, kokonaisvaltainen lähestyminen, comprehensive approach, sotateoria, käsiteanalyysi</p>	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	TUTKIMUSINTRESSI	1
1.2	TUTKIMUSTILANNE.....	3
1.3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN RAKENNE	4
1.4	TUTKIMUSMENETELMÄT	5
1.5	VIITEKEHYS JA KESKEISET KÄSITTEET	8
1.6	LÄHDEMATERIAALIN ESITTELY	10
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	13
2.1	HYBRIDISODANKÄYNTI	13
2.2	SOTA JA SODANKÄYNTI	18
2.3	SODANKÄYNNIN ERI TASOT	20
2.4	JOHTOPÄÄTÖKSET	22
3	HYBRIDISODANKÄYNNIN MERKITYKSEN HISTORIA.....	24
3.1	TŠETŠENIAN SODAT	24
3.2	TŠETŠENIASTA LIBANONIN TOISEEN SOTAAN	26
3.3	LIBANONIN SODAN JÄLKEEN.....	29
3.4	UKRAINAN KRIISISTÄ SODAKSI	31
3.5	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
4	HYBRIDISODANKÄYNNIN MONET TULKINNAT.....	38
4.1	SOTATAIDOLLINEN TULKINTA	38
4.2	KOKONAISSVALTAINEN LÄHESTYMINEN	40
4.3	VENÄLÄINEN NÄKEMYS 2010-LUVUN SODANKÄYNTIIN	43
4.4	HYBRIDISODANKÄYNTI SUURVALTAPOLITIIKKANA.....	46
4.5	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	55
5.1	TULOKSET	55
5.2	POHDINTA.....	59
5.3	TUTKIMUKSEN KRIITTINEN TARKASTELU	59
5.4	JATKOTUTKIMUSAIHEET	61

LÄHTEET

LITTEET

HYBRIDISODANKÄYNTI — UUTTA VAI VANHAA?

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusintressi

*”Viimeaikaiset kriisit ovat haastaneet käsityksiämme perinteisestä sodasta. Olemme nähneet suunnitelmallista toimintaa, jossa kohteena olevan valtion heikkouksia hyödynnetään. Tämän hybridiuhkan keinovalikoima on laaja: informaatio-operaatiot, taloudellinen ja teknologiaan perustuva painostus, tunnuksettomat sotilaat tai kybervaikuttaminen – ja keinovalikoima laajenee edelleen.”*¹ Tasavallan presidentti Sauli Niinistö nosti 7.11.2016 219. maanpuolustuskurssin avajaispuheessaan hybridisodankäynnin keskeiseksi uhaksi. Yhtä lailla vuoden 2016 ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko nosti sen esille keskeisenä uhkana. Lisäksi selonteko esittää hybridiuhkien moninaisuuden ja Suomen aseman niiden kohteena². Edelleen, vuoden 2017 puolustusselonteossa linjataan hybridiuhkiin vastaamisen olevan tärkeää Suomelle³. Hybridisodankäynnistä on tullut ajankohtainen ilmiö ja uhkakuva Suomen turvallisuudelle.

Suomessa keskustelu hybridisodankäynnistä alkoi vuonna 2014 Venäjän vallattua Krimin niemimaan. Julkisessa keskustelussa ei ole päästy yhteisymmärrykseen siitä, ovatko hybridiuhkat jotakin uutta. Tosin keskustelun seuraamista vaikeuttaa se, että keskustelijat ovat usein puhuneet hieman eri asioista.⁴

¹ Niinistö, Sauli, tasavallan presidentti: puhe 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 7.11.2016. [<http://www.president.fi/public/default.aspx?contentid=353891&nodeid=44810&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 10.4.2018.

² Valtioneuvoston kanslia: *Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016, Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2016, s. 15.

³ Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017, Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017, s. 16.

⁴ Puistola, Juha-Antero: *Näkökulmia hybridisodankäyntiin*. Maanpuolustuksen tieteellisen neuvottelukunnan seminaarin aineisto 18.11.2015, 2015, s. 1.

Yhdysvalloissa vastaavaa keskustelua käytiin jo aikaisemmin. Vuonna 2010 Yhdysvaltojen viranomaisten toimintaa valvovan Government Accountability Officeen (GAO) mukaan maan puolustusministeriö ei ollut määritellyt hybridisodankäynnin käsitettä, eikä nähnyt sitä tarpeellisena. Heidän mukaansa kyseessä ei ollut sodankäynnin uusi muoto. Hybridisodankäynti vain kuvasi Yhdysvaltojen vihollisten käyttämien keinojen monimuotoisuutta, joista oli saatu kokemuksia Afganistanista ja Irakista.⁵ Yhdysvaltalaisessa ajattelussa hybridisodankäyntiä verrattiin muihin sodankäynnin tapoihin. Kaikissa tapauksissa kyseessä on nimenomaan sotilaallisesta voimankäytöstä.

Euroopan unionin piirissä oli myös keskusteltu hybridisodankäynnistä ja sen merkityksestä. Keväällä 2016 termille annettujen merkitysten todettiin vaihtelevan, minkä vuoksi määritelmiä pyrittiin tarkentamaan. Toisaalta, samalla muistutettiin, että käsitteen määritelmien oli edelleen oltava joustavia, jotta uhkien muuttuva luonne voidaan huomioida.⁶ Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden käsittelyt aiheesta ovat olleet hyvin laaja-alaisia, eivätkä kovinkaan täsmällisiä. Kuitenkin hybridiuhkien vaikutus yhteiskunnan muihin kuin sotilaallisiin osiin on huomioitu. Suomi osallistuu hybridisodankäynnin tutkimiseen aktiivisesti, joten myös Puolustusvoimien on tutkittava ilmiötä, vaikka Juha-Antero Puistolalla mukaan hybridisodankäynnin sijoittaminen sodankäynnin kenttään on haastavaa.⁷

Suomeen perustettiin vuonna 2017 eurooppalainen hybridiuhkien osaamiskeskus. Sen tehtävänä on ”*tukea hybridiosaamiskeskuksen toimintaan osallistuvien hallitusten pyrkimyksiä parantaa hybridiuhkien torjuntaan liittyvää siviili- ja sotilassuorituskykyään ja valmiuttaan sekä hybridiuhkien sietokykyä, keskittyen erityisesti Euroopan turvallisuuteen*”.⁸ Hybridisodankäynnin ja -uhkien tutkiminen oli edelleen ajankohtaista. Osaamiskeskuksen perustaminen osoittaa hybridiuhkien olevan myös toistaiseksi pysyvä ilmiö, joita olisi syytä tutkia tulevaisuudessakin. Vaikka keskustelu hybridisodankäynnin käsitteestä on rauhoittunut, epäselvyydet käsitteen merkityksestä eivät ole poistuneet.

⁵ United States Government Accountability Office: *Hybrid warfare*. 10.9.2016, s. 6–17. [<http://www.gao.gov/new.items/d101036r.pdf>], luettu 10.4.2018.

⁶ Euroopan komissio: *Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle, Yhteinen kehys hybridiuhkien torjumiseksi: Euroopan unionin toimet*. Bryssel, 6.4.2016, s. 2. [<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=EN>], luettu 10.4.2018.

⁷ Puistola, Juha-Antero: *Näkökulmia hybridisodankäyntiin*. Maanpuolustuksen tieteellisen neuvottelukunnan seminaarin aineisto 18.11.2015, 2015, s. 2.

⁸ Valtioneuvoston viestintäosasto: *Eurooppalainen hybridiosaamiskeskus perustettiin Helsinkiin*, 11.4.2017. [http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/eurooppalainen-hybridiuhkien-osaamiskeskus-perustettiin-helsinkiin?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=10616], luettu 10.4.2018 ja *Laki Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksista*. [<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170417>], luettu 10.4.2018.

1.2 Tutkimustilanne

Maanpuolustuskorkeakoulussa hybridisodankäyntiä ei ole tutkittu laajasti, mutta muualla siitä on laadittu jonkin verran raportteja. Käsitteenä hybridisodankäyntiä käytti ensimmäisen ker-
ran yhdysvaltalainen majuri William J. Nemethin, opinnäytetyössään *Future War and Chechnya: A Case of Hybrid Warfare*. Tutkielmassaan Nemeth käsittelee Tšetšenian sotaa, jossa hän nimitti tšetšeenien tapaa taistella hybridisodankäynniksi.⁹

Maanpuolustuskorkeakoulun ensimmäiset hybridisodankäyntiä käsittelevät opinnäytetyöt olivat Kari-Petri Huovisen esipuseerikurssin tutkielma *Hybrid warfare – just a twist of compound warfare? : views on warfare from the United States Armed Forces perspective* sekä hänen yleisesikuntaupseerikurssin tutkielma *HEZBOLLAH AND TALIBAN – Hybrid Adversaries in Contemporary Conflicts? Views on an Adversary from the United States Armed Forces Perspective*. Molemmissa opinnäytteissä käsitellään terrori- ja kapinallisjärjestöjen tapaa käydä sotaa, hybridisodankäyntiä. Hybridisodankäyntiä pohditaan Yhdysvaltojen näkökulmasta.¹⁰ Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosasto oli myös tutkimuskatsauksissaan raportoinut hybridisodankäynnistä käsitteenä. Katsauksissa on esitetty Yhdysvaltojen näemyksen hybridisodankäynnistä GAO:n raportista ja venäläisen näemyksen nykyaikaisesta sodankäynnistä¹¹. Tutkimuskatsaukset kuitenkin linkittävät hybridisodankäynnin Venäjän toimiiin Krimillä sekä Ukrainassa.

Toisessa hybridisodankäyntiä käsittelevässä raportissaan puolustusvoimien tutkimuslaitos käsittelee hybridiuhkia ja yhteiskunnan varautumista.¹² Kansainvälisen Multinational Capability Development -kampanjan (MCDC) Hybridivaste -projektiryhmä (Countering Hybridwarfare Project Team) kartoitti käsityksiä hybridisodankäynnistä sekä sen luomista uhkista.¹³ Molemmat lähestyvät asiaa yhteiskuntien turvallisuuden näkökulmista.

Lauri Hannikaisen ja Tero Lundstedtin tutkimusraportti *Kansainvälisen oikeuden rooli nyky-Venäjän ulkopolitiikassa – erityisesti valtiosuverenisuuden, asevoiman käytön kiellon ja kan-*

⁹ Nemeth, William J.: *Future War and Chechnya: A Case of Hybrid Warfare*. Naval Postgraduate School, 2002, s. 71–76.

¹⁰ Huovinen, Kari-Petri: *HYBRID WARFARE – Just a Twist of Compound Warfare? Views on warfare from the United States Armed Forces perspective*. Maanpuolustuskorkeakoulu, 2011 ja *HEZBOLLAH AND TALIBAN – Hybrid Adversaries in Contemporary Conflicts? Views on an Adversary from the United States Armed Forces Perspective*. Maanpuolustuskorkeakoulu, 2013.

¹¹ Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportti: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 1/2015: Hybridisodankäynnin käsitteestä*. AL2421/10.2.2015.

¹² Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportti: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 4/2016: Hybridiuhkat ja yhteiskunnan varautuminen*. AM11967/11.8.2016.

¹³ Multinational Capability Development Campaign (MCDC): *Countering Hybrid Warfare*. 31.10.2016.

sojen itsemääräämisoikeuden valossa käsittelee lyhyesti Venäjän hybridisodankäyntiä Ukrainassa kansainvälisen oikeuden näkökulmasta.¹⁴ Ulkopoliittisen instituutin tutkimus *Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist* käsittelee Venäjän uuden sukupolven sodankäyntiä, joka tulkittiin hybridisodankäynniksi.¹⁵ Raportissa tarkastellaan Venäjän vaikutuskeinoja Ukrainassa helmikuusta 2014 elokuuhun.

Hybridisodankäynnin tutkimus on heijastellut viime vuosina käytyä keskustelua käsitteen sisällöstä. Ilmiö tuntuu vaihtuvan puheenvuoron, tai tässä tapauksessa tutkimuksen, edessä seuraavalle henkilölle.

Suomessa sotatieteellistä käsitetutkimusta on tehty jonkin verran, mutta taktiikan ja operaatiotaidon osalta se on ollut vähäisempää. Yhden ensimmäisistä sotatieteellisistä käsitetutkimuksista Suomessa teki Marco Krogars, jossa hän käsittelee sotatieteen peruskäsitteitä – johtamista, sotilaspedagogiikkaa, taktiikka, operaatiotaitoa ja strategiaa.¹⁶

Laajin taktiikan ja operaatiotaidon käsitetutkimus lienee Mika Huttusen väitöskirja *Monimutkainen taktiikka*, jossa hän tutkii taktiikkaa käsitteenä ja sen ominaisuuksia hyvinkin tarkasti.¹⁷ Käsiteanalyysjä on tehty suomalaisessa sotatieteessä määrällisesti vähän, mutta niitä on tehty aina kandidaatin tutkielmasta väitöskirjaan asti. Näistä Huttusen väitöskirja voidaan pitää yhtenä merkittävimmistä, niin käsitteen kuin tutkimusmenetelmävalinnankin puolesta. Samaa tutkimusmenetelmää on käytetty tai sitä on vähintään sovellettu useissa sitä seuranneissa käsiteanalyysseissä.

1.3 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen rakenne

Hybridisodankäynnin määrittelyminen universaalina käsitteenä olisi ollut haastavaa, sillä jo tutkielman aikaisessa vaiheessa tutkija huomasi sen käytön olevan sidoksissa kunkin valtion uhkakuviin. Tämän tutkielman tutkimustehtävänä oli selvittää, mitä hybridisodankäynti ilmiönä on ja ymmärtää paremmin ilmiön ominaisuuksia sekä käsitteen käytön merkityksiä. Tämän tehtävän toteuttamiseen vaadittiin ymmärrys sotateoriasta ja sodankäynnin tasoista,

¹⁴ Hannikainen, Lauri & Tero Lundstedt: *Kansainvälisen oikeuden rooli nyky-Venäjän ulkopolitiikassa - erityisesti valtiosuvereenisuden, asevoiman käytön kiellon ja kansojen itsemääräämisoikeuden valossa*. Puolustusministeriö 2016, s. 1–4.

¹⁵ Rácz, András: *Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist*. Ulkopoliittinen instituutti, Multiprint Oy, Helsinki 2015, s.27.

¹⁶ Krogars, Marco: *Sotatieteelliset käsitteet puntarissa*. Julkaisusarja 1, Tutkimuksia N:o 9, Maanpuolustuskorkeakoulu, Hakapaino Oy, Helsinki 1998, s.1–13.

¹⁷ Huttunen, Mika: *Monimutkainen taktiikka*. Julkaisusarja 1, Taktiikan tutkimuksia n:o 2/2010, Maanpuolustuskorkeakoulu, Edita Prima Oy, Helsinki 2010.

käsitteen alkuperän kartoittamista ja sen tulkintojen vertailua. Edellä mainittujen vaatimusten täyttämisen jälkeen tavoitteeksi muodostui ymmärtää hybridisodankäynnin käsitteen merkityksiä sekä ilmiön ominaisuuksia ja ilmentymiä. Näin ollen päätutkimuskysymys on: Mitä hybridisodankäynti on?

Ensimmäisessä sisältöluvussa vastataan, ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen:

1. Miten hybridisodankäynti sijoittuu sotateorioihin ja sodankäynnin eri tasoihin? Luvussa käsitellään nykyaikaisen sodankäynnin keskeisimpiä teorioita. Lisäksi luvussa käsitellään sodankäynnin eri tasoja teoreettisella tasolla.

Toisessa sisältöluvussa vastataan, toiseen alatutkimuskysymykseen:

2. Mikä on hybridisodankäynnin käsitteen historia ja alkuperä?

Luvussa käsitellään käsitteiden *sodankäynti* ja *hybridi* historiallisia taustoja sekä kolmen lyhyen case -tarkastelun kautta hybridisodankäynnin historiaa.

Kolmannessa sisältöluvussa kartoitetaan eri tulkintoja hybridisodankäynnistä vastaamalla alatutkimuskysymykseen:

3. Mitä erilaisia tulkintoja hybridisodankäynnistä on?

Tulkintoja tarkastellaan sotataidon, suurvaltapolitiikan ja länsimaisen kokonaisvaltaisen lähestymisen (comprehensive approach) kautta. Lisäksi huomioidaan venäläinen uuden sukupolven sodankäynti, joka länsimaissa on mielletty hybridisodankäynniksi¹⁸.

Johtopäätösluvussa eritellään kaikkien lukujen sisältölukujen johtopäätöksistä hybridisodankäynnin ominaispiirteet ja lähikäsitteet. Lisäksi esitetään keskeisimmät tulokset sekä pohdinta.

1.4 Tutkimusmenetelmät

Tämä tutkielma on lähestymistavaltaan laadullinen tutkimus, sillä tutkimustehtävän mukaisesti siinä pyritään tekemään käsitysten pohjalta tulkintoja tutkittavasta ilmiöstä.¹⁹ Laadullisessa tutkimuksessa on kyse myös tutkittavan ilmiön ymmärtämisestä.²⁰ Kirjallisuus, tutkimukset sekä artikkelit muodostavat lähdeaineiston. Ne edustavat kaikki kirjoittajiensa tulkintoja ja

¹⁸ Esimerkiksi: Rácz (2015).

¹⁹ Metteri, Jussi & Mika Huttunen: *Ajatuksia operaatiotaidon ja taktiikan laadullisesta tutkimuksesta*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietoa, n:o 1/2008, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 34.

²⁰ Tuomi, Jouni & Anneli Sarajarvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Hansaprint Oy, Vantaa 2013, s. 29.

käsityksiä todellisesta maailmasta. Tutkimusotteeltaan tutkielma on hermeneuttinen. Hermeneutiikka tukee käsiteanalyysiä, sillä se selittää käsitteiden sisältöä sekä tekstien ilmaisuja ja merkityksiä.²¹ Hermeneutiikka näkyy tutkimuksessa siten, että teoreettinen viitekehyksen avulla luodaan määritelmä hybridisodankäynnin käsitteestä. Ymmärrystä käsitteestä ja sen käytöstä syvennettiin käytön historian ja erilaisten tulkintojen avulla. Näin syvennyttiin jatkuvasti aiheeseen syvemmälle ja kyettiin luomaan käsitys ilmiöstä.

Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelminä käytettiin käsiteanalyysiä ja sisällönanalyysiä. Kahden eri menetelmän käyttämisellä pyrittiin syventämään ymmärrystä itse käsitteestä ja sen lähikäsitteistä sekä ilmiön sisällöstä.

Käsiteanalyysin avulla voitiin tunnistaa käsitteen *hybridisodankäynti* kriittiset ominaispiirteet sekä ymmärtää paremmin käsitteen kuvaamaa ilmiötä ja sen suhdetta lähikäsitteisiin. Käsiteanalyysi perustuu alun perin John Wilsonin luomaan malliin, jota Texasin yliopiston hoitotieteiden professori, pedagogiikan tohtori, (Doctor of Education) Lorraine Walker ja apulaisprofessori, filosofian tohtori, Kay Avant ovat soveltaneet hoitotieteissä.²² Käsiteanalyysi ohjaa tutkimuksen rakennetta ja kulkua. Tässä tutkimuksessa se edusti päätutkimusmenetelmää, sillä se ohjasi koko tutkimustyötä aina aineistonkeruusta johtopäätöksiin asti.

Itä-Suomen yliopiston johtamisen professori, kauppatieteiden maisteri, Anu Puusan esittämässä kahdeksanvaiheisessa käsiteanalyysissä vaiheet etenevät rinnakkain tai peräkkäin.²³

Tässä tutkimuksessa vaiheita sovellettiin seuraavasti:

1. Analyysi aloitettiin käsitteen valinnalla. Tässä tutkimuksessa analysoitiin hybridisodankäynnin käsitettä.
2. Asetettiin tavoitteet analyysille: selvitettiin mitä hybridisodankäynti on ja luotiin kokonaisvaltainen ymmärrys käsitteen ja sen käytön merkityksistä.
3. Selvitetään käsitteen erilaiset tulkintatavat. Tämä osuus jaettiin tässä tutkimuksessa kahteen osaan. Ensin selvitettiin käsitteen historiaa luvussa kolme, jonka jälkeen erilaisia tulkintatapoja eriteltiin vielä luvussa neljä.
4. Tunnistettiin käsitteen ominaispiirteet ja nimettiin kriittisimmät niistä. Tämä tapahtui luvussa 5.

²¹ Metteri, Jussi & Mika Huttunen (2008), s. 24.

²² Puusa, Anu: Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä, *Premissi 4/2008*, 2008, s. 39. kts. Walker, Lorraine & Kay Avant *Strategies for theory construction in nursing*. Neljäs painos, Pearson Education Ltd, New Jersey, 2005, s. 63—65.

²³ Puusa (2008), s. 39—42. kts. Walker, Lorraine & Kay Avant (2008), s. 65.

5. Laadittiin malliesimerkki käsitteestä. Tämä vaihe sivuutettiin tässä tutkimuksessa, sillä käsite on abstrakti ja sen taustalla oleva ilmiö on alati muuttuva. Puusan mukaan tällaisille käsitteille täsmälliset teoreettiset ja operationaaliset määritelmät eivät ole tarkoituksenmukaisia²⁴. Teoreettisen viitekehyksen pohjalta luotiin tätä tutkielmaa varten määritelmä hybridisodankäynnistä. Se ei kuitenkaan ole sama asia kuin käsiteanalyysin vaihe malliesimerkin laadinta.
6. Hybridisodankäynnin lähikäsitteet käsiteltiin luvussa 5.
7. Käsitteen ennakkoehdot ja seuraukset kuvailtiin luvussa 5.
8. Nimettiin empiiriset merkitykset. Tätä käsitellään läpi tutkimuksen, mutta siihen palataan vielä johtopäätöksissä.

Vaikka vaiheet ovat lueteltuina peräkkäin, analyysin eteneminen oli silti iteratiivista. Iteratiivisella etenemisellä tarkoitetaan sitä, miten analyysin eri vaiheita toistetaan tutkimuksen edessä pienemmässä mittakaavassa. Luvussa kaksi luotiin jo synteesi siitä, mitä hybridisodankäynti on tässä tutkimuksessa. Ymmärrystä ilmiöstä laajennetaan kuitenkin aina tutkimuksen loppuun asti hermeneuttisen kehän mukaisesti. Analyysissa painottuvat historia ja tulkinnot, sillä niiden avulla pystytään muodostamaan kuva käsitteestä, sen ominaisuuksista ja lähikäsitteistä. Käsitteen empiiriset merkitykset olivat jatkuvassa tarkastelussa. Empiiriset merkitykset osoittavat abstraktien käsitteiden todellisen olemassaolon²⁵. Siitä syystä niitä oli jatkuvasti kyettävä löytämään käsitteen historiasta ja tulkinnoista.

Tämän tutkielman aineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Sen avulla pyrittiin tekemään tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus.²⁶ Tutkielmassa analysointiin käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jonka avulla pyrittiin muodostamaan aineistosta teorettinen kokonaisuus. Tässä tutkimuksessa analyysiä toteutettiin induktiivisesti, jolloin pyrittiin luomaan yksittäisistä tapauksista yleisiä väitteitä.²⁷ Hybridisodankäynnistä tehdyt tutkimukset sekä raportit muodostivat yksittäisten tapausten joukon, josta pyrittiin tekemään induktiivisen päätelyn mukaisesti yleistys hybridisodankäynnistä ilmiönä.

Aineistoa tulkittiin koko analyysin ajan, eikä se ollut erillisenä vaiheena.²⁸ Analyysin yhteydessä ei välttämättä syntynyt tulkintoja välittömästi, vaan sen yhteydessä syntyneet ajatukset muodostuivat vähitellen tulkinnoiksi - johtopäätöksiksi.

---

²⁴ Puusa (2008), s. 39.

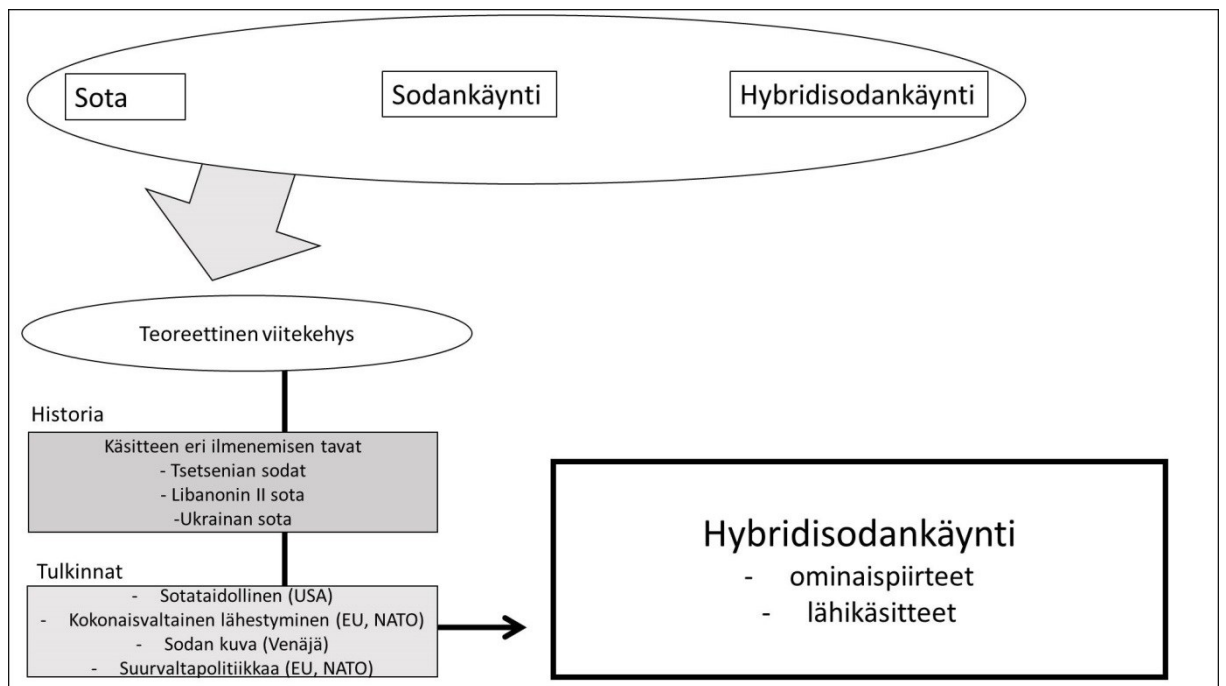
²⁵ Sama, s. 41.

²⁶ Metteri, Jussi & Mika Huttunen (2008), s. 55.

²⁷ Sama, s. 51.

²⁸ Sama, s. 56.

1.5 Viitekehys ja keskeiset käsitteet

Kuva 1: Tutkielman viitekehys.

Hybridisodankäynnin piirteitä voidaan nähdä historiassa etenkin taktiikan näkökulmasta²⁹, mutta tutkimuksen tavoitteen kannalta keskeisempää oli käsitteen käytön historia kuin ilmiön historiallinen tarkastelu. Tästä syystä tutkimuskohdetta lähestyttiin juuri käsitteen käytön näkökulmasta.

Kuvassa 1 on esitetty tutkimuskohteen muodostuminen. Teoreettisen taustan tutkielmalle luo sota ja sodankäynti. Niiden avulla kyettiin sijoittamaan hybridisodankäynti käsitteenä sodankäynnin eri tasoille ja ymmärrettiin sen merkitystä sotateorioiden näkökulmasta. Kuvassa on esitetty, miten teoreettista taustaa vasten käsitellään käsitteen historia ja merkitys eri sodissa. Puusan mukaan historia on olennainen osa käsitteen ymmärtämistä, sillä sen avulla saadaan kartoitettua sen käytön merkitykset mahdollisimman laajasti³⁰. Käsitteen käytön historian jälkeen käsitellään erilaiset tulkinnat, joiden on sanottu olevan oikeita termejä ja hybridisodankäynnin vain uusi käsite vanhalle ilmiölle.

²⁹ Williamson, Murray ja Peter R. Mansoor (toim.): *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*. Cambridge University Press, 2012.

³⁰ Puusa (2008), s. 39–40.

Teoreettisen taustan, käsitteen käytön historian ja eri tulkintojen avulla luodaan ymmärrys siitä, mitä hybridisodankäynti on. Sen jälkeen siitä pystytään erittelemään ominaisuudet ja lähikäsitteet. Ne ovat olennainen osa ilmiön ymmärtämistä.

Tutkimuksen viitekehys toimi myös tutkimuksen rajauksena. Käsitteen ilmenemistä käsitellään kolmessa eri sodassa. Tulkinnat puolestaan rajattiin käsittelemään neljää eri tapausta. Tapausten sisältä löytyy lisää tulkintoja, mutta tässä käsittelyssä hyödynnetään eri järjestöjen jo tekemiä käsiteanalyyssejä. Esimerkiksi kokonaisvaltainen lähestyminen sisältää useita eri tulkintoja, mutta siitä tehtyä käsiteanalyysiä hyödynnetään tässä tutkimuksessa.

Monet sotateoreetikot ovat kirjoittaneet sodankäynnistä ja kuvailleet sen olemusta. Sota ja **sodankäynti** voidaan nähdä monin eritavoin. Rekkedal jakaa sodan funktionaaliseksi (toimintaan liittyvä) ja ilmiölähtöiseksi. Näistä funktionaalinen on perinteisempi sotatieteessä ja sillä on kaksi suuntausta: sota sosiaalisena ilmiönä sekä valtataistelu, jossa sota on politiikan väline.³¹ Tässä tutkielmassa sodankäyntiä lähestytään sosiaalisena ilmiönä, jolle keskeistä on poliittisten päämäärien saavuttaminen.

Hybridi on kielitoimiston mukaan biologian käsite, jolla tarkoitetaan kahden lajin risteymää. Sodankäynnille ja sodalle on löydettävissä useampia määritelmiä, joten kielitoimiston määritelmä hybridisodankäynnille *aseellisen sodankäynnin ja eril. aseettomien vaikutuskeinojen yhdistelmänä* lienee aivan oikea, mutta se ei silti kuvaile käsitettä eikä luo ymmärrystä hybridisodankäynnistä ilmiönä.³² Käsitteen hybridi merkitys on vakiintunutta, jotta sen määrittely ei ole tarvetta syventyä. Se on otettu biologiasta muidenkin tieteenalojen käyttöön ja sillä tarkoitetaan siis *kahden lajin risteymää*.

Hybridisodankäynnin käsite on tutkittavana kohteena. Hybridisodankäynnin voi lyhyesti sanoa sekoittavan sodankäynnin tasoja ja keinoja, hämärtämällä samalla sodan ja rauhan rajan.³³ Luvussa 2.1 tarkastellaan tarkemmin hybridisodankäynnin eri merkityksiä.

³¹ Rekkedal, Nils: *Nykyaikainen sotataito - sotilaallinen voima muutoksessa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Editia Prima Oy, Helsinki 2006, s. 28—36.

³² Kielitoimistonsanakirja. 2014. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Verkkojulkaisu HTML. Päivitetty 28.2.2017. Hakusanana: hybridi, hybridisodankäynti.

³³ Puistola (2015), s. 1—2.

Käsite on kielitoimistonsanakirjan mukaan ”*ajattelun luoma abstrakti hahmo; esineelle t. asialle ominaisten piirteiden kokonaisuus*”³⁴. Tässä tutkimuksessa käsite ymmärretään ominaisten piirteiden kokonaisuudella, joka muodostaa ilmiön.

Venäjällä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa Venäjän federaatiota valtiota ja erityisesti sen hallintoa.

Länsimailla tarkoitetaan Yhdysvaltoja ja Eurooppaa yhtenä yksikkönä. Se on perusteltua, sillä Venäjän poliittinen johto käyttää termiä ”länsi”, viitattaessaan läntisten maiden muodostamaan yhteisöön³⁵. Länsimaiden eri valtiot ja yhteisöt erotellaan tutkielman aikana, kun se on erikseen tarpeellista.

Sotilaallinen voimankäyttö on väkivallalla uhkaamista tai sen käyttämistä toisen valtion alueellista koskemattomuutta tai poliittista riippumattomuutta vastaan. Edellä mainittu uhkaaminen on syytä huomioda sotilaallisena voimankäyttönä, sillä Yhdistyneiden kansakuntien (YK) peruskirjan toisen artiklan neljäs kappale sisällyttää sen voimankäytön kieltoon³⁶.

Libanonin toisella sodalla tarkoitetaan tässä tutkielmassa Libanonin vuoden 2006 sotaa.

Ukrainan kriisillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa marraskuun 2013 ja maaliskuun 2014 välistä aikaa. Ukrainalla on ollut omat jännitteensä Venäjän kanssa, mutta kriisiksi se muodostui Ukrainan presidentti Janukovyč ilmoitettua 21.11.2013 Ukrainan keskeyttävän assosiaatiosopimuksen neuvottelut Euroopan unionin kanssa. Maaliskuussa 2014 Ukrainassa, etenkin sen itäosissa, alkoi olla sodan kaltaisia piirteitä. Eksakteja päiviä, milloin jännittynyt tilanne muuttui kriisiksi tai kriisi sodaksi on haastava määrittää.

1.6 Lähdemateriaalin esittely

Tutkimuksen lähdemateriaali koostuu ohjesäännöistä, aiemmista tutkimuksista, raporteista artikkeleista sekä muusta kirjallisuudesta. Aineisto on pääosin suomen- ja englanninkielistä sekä laadittu Euroopassa tai Yhdysvalloissa.

³⁴ Kielitoimistonsanakirja. 2014. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu 35. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Verkkojulkaisu HTML. Päivitetty julkaisu. Päivitetty 28.2.2017. Hakusanana: käsite.

³⁵ Sallinen, Ville-Oskari: *Status, Venäjä ja sota: Venäjän suurvalta-aseman menettämisen pelko kylmästä sodasta Ukrainaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2017, s. 2.

³⁶ Ulkoasiainministeriö: *Voimankäytön oikeussäännöt, selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle*. Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2015, s. 9 ja Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja, 2 artikla – kohta 4. [<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001#idp450504608>], luettu 10.4.2018.

Menetelmälähteistä tärkeimmät ovat Kay Avantin ja Lorraine Walkerin *Strategies for theory construction in nursing* sekä sitä mukaileva Anu Puusan artikkeli *Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä*.

Teoreettisen viitekehyksen muodostamisessa tärkeimpiä lähteitä ovat eri yhteisöjen ja valtion organisaatioiden analyysit hybridisodankäynnistä käsitteenä. Niiden luomat näkökulmat ovat kaikki yhtä tärkeitä, eikä niistä voi nostaa yhtä muita tärkeämmäksi. Sodan, sodankäynnin ja sen eri tasojen hahmottamisessa joudutaan myös tukeutumaan laaja-alaisesti eri lähteisiin. Nämä lähteet muodostuvat kirjallisuudesta.

Hybridisodankäynnin käytön ja merkitysten historian kannalta tärkeimpiä lähteitä on useita, sillä lukuun liittyy useamman sodan tapahtumia ja taustoja. Alkuperän kannalta tärkein on Nemethin *Future War and Chechnya*, sillä siinä käsitettä käytetään ensimmäisen kerran. Libanonin toiseen sotaan ja sen jälkeiseen Yhdysvalloissa käytyyn julkiseen sotateoreettiseen keskusteluun liittyen on haastava nostaa samalla tavalla tärkeintä lähdeä. Keskustelu on painottunut artikkeleihin, joissa etenkin Hoffmanin panostus hybridisodankäynnin tulkitsemiseen on ollut oleellinen. Toinen yhdysvaltalainen upseeri (myöhemmin Yhdysvaltojen puolustusministeri), James Mattis, on ollut myös tuona aikana merkityksellinen keskusteluun osallistuja siitä, mitä hybridisodankäynti on. Ukrainan sodan osalta Helsingin Sanomien uutisarkisto on tärkein lähde. Vaikka Ukrainan sodasta on raportoitu paljon, Helsingin Sanomien uutisarkiston hyödyntämisellä päästään käsiksi siihen, miten tapahtumista on uutisoitu tapahtumahetkitäin. Helsingin Sanomat on suomenkielinen sanomalehti, mikä yksinkertaistaa tulkintojen tekemistä. Lisäksi Helsingin Sanomien etuna voidaan nähdä sen suosio. Lehti lienee Suomen suosituin sanomalehti.

Hybridisodankäynnin tulkintoja tarkasteltaessa jokaisessa tulkinnassa on omat tärkeimmät lähteensä. Sotataidollisessa tulkinnassa lähtökohtana on GAO:n raportti hybridisodankäynnistä, joka on Yhdysvaltojen puolustusministeriön laatima raportti käsityksistä hybridisodankäynnistä. Siihen tiivistyy yhdysvaltalainen 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen keskustelu hybridisodankäynnistä. Kokonaisvaltaisen lähestymisen osalta tulkinnan osalta keskeisintä on tiedostaa sen pohjautuvan NATO:n pääsihteerin, Anders Fogh Rasmussenin puheeseen. Kokonaisvaltaisen lähestymisen tarkastelun kannalta tärkeimpiä ovat Multinational Experiment 5 -ryhmän raportit. Venäläiselle sodan kuvalle tärkeimpiä lähteitä ovat operaatio-aidon ja taktiikan professorin, sotatieteiden tohtori, Petteri Lalun väitöskirja *Syvää vai pel-*

*kästään tiheää? Neuvostoliittolaisen ja venäläisen sotataidollisen ajattelun lähtökohdat, kehittyminen, soveltaminen käytäntöön ja nykytilanne. Näkökulmana 1920- ja 1930-luvun syvän taistelun ja operaation opit*³⁷. Sen lisäksi myös Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportit ovat tärkeitä lähteitä. Suurvaltapoliittiselle tulkinnalle tärkeimpinä lähteinä toimivat Ville-Oskari Sallisen pro gradu -tutkielma *Status, Venäjä ja sota: Venäjän suurvalta-aseman menettämisen pelko kylmästä sodasta Ukrainaan*³⁸ sekä Venäjän ulkopoliittiset konseptiot vuodesta 1993 alkaen.

---

³⁷ Lalu, Petteri: *Syvää vai pelkästään tiheää: Neuvostoliittolaisen ja venäläisen sotataidollisen ajattelun lähtökohdat, kehittyminen, soveltaminen käytäntöön ja nykytilanne. Näkökulmana 1920- ja 1930-luvun syvän taistelun ja operaation opit*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2014.

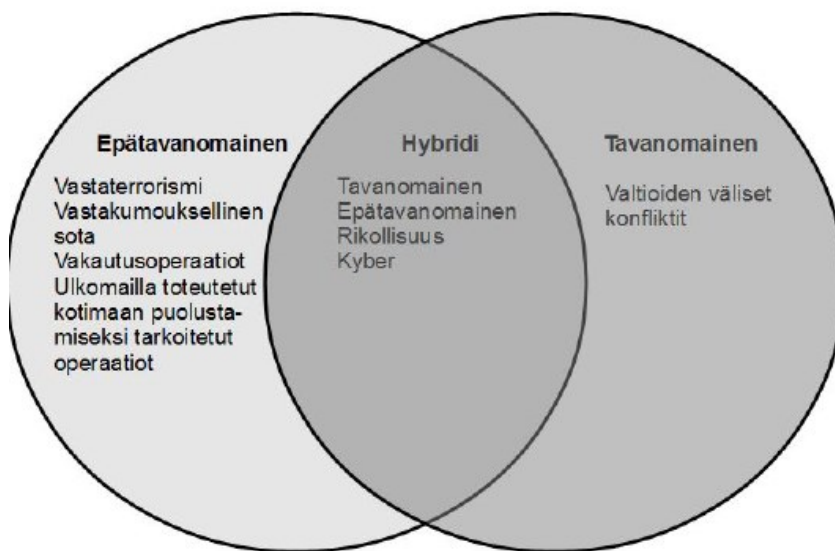
³⁸ Sallinen, Ville-Oskari: *Status, Venäjä ja sota: Venäjän suurvalta-aseman menettämisen pelko kylmästä sodasta Ukrainaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2017.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä tutkielmassa teoreettinen viitekehys rakentuu hybridisodankäynnin eri näkökulmista, sotateorioista ja sodankäynnin eri tasoista. Tarkoitteen, käsitteen ja määritelmän väliset suhteet ovat olennainen osa käsiteanalyysia. Tarkoitteet ovat todellisuuden ilmiöitä, joko abstrakteja tai konkreettisia. Tarkoitteet muodostuvat ihmisten mielissä käsitepiirteiksi, joista muodostuu mielikuva. Mielikuvasta muodostuu tarkoitetta vastaava käsite. Määritelmät puolestaan ovat käsitteen sanallisia kuvauksia.³⁹ Näkökulmat siis muodostavat tarkoitteita ja sisällysanalyysin keinoin niistä muodostuu määritelmä eli tämän tutkielman teoreettinen viitekehys.

2.1 Hybridisodankäynti

Yhdysvaltojen viranomaisten toimintaa valvova organisaatio, GAO, ei ole määritellyt hybridisodankäyntiä käsitteenä, sillä sen mukaan se sisältää kaikki sodankäynnin alueet ja tarkka määrittely voisi jättää jotain toistaiseksi tuntematonta pois. GAO kuitenkin on antanut siitä kuvauksen (kuva 2), jota voidaan käyttää yhtenä näkökulmana hybridisodankäyntiin.⁴⁰

Kuva 2: Yhdysvaltalainen näkökulma hybridisodankäyntiin⁴¹.

³⁹ Suoknuuti, Heidi: Sanastotyöopas. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki 2006, s. 11.

⁴⁰ United States Government Accountability Office (2010), s. 6–17.

⁴¹ United States Government Accountability Office (2010), s. 6–17. Käännös: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 1/2015: Hybridisodankäynnin käsitteestä*, 2015, s. 1.

GAO:n näkökulman perusteella hybridisodankäynti hämärtää tavanomaisen ja epätavanomaisen sodankäynnin rajaa. Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen raportin mukaan epätavanomaisella sodankäynnillä tarkoitetaan ”*valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden väkivaltaista kamppailua laillisen aseman ja vaikutusvallan hankkimiseksi väestön keskuudessa. Epätavanomainen sodankäynti suosii epäsuoria ja epäsymmetrisiä keinoja, vaikka siinä voidaan käyttää tavanomaista asevoimaa ja muita kykyjä vastustajan voiman, vaikutusvallan ja tahdon murentamiseen*”. Tavanomainen sodankäynti tarkoittaa ”*valtioiden välistä sodankäyntiä, jossa käytetään asevoimia suoraan vastustajan asevoimia vastaan tavoitteena vastustajan sodankäyntikyvyn tuhoaminen, alueiden valtaaminen tai takaisinvaltaaminen, jolloin vastustajan hallinto tai harjoitettu politiikka muuttuu*”.⁴² Jos hybridisodankäynti yhdistelee sodankäynnin keinoja, sotateoreettisesti se ei sijoitu vain yhden sotateorian sovellukseksi. Toisaalta GAO:n näkökulman mukaan hybridisodankäynti asettuu yleisten sotateorioiden tasolle, sillä sen tunnuspiirteet käsittävät yleisellä tasolla keinoja sekä niissä ilmenee valtion rooli osana sodankäyntiä.

Yhdysvaltalaisista näkökulmaa tarkastellessa täytyy huomioida myös heidän sotateoreettinen ajattelunsa. Esimerkiksi William S. Lind kuvaili vuonna 1989 neljännen sukupolven sodankäyntiä (4th Generation warfare). Neljännen sukupolven sodankäynnissä esimerkiksi psykologinen sodankäynti sekä väestöön ja kulttuuriin vaikuttaminen olivat uusia linjoja sodankäynnissä.⁴³ Yhdysvalloissa on ollut esillä myös viidennen sukupolven sodankäynti. Siinä tarkoituksena on saavuttaa omat intressit niin, että myös toinen osapuoli tyytyy ratkaisuun. Sen kaltaisessa sodankäynnissä keinojen käytössä keskeistä on saada vastustaja olemaan reagoimatta iskuihin riittävän voimakkaasti. Onnistumisen edellytyksenä on, että hyökkääjä kykenee osoittamaan olevansa rauhantilassa ja siten kiistämään puolustajalta mahdollisuuden poliisi- ja sotilasviranomaisten tehostettuun käyttöön liiallisina ylilyönteinä.⁴⁴ Näiden näkökulmien pohjalta voidaan ymmärtää, miksei hybridisodankäynti kuitenkaan aiheuttanut suurta kohua tai merkittäviä muutoksia Yhdysvalloissa. Hybridisodankäynnin keinovalikoima oli teoreettisesti jo tunnistettu neljännen sukupolven sodankäynnin myötä.

Kansainvälinen **Multinational Capability Development -kampanjan (MCDC)** Hybridivas-
te -projektiryhmä (Countering Hybridwarfare Project Team) kartoitti käsityksiä hybridisodan-
käynnistä. MCDC:n raportti käsittelee hybridisodankäyntiä eri valtioiden ja toimijoiden välil-

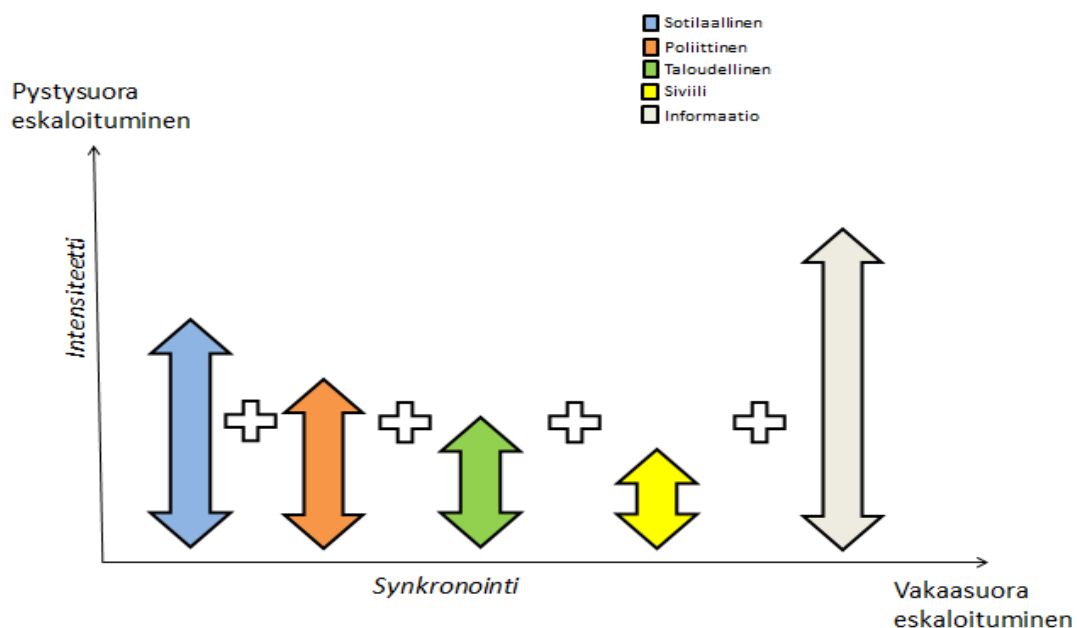
⁴² Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 1/2015: Hybridisodankäynnin käsitteestä (2015), s. 1.

⁴³ Lind, William S., John F. Schmitt, Joseph W. Sutton & Gary I. Wilson: The changing wave of war: into the fourth generation. *Marine corps gazette*, 1989, s. 22—26. [<http://globalguerrillas.typepad.com/lind/the-changing-face-of-war-into-the-fourth-generation.html>], luettu 10.4.2018.

⁴⁴ Paronen, Antti & Simon Källman: Voimankäytön pettämätön logiikka, *Sotilasaikakauslehti*, 3/18, s. 51.

lä. Raportissa luodaan käsitys seuraavista sodista: Iranin hybridisodankäynti Syyriassa, Venäjän maakaasun ja muiden lainausvälineiden (lending instruments) käyttö Ukrainan painostukseen vuosina 2013–2015, ISIL:n (the Islamic State in Iraq and the Levant, ääri-islamistijärjestö Irakissa ja Syyriassa) hybridisodankäynti Irakissa ja Syyriassa, hybridisodankäynti kaupunkiympäristössä sekä Venäjän kyberkyvykkyydet osana hybridisodankäyntiä.⁴⁵ MCDC tarkastelee hybridisodankäyntiä eri sotien ja tapahtumien kautta kuin GAO.

MCDC:n mukaan hybridisodankäynti voi olla valtiollista tai ei-valtiollista sodankäyntiä. Siitä syystä he käyttävät nimitystä hybridisodankäynnin toimija tarkoittaessaan hyökkävää osapuolta.⁴⁶

Kuva 3: Vaaka- ja pystysuora voimankäytön eskaloituminen⁴⁷.

Kuvassa on esitetty vaaka- ja pystysuorassa voimankäytön eskaloituminen. Vaaka- ja pysty-akselilla osoitetaan sitä, miten voimankäytön välineet voivat vahvistua tai heikentyä molemmissa tasoissa. Lisäksi hybridisodankäynnin toimija voi käyttää useampaa kuin yhtä voimankäytön välinettä samanaikaisesti. Voimankäytön välineitä käytetään synkronoidusti ja johde-
tusti vastustajan kriittistä infrastruktuuria sekä haavoittuvuuksia vastaan. Kohteena voi olla jokin vastustajaan seuraavista rakenteista: sotilaallinen, poliittinen, taloudellinen, yhteiskunnallinen, informaatio tai infrastruktuuri. Tavoitteena on vaikuttaa järjestelmän tai sen osien käyttäytymiseen tai fyysisen olemukseen, mikä riippuu hybridisodankäynnin toimijan poliitti-

⁴⁵ Multinational Capability Development Campaign (MCDC): *Countering Hybrid Warfare*. 31.10.2016.

⁴⁶ Multinational Capability Development Campaign (MCDC): *Countering Hybrid Warfare*. Baseline assessment, 31.10.2016, s. 16–17.

⁴⁷ Sama, s. 17.

sista tavoitteista.⁴⁸ MCDC:n näkökulman perusteella sotilaalliset keinot ovat vain yksi osa hybridisodankäyntiä. Merkittävää kuitenkin on, että raportin mukaan hybridisodankäynnin menetelmät riippuvat poliittisista tavoitteista — hybridisodankäyntiä käytetään siis poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

NATO (Pohjois-Atlantin liitto, North Atlantic Treaty Organization) on määritellyt lyhyesti hybridisodankäynnin raportissaan *NATO's Response to Hybrid Threats*, joka on laadittu vuonna 2015.⁴⁹ Raportti käsittelee muun muassa Venäjän toimintaa Ukrainassa, Venäjän ja Ukrainan välistä energiapolitiikkaa, Transnitrian konfliktia, Venäjän painostusta Baltian maissa sekä ISIL:n roolia.

Raportin mukaan *hybridi* on hybridisodankäynnin ydin. Se sisältää keinojen yhdistämisen ja sekoittamisen, tavanomaisen ja epätavanomaisen sodankäynnin, taistelukentän hallintaa fyysisellä sekä psykologisella tasolla hallitsemalla informaatiota ja median käyttöä sekä käyttämällä kaikkia mahdollisia muita keinoja toisen aseman heikentämiseksi. Tämä voi myös sisältää perinteistä sotilaallista voimankäyttöä. Kaiken tarkoituksena kuitenkin on vastustajan taistelutahdon murtaminen ja kansalaisten uskon heikentäminen viranomaisiin.⁵⁰ Kansalaisten uskon heikentäminen viranomaisiin edellyttää, että vastustaja on järjestäytynyt yhteiskunta eli valtio. NATO:n määritelmän mukaan hybridisodankäynnin kohteena täytyy siis olla valtio tai valtioiden välinen liitto (esimerkiksi NATO tai EU).

NATO:n raportti myös nostaa esille sen, ettei hybridisodankäynnille ole olemassa yhtä yksittäistä toimintakonseptia. Hybridisodankäynnin keinot valitaan niistä, jotka sopivat parhaiten toimijalle. Keinoihin vaikuttavia tekijöitä ovat kulttuuri, historiallinen perintö, maantieteellinen sijainti sekä taloudelliset ja sotilaalliset välineet.⁵¹

NATO:n määritelmässä todetaan lopuksi, että hybridisodankäynnissä kaikki keinot ovat sallittuja, kunhan ne palvelevat poliittisten päämäärien saavuttamista.⁵² NATO:n määritelmän perusteella hybridisodankäynnin välineet ja keinot ovat rajattomat. Rajoittava tekijä on se, että kohteena on valtio tai valtioiden välinen liitto ja taustalla ovat poliittiset päämäärät. Hyökkääjä voi olla valtio tai ei-valtiollinen toimija.

⁴⁸ Multinational Capability Development Campaign (MCDC): *Countering Hybrid Warfare*. Baseline assessment, 31.10.2016, s. 17—18.

⁴⁹ Lasconjarias, Guillaume & Jeffrey A. Larsen: *Nato response to hybrid threats, Introduction: A new Way of Warfare*. DeBooks Italia srl, Italia 2015, s. 1—2.

⁵⁰ Lasconjarias, Guillaume & Jeffrey A. Larsen (2015), s. 3.

⁵¹ Sama.

⁵² Sama.

Euroopan unionin turvallisuusalan tutkimuslaitos on julkaissut artikkelin *Hybrid: what's in a name?* Siinä käsitellään kyseisen termin käyttöä ja määrittelyä muissa organisaatioissa (esimerkiksi NATO).⁵³ Artikkelit tiivistää lähinnä muiden ajatuksia, mutta tuo myös lisäarvoa muiden näkökulmiin.

Artikkeli ei suoranaisesti kuvaile hybridisodankäyntiä, vaan hybridiuhkia. Nämä uhkat esiintyvät rauhan aikana. Hybridiuhkissa yhdistyvät tavanomaiset ja epätavanomaiset keinot, sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot sekä avoimet ja salaiset toimet, joiden tarkoituksena on luoda epävarmuutta ja epäselvyyttä niiden ympäristöön, alkuun sekä kohteeseen. Vastuullisia viranomaisia ovat pääsääntöisesti siviilit, sillä varsinaista sotaa ei ole.⁵⁴

Artikkelissa korostuu muihin näkökulmiin verrattuna se, että tapahtumat eivät edellytä sotaa. Muutoin Euroopan unionin tutkimuslaitoksen artikkeli noudattelee hyvin pitkälti jo edellä esitettyjä malleja. Tulkinta siitä, ettei hybridisodankäynti edellytä sotatilaa on merkittävä ja tuo mukaan yhden uuden ulottuvuuden näkökulmiin.

Taulukko 1: Yhteenveto hybridisodankäynnin ominaisuuksista.

	GAO	MCDC	NATO	EU
Tavoite	-	Poliittiset tavoitteet	Poliittiset tavoitteet	Poliittiset tavoitteet
Ominaispiirteet	Tavanomainen ja epätavanomainen sodankäynti, sotilaalliset keinot	Voiman eri välineiden synkronoitu käyttö, voimankäytön eri keinot: - sotilas - poliittiset - taloudellinen - informaatio - siviili	Tavanomainen ja epätavanomainen sodankäynti, sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot, informaatioympäristön hyödyntäminen	Tavanomaiset ja epätavanomainen sodankäynti, sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot
Erityispiirteet	Sodankäynnin eri tapojen sekoittuminen	Sotilaallinen voimankäyttö vain murto-osa	Kohteena valtio tai valtioiden välinen liitto	Vaikuttaminen rauhan aikana

⁵³ Andersson, Jan Joel & Thierry Tardy: Hybrid: what's in a name? *Brief Issue*, European Union Institute for Security Studies, 28.10.2015.

⁵⁴ Sama, s. 3.

Taulukossa 1 on esitetty neljän eri näkökulman tiivistetyt havainnot hybridisodankäynnin keskeisimmistä ominaisuuksista. Hybridisodankäyntiä voidaan todeta olevan clausewitzilaisista, sillä sen keskeinen tavoite on poliittisten päämäärien edistäminen. Ilmiössä myös yhdistellään tavanomaisia ja epätavanomaisia sodankäynnin keinoja, vaikka yleisesti ottaen sotilaalliset keinot ovat vain osa keinovalikoimaa. Hybridisodankäynnin kohteena voidaan todeta olevan jokin itsenäinen valtio tai valtioiden välinen liitto, vaikka se ei noussut kuin NATO:n näkökulmassa esille. Euroopan unionin tutkimuslaitoksen näkemys vaikuttamisesta rauhan aikana on myös keskeinen. Muut näkökulmat eivät sitä nostaneet esille, mutta MCDC:n ja NATO:n näkemyksiin tämä toimii vahventavana tekijänä, sillä molemmissa nostetaan esille laaja vaikuttamisen kenttä. Lisäksi kaikissa muissa paitsi GAO:n raportissa nousi esille myös siviiliväestön merkitys. Hybridisodankäynnillä siis vaikutetaan olennaisesti väestöön, eikä vain sotilaisiin.

2.2 Sota ja sodankäynti

Sotateoriasta puhuttaessa tarkoitetaan asiantuntijoiden kehittämiä hypoteeseja, käsitteitä tai periaatteita ajankohtaisiin sotilaallisiin ongelmiin. Niitä ei voi todistaa oikeiksi, eikä vääriksi, mutta ne ovat harkitumpia ja järjestelmällisempiä kuin pelkät henkilökohtaiset mielipiteet.⁵⁵ Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun (Förvarshögskolan) sotatieteen, erityisesti sotateorian, professori Nils Rekkedal mukaan on kaksi sotateoreettista ”klassikkoa”. Ne perustavat tietoa ja tiedeperustan uusille sukupolville. Nämä ovat *Sodankäynnin taito* ja *Sodankäynnistä*.⁵⁶ Tässä tutkimuksessa tukeudutaan etenkin noihin kahteen sodankäynnin teorioiden perusteeseen, mutta myös muihin. Hybridisodankäynnissä on mitä merkittävimmässä määrin kyse Venäjistä, joten myös venäläisen sodankäynnin teoreettiset taustat käsitellään lyhyesti.

Sun Tzu mukaan sota on ”*valtion elinkysymys, elämän tai kuoleman piiri, tie säilymiseen tai tuhoon*”.⁵⁷ Sun Tzu ei pohtinut sotaan johtaneita tekijöitä, kuten edellä olevasta lainauksesta nähdään. Carl von Clausewitz 1800-luvulla puolestaan pohti hyvinkin paljon sodan ja sodankäynnin perimmäistä luonnetta. Clausewitzin mukaan sota on vain väkivaltainen toimi, jolla pakotetaan vastustaja noudattamaan omaa tahtoaan⁵⁸. Clausewitz näkee sodan poliittisena keinona — ei poliittisena toimintana, vaan keinona, jolla jatkaa politiikkaa.⁵⁹ Sekä Clausewitz että Sun Tzu jakavat samankaltaiset ajatukset sodasta. Se on enemmänkin valtion elinkysy-

⁵⁵ Rekkedal, (2006), s. 14.

⁵⁶ Sama, s. 17.

⁵⁷ Tzu, Sun: *Sodankäynnin taito*. (suom. Heikki Karkolainen), WSOY, Juva 1998, s. 73.

⁵⁸ Clausewitz, Carl Von, *Sodankäynnistä*. (suom. Heikki Eskelinen), Fälth & Hessler, Smedjebacken 1998, s. 15.

⁵⁹ Sama, s. 27.

mys, jossa ne ovat sodassa eikä vain niiden asevoimat. Myös sotilaallisen päämäärän taustalla on poliittinen päämäärä. Nils Rekkedalın mukaan organisoitua väkivallan käyttöä ilman poliittista päämäärää ei voida pitää sotana tai sodankäyntinä. Tosin hänen mukaansa käyttämällä termiä *sodankäynti* kuvaamassa ainoastaan sotilaallista osuutta, voidaan välttää sodan ja sodankäynnin sekoittuminen.⁶⁰

Antoine Henri Jomini on tullut tunnetuksi sotateoreetikona. Hänen kirjoituksensa strategian ja logistiikan välisestä suhteesta on vaikuttanut etenkin nykyaikaiseen sotateoriaan.⁶¹ Jomini ei laajalti käsitellyt sodan taustoja, vaan hänen pohdinnoissaan oltiin jo sodassa. Hän kuitenkin esitteli lyhyesti myös ne taustatekijät, jotka saivat valtioiden johtajat aloittamaan sodan. Kaikki syyt liittyvät joko politiikkaan, uskontoon tai hulluuteen.⁶² Poliittisista syistä huomioiden arvoista on se, että myös erilaiset liitot muiden valtioiden kanssa voivat johtaa oman valtion sotatilanteeseen.⁶³

Rekkedalın mukaan sotaa voidaan lähestyä kahdella tavalla; funktionaalisesti tai ilmiölähtöisesti. Funktionaalisesta lähestymisestä voidaan erottaa vielä kaksi eri suuntausta. Toisen suuntauksen mukaan sotaa käydään poliittisten päämäärien saavuttamiseksi ja toisen suuntauksen mukaan sota itsessään on politiikan väline. Ilmiölähtöisessä lähestymisessä sota määritellään täysin kaksipuoleiseksi aseelliseksi taisteluksi.⁶⁴ Venäjällä on vieläkin voimissaan marxilais-leniniläinen ajattelu sotien luokittelusta. Maanpuolustuskorkeakoulun operaatiotaidon ja takitiikan professori, sotatieteiden tohtori, Petteri Lalun mukaan ”*sodat jakautuvat sosiaalisin ja poliittisin perustein oikeutettuihin ja ei-oikeutettuihin, edistyksellisiin ja taantumuksellisiin, alistaviin ja vapauttaviin.*” Sosialistit pitivät valtioiden välisiä sotina barbaarisena ja eläimellisenä, mutta sota oli edistyksellinen, jos sillä saavutettiin edistyksellisyyttä esimerkiksi syöksemällä itsevaltiaat ja tyrannit pois vallasta.⁶⁵ Sota ja sodankäynti sisältävät siis usein poliittisia päämääriä tai ovat politiikan väline.

Sodan ja sodankäynnin erottaminen toisistaan käsitteinä olisi tarkoituksenmukaista, vaan edellisen alaluvun perusteella se on mahdotonta. Jo nyt voidaan nähdä, että hybridisodankäynnillä vaikutetaan laajasti koko yhteiskuntaan. Näin ollen sodankäyntiä ei voida pitää vain

⁶⁰ Rekkedal (2006), s. 29.

⁶¹ Sama, s. 77.

⁶² Jomini, Antoine Henri: *The Art of War*. Leonaur Oakpast Ltd, 2010, s. 11.

⁶³ Sama.

⁶⁴ Rekkedal, Nils (2006), s. 29.

⁶⁵ Lala, Petteri: *Syvää vai pelkästään tiheää: Neuvostoliittolaisen ja venäläisen sotataidollisen ajattelun lähtökohdat, kehittyminen, soveltaminen käytäntöön ja nykytilanne. Näkökulmana 1920- ja 1930-luvun syvän taistelun ja operaation opit*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2014, s. 65.

sodan sotilaallisena osuutena. Klassiset sotateoreetikot kuitenkin vahvistavat edellisen alaluvun käsitystä politiikan merkityksestä osana sodankäyntiä. Hybridisodankäynnillä tulee saavuttaa poliittiset tavoitteet tai sen välineitä käytetään politiikan välineinä.

2.3 Sodankäynnin eri tasot

Suomessa sodankäynti jaetaan kolmeen tasoon; strategiseen, operatiiviseen ja taktiseen tasoon. Kenttäohjesääntö tekee jaottelun organisaatiotason mukaisesti. Sodankäynnin jakaminen kolmelle tasolle on yleistä myös kansainvälisesti.⁶⁶ Mika Huttusen mukaan muuallakin maailmassa sodankäynti jaotellaan vastaaville tasoille. Suomalainen ja venäläinen tapa jaotella sodankäynnin tasoja on yhtenevä, sillä siinä sodankäynnin taso on liitetty organisaatioon. Huttusen mukaan venäläisessä ajattelussa prikaatin taistelu on taktisella tasolla ja suomalaisessa se on operatiivisen tason toimintaa.⁶⁷ Sittemmin kenttäohjesäännöstö on päivittynyt ja prikaatin taistelu on myös suomalaisessa ajattelussa taktisen tason toimintaa. Sodankäyntiä ei ole aina jaettu kyseisille tasoille, vaan esimerkiksi Clausewitz jakoi sodankäynnin strategiaan ja taktiikkaan. Hän painotti, että kyseinen jaottelu toimii vain ja ainoastaan sotavoimien käytölle.⁶⁸

Strategia itsessään tarkoitti muinaisessa Kreikassa sotapäällikkyyttä, sotapäällikölle kuuluvia asioita. Nykyisin strategiaa käytetään muuallakin kuin sotilaskielessä. Kerttunen nostaa esille liikkeenjohdon strategian, jossa sillä tarkoitetaan ”kokonaisvaltaista ja kauaskantoista toiminta-ajatusta tai suunnitelmaa, minkä avulla organisaatio pyrkii pääsemään asettamiinsa tavoitteisiin ja toivetiloihin”.⁶⁹ Tässä tutkimuksessa strategiaa tarkastellaan poliittis-sotilaallisista lähtökohdista, joissa se on yksi sodankäynnin tasoista. Vuoden 1995 kenttäohjesäännön mukaan strategisella tasolla huomioidaan koko valtion voimavarat sotilaallisessa maanpuolustuksessa. Tuohon aikaan strategiseen tasoon luettiin myös osittain puolustushaarat ja maanpuolustusalueet.⁷⁰ Sittemmin käsitys on muuttunut ja nykyisin strateginen taso sodankäynnistä käsittää valtionjohdon ja heidän alapuolellaan olevat viranomaiset.

⁶⁶ Huttunen, Mika: *Monimutkainen taktiikka*. Julkaisusarja 1, Taktiikan tutkimuksia n:o 2/2010, Maanpuolustuskorkeakoulu, Edita Prima Oy, Helsinki, 2010, s. 52.

⁶⁷ Sama, s. 52–53.

⁶⁸ Clausewitz, Carl Von (suom. Heikki Eskelinen 1998), s. 68.

⁶⁹ Kerttunen, Mika: *Strategia*. Julkaisusarja 3, Strategian asiantietoa, No 4, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2007. [<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201201241125>], luettu 11.4.2018.

⁷⁰ Pääesikunta: *Kenttäohjesääntö yleinen osa*. Ykkös-Offset Oy, Vaasa, 1995, s. 167.

Vanhentuneen kenttäohjesäännön perusteella **operatiivisella tasolla** on joukot maanpuolustusalueesta prikaatiin. Tuolla tasolla pyritään vaikuttamaan sodan päämääriin.⁷¹ Operatiivinen taso on strategisen tason alapuolella, mutta taktisen tason yläpuolella, jolloin sen voidaan todeta olevan suomalaisessa ajattelussa pääesikunnan ja puolustushaarojen välinen rajapinta. Operatiivista tasoa käsitellään enemmän sen lähellä olevien käsitteiden avulla — operaatio-aidon ja operaation. Rekkedalín mukaan operaatiotaidon käsite syntyi 1800-luvulla, kun armeijat kehittyivät sekä määrällisesti että tulivoimaltaan. Tämän kehityksen myötä strategian ja taktiikan välille muodostui tyhjiö, jota varten tarvittiin uusi käsite — operaatiotaito. Operaatiotaidon kehitys on ollut hyvin Eurooppa-keskeistä (mukaan lukien Neuvostoliitto ja Venäjä), sillä se on kehitetty Euroopassa käytyihin suursotiin. Yhdysvallat tuli vasta Toisen maailmansodan jälkeen mukaan kehitykseen.⁷² Operaatiotaito itsessään on taitoa suunnitella ja toimeenpanna sotilasoperaatioita.⁷³ Operaatiotaito liittyy siis olennaisesti operatiiviseen tasoon ja sen myötä operaatiot toimeenpannaan juuri tällä tasolla. Huttusen mukaan operaatiotaito yhdistyy operaatioihin sillä, että käsitteiden sisällöt liittyvät toisiinsa. Operaatiotaito liittyy selkeämmin kuitenkin operatiiviseen tasoon. Operatiivinen taso yhdistää strategisen ja taktisen tason, operaatiotaito yhdistää toiminnallisesti ja taidollisesti strategian ja taktiikan.⁷⁴ Operaatio on Kenttäohjesääntö yleisen osan mukaan verrattavissa yhtymäportaan johtamaan sotatoimeen⁷⁵. Nykyisin yhtymätaso mielletään enemmän taktiseksi kuin operatiiviseksi toiminnaksi.. Suomalaisen ajattelun mukaisesti Pääesikunnan taso lienee alin operaatiota johtava esikunta. Hybridisodankäynnin tulkinnoista PMESII -malli toimii strategisella ja operatiivisella tasolla. Valtionjohto voi käyttää mallissa esitettyjä voiman välineitä, jolloin niillä tavoitellaan strategisia tavoitteita operaatioin, jotka johdetaan operatiivisella tasolla.

Kenttäohjesäännön yleinen osa määrittää **taktisen** tason joukkoyksikön ja perusyksikön tasolle⁷⁶. Huttunen kuvaa taktista tasoa rakenteeksi, jolla taktiikkaa toteutetaan. Kansainvälisesti taktisen tason rakenteen sijoittumisessa on eroja.⁷⁷ Nykyisin Suomessa taktisella tasolla ymmärretään puolustushaarojen alapuolinen taso, jossa tapahtuu siis varsinainen toiminta.

⁷¹ *Kenttäohjesääntö yleinen osa* (1995), s. 163.

⁷² Rekkedal, Nils Marius: Operaatiotaito – operaatiotaidon kehittyminen neljässä suurvallassa. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, N:o 1/2013, Edita Prima Oy, Helsinki 2013, s. 12–14.

⁷³ Sama, s. 18.

⁷⁴ Huttunen, Mika (2010), s. 261.

⁷⁵ *Kenttäohjesääntö yleinen osa* (1995), s. 163.

⁷⁶ Sama, s. 168.

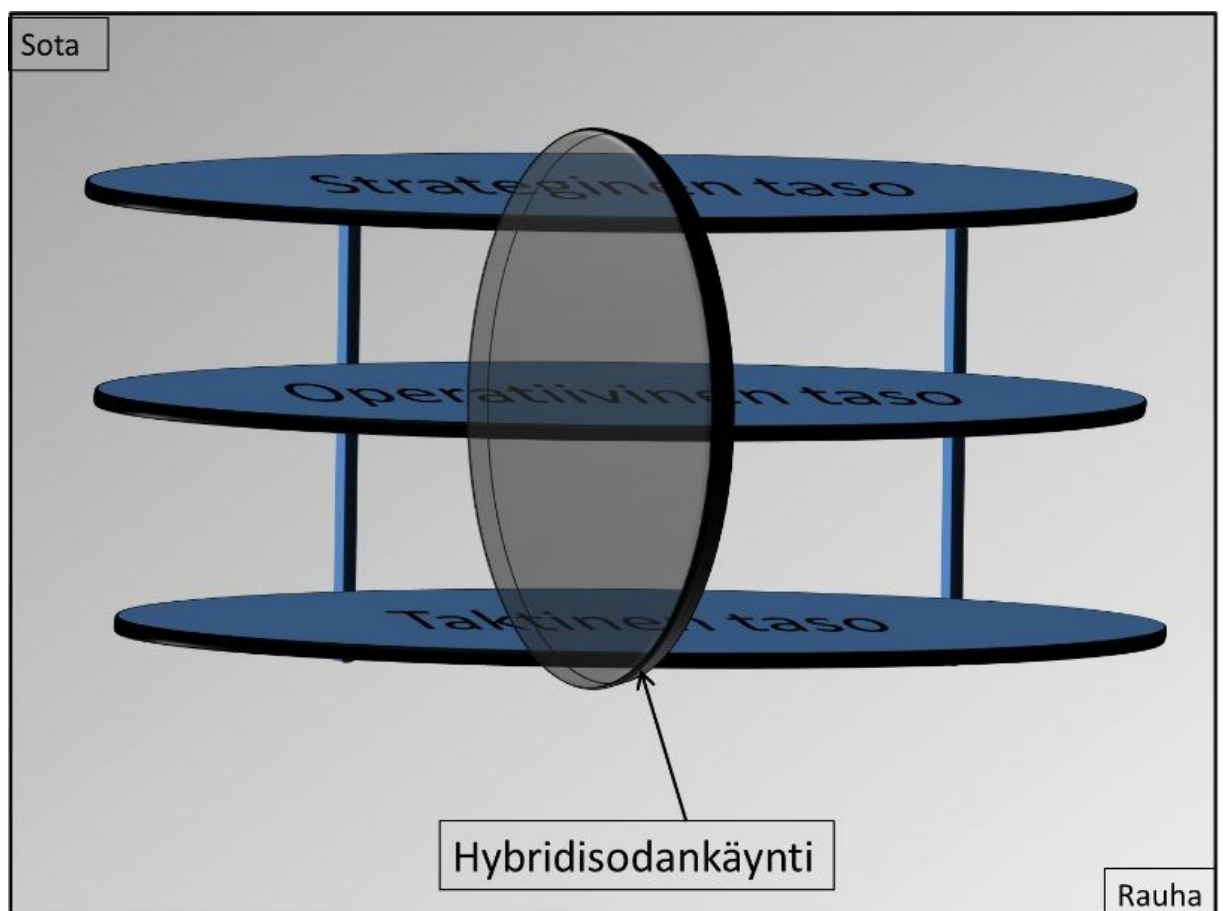
⁷⁷ Huttunen (2010), s. 173.

Huttusen määritelmän mukaan operatiivinen taso vain yhdistää strategisen ja taktisen tason, joten sen perusteella sodankäynti ilmenee aina kaikilla tasoilla⁷⁸. Olettaen, että sotaa lähestytään funktionaalisesti ja se sisältää poliittisia päämääriä tai toimii itsessään politiikan keinona.

2.4 Johtopäätökset

Ensisijaisena tarkoituksena oli luoda teoreettinen viitekehys siitä, mitä näkökulmia hybridisodankäynnistä on ja miten niiden perusteella ilmiö sijoittuu sodankäynnin eri tasoille. Viitekehysten avulla kyetään hahmottamaan miten hybridisodankäynti sijoittuu osaksi sodankäynnin tasoja.

Kuva 4: Teoreettinen viitekehys: hybridisodankäynti osana sotaa ja sodankäyntiä.

Kuvassa 4 on esitetty hybridisodankäynnin sijoittuminen suhteessa sotaan ja sodankäynnin eri tasoihin. Sodankäynnin eri tasot nähdään rakenteellisena, joissa operatiivinen taso yhdistää strategisen ja taktisen tason. Hybridisodankäynti hämärtää sodan ja rauhan rajaa, kuten myös yhdistelee sodankäynnin eri keinoja. Käsitteenä se sijoittuu kaikille sodankäynnin tasoille, mutta sen pääpaino on operatiivisessa ja taktisessa tasossa. Strategisella tasolla määritetty hyb-

⁷⁸ Huttunen (2010), s. 251.

ridisodankäynnin tavoitteet, joiden perusteella käytetään taktisen tason työkaluja tavoitteiden saavuttamiseksi. Operatiivisella tasolla johdetaan eri viranomaisia, joten työkalujen käyttö tapahtuu operatiivisella tasolla. Jos kyseessä olisi ainoastaan sotilaallisen voimankäyttöön perustuva ilmiö, se painottuisi enemmän taktiselle tasolle ja sen tavoitteet määriteltäisiin operatiivisella tasolla.

Tässä tutkielmassa hybridisodankäynnillä tarkoitetaan voimankäytön eri välineiden yhdistämistä, joiden tarkoituksena on vaikuttaa toisen valtion päätöksentekoon. Välineiden käytöllä vaikutetaan myös siviiliväestöön. Näin ollen hybridisodankäynti on enemmän kuin vain sodan sotilaallinen osuus. Hybridisodankäynnillä on strategiset tavoitteet ja se kohdistetaan valtioihin tai yhteisöihin. Sen taktisen ja operatiivisen tason välineiden sekä menetelmien käytöllä voi olla myös suoraan strategiset vaikutukset.

3 HYBRIDISODANKÄYNNIN MERKITYKSEN HISTORIA

Tässä luvussa selvennetään hybridisodankäynti -käsitteen käytön historiallista aikajanaa. Miten ja miksi sitä on milloinkin käytetty, ja mitä sillä on pyritty kuvamaan, ovat keskeisiä johtopäätöksiä tämän luvun lopussa. Vaikka käsite nousi ensimmäisen kerran esille yhdysvaltalaisen majurin William Nemethin käyttämänä 2000-luvun alussa, Tšetšenian sotien taustat ulottuvat vuosien taakse. Tässä tutkielmassa aikajanan hahmottaminen aloitetaan 1990-luvun alkupuolelta alkaen.

3.1 Tšetšenian sodat

Tšetšenia itsenäistyi loppuvuodesta 1991. Sen jälkeen se sopi Venäjän kanssa joukkojen poistumisesta alueeltaan. Tämä toteutui kesällä 1992, jonka jälkeen Venäjä aloitti Tšetšeniaa vastaan taloussaarron. Venäjä käytti erilaisia taloussaarron keinoja syöstäkseen Tšetšenian presidentti Dudajevin vallasta. Niiden lisäksi se aseisti kapinallisia, käytti siviilipukuisia sotilaita kapinallisina sekä kohdisti väestöön propagandaa. Viimeisin toimenpide oli vallankaappausyrityksen naamiointi tšetšeeniopposition tekemäksi marraskuun lopulla. Pari viikkoa myöhemmin sota alkoi virallisesti, kun epäsuorat ja kumoukselliset menetelmät eivät olleet tuottaneet haluttua tulosta.⁷⁹ Silloin oli joulukuu 1994. Sotaa edelsi vuosia kestänyt painostus ja sodan lietsonta. Venäjä painosti Tšetšeniaa alistumaan tahtoonsa, mutta clausewitzilaisittain viimeisenä politiikan keinona käytettiin sotaa. Sota päättyi vuonna 1997, jolloin presidentit Jeltsin ja Mashadov⁸⁰ allekirjoittivat rauhansopimuksen⁸¹.

Toisen Tšetšenian sodan Venäjä aloitti täysimittaisena syksyllä 1999. Hyökkäys oli ensimmäistä sotaa huomattavasti tuhoisampi, mutta sen seurauksena Tšetšenian sisäiset erimielisyydet unohtuivat ja eri heimot yhdistyivät taistelemaan Venäjää vastaan. Etenkin islamistit olivat aiheuttaneet sisäisiä erimielisyyksiä Tšetšeniassa. Toiseen sotaan liittyi myös kansainvälistä terrorismia. Samanaikaisesti maassa vaikutti Tšetšenian maltillinen kansallinen itsenäistymisliike. Kansainvälinen terrorismi ja kansallinen itsenäisyysliike täytyy kyetä erottamaan toisistaan.⁸² Molemmat Tšetšenian sodat olivat siis muutakin kuin kahden kansallis-

⁷⁹ Putkinen, Juhani: *Imperialistinen roistovaltio*. OÜ Greif trükikoda, Tarto 2005, s. 280—282; Jokinen, Christian & Anssi Kullberg: *Separatismi ja islamismi*. Gummeruksen kirjapaino Oy, Jyväskylä 2006, s.164—165.

⁸⁰ Rauhansopimuksen allekirjoittivat Venäjän federaation presidentti Jeltsin sekä Itshkerian Tšetšenitasavallan presidentti Mashadov. Ks. Putkinen (2005), s. 286.

⁸¹ Putkinen (2005), s. 286.

⁸² Jokinen & Kullberg (2006), s. 180—181.

valtion välisiä sotia. Niihin liittyi esimerkiksi suurvaltapolitiikkaa ja terrorismia. Sodille ei ole helppo löytää yksiselitteistä perustelua.

Ajatus siitä, ettei sodille ole yksiselitteistä perustelua auttaa ymmärtämään lähtökohdan Nemethin tutkimukselle, jossa hän käytti tšetšeenien sodasta termiä hybridisodankäynti⁸³. William Nemeth käytti ensimmäisen kerran hybridisodankäynti -termiä vuonna 2002 opinnäytetyössään *Future War and Chechnya: A Case of Hybrid Warfare*⁸⁴. Hybridisodankäynnin taustalla Tšetšeniassa oli yhteiskuntarakenne. Nemeth kuvasi maan yhteiskuntaa hybridiyhteiskunnaksi.⁸⁵

Mikko Kostiainen nosti esille pro gradu -tutkielmassaan tšetšeenien yhteiskuntarakenteen perustuvan osittain heimoihin ja niiden sisäisiin verisiteisiin. Hän havaitsi tämän vahvistavan Tšetšeenien puolustustahtoa, jota oli vaikea murtaa.⁸⁶ Nemeth kuvaili myös Tšetšeenien yhteiskuntaa esivaltioollisena, jossa heimojen vanhimmat johtavat ja ohjaavat toimintaa.⁸⁷ Ulospäin yhteiskunta näyttää kuitenkin täyttävän nyky-yhteiskunnan vaatimukset, mutta päätöksenteko tapahtuu kuitenkin esivaltioollisten periaatteiden⁸⁸ mukaisesti. Tämä tekee koko yhteiskunnasta *hybridin*.⁸⁹ Edellä kuvatulla hybridiyhteiskunnalla tulee ymmärtää kahden erilaisen yhteiskuntarakenteen yhdistelmä — länsimaisen demokraattisen yhteiskunnan sekä esivaltioollisen sukulaisuussuhteisiin ja ikään perustuvan yhteiskunnan yhdistelmä.

Sodankäynnin haasteet tulevat nimenomaan suuren armeijan perinteisestä käytöstä. Kostiaisen johtopäätösten mukaan Tšetšenian sodassa Venäjä pyrki käyttämään Neuvostoliiton ajan oppeja, missä moottoroidut ja mekanisoidut joukot pyrkivät ylivoimallaan murtautumaan syvälle vihollisen alueelle. Tšetšeenit puolestaan eivät kyenneet vastaamaan ylivoimaan kiinteillä puolustuslinjoilla, vaan joutuivat käyttämään epäsymmetrisiä keinoja. Sellaisia keinoja olivat esimerkiksi paikallisväestön hyödyntäminen ihmiskilpinä, taistelupaikan valinta, itsemurhaiskut ja kaukolaukaistavat pommit.⁹⁰ Nemethin kuvaama hybridisodankäynti ei siis ollut itse asiassa tšetšeenien tavoitetila, vaan pakon sanelema lopputulos.

⁸³ Nemeth (2002).

⁸⁴ Tutkija ei ole löytänyt viitteitä aiemmasta käsitteen käytöstä. Hybridisodankäyntiä on myöhemmin yhdistelty jo aiempiin sotiin, mutta vasta Nemethin jälkeen. Esimerkiksi Williamson Murray, Peter R. Mansoor: *Hybrid warfare: fighting complex opponents from the ancient world to the present* (2012).

⁸⁵ Nemeth (2002), s. 69.

⁸⁶ Kostiainen, Mikko: *Epäsymmetrinen sodankäynti Tšetšeniassa vuosina 1994—1996 ja 1999—2000*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2009, s. 48.

⁸⁷ Nemeth (2002), s. 12.

⁸⁸ Esivaltioollisessa järjestelmässä heimojen/sukujen vanhimmat tekevät päätökset.

⁸⁹ Nemeth (2002), s. 69.

⁹⁰ Kostiainen (2009), s. 49—51.

Nemthin mukaan hybridisodankäynti on sissisodankäynnin nykyaikainen muoto. Se on jatkumoa esivaltiolliselle sodankäynnille, jonka tunnuspiirteitä ovat muun muassa, ettei taistelujoiden ja ei-taistelijoiden välillä ole eroa, kidnappaukset ovat yleisiä ja joukkomurhia käytetään yleisenä voitonmerkkinä.⁹¹ Nemethin käyttämää termiä sissisodankäynnistä ei tule sekoittaa suomalaiseen taktiikkaan kuuluvaa sissisodankäynnin termiä. Nykyaikana sissisodankäynnin yhtenä vaikuttamiskeinona voidaan nähdä perusteettomat terrori-iskut länsimaita kohtaan. Sissisodankäynti yleisesti on epätavanomaisten, usein paikallisten joukkojen sotilallisia ja puolisotilallisia operaatioita vihollisen hallussa olevalle alueelle. Suomalainen sissi-toiminta taas liittyy taktiikkaan, jossa operaatioiden toteuttajana oli vakituinen sotaväki.⁹²

Nemethin kuvaamasta nykyaikaisesta sissisodankäynnistä on tullut huomattavasti tehokkaampaa, kun käytössä ovat modernit teknologiat ja käytänteet. Tehokkuutta on lisännyt myös nykyaikaisten armeijoiden vahvuuksien kääntyminen itseään vastaan. Nykyaikaiset armeijat luottavat korkeaan teknologiaan ja keskitettyyn johtoon, mutta teknologiaa ei hyödynnetä tehokkaasti ja keskitetty johto on luonut byrokratiaa ja vastuuntunnottomuutta.⁹³ Käsitteen *hybridisodankäynti* varhaisista vaiheista voidaan todeta sen olleen sotataidollinen termi. Taustalla on kuitenkin ollut yhteiskunnallisia vaikutteita, mutta käsitteenä se on ollut vain sotataidollinen - jopa vain sotateknillinen - kehitysaskel sissisodankäynnistä. Vaikka käsite onkin sotataidollinen, tulee muistaa Nemethin johtopäätökset siitä, että taustalla oli kuitenkin yhteiskunnan rakenne ja sen perusarvot. Hänen mukaansa sen kaltainen yhteiskunta kykeni käyttämään taisteluissa myös uusia teknologioita ja vanhoja taktiikoita. Sen kaltaiset yhteiskunnat kykenevät muodostamaan moniulotteisia turvallisuusuhkia⁹⁴. Nemethin ja tutkielman teoreettista viitekehystä vertailtaessa huomataan, että teoreettinen viitekehys on huomattavasti laajempi kuin Nemethin käyttämä hybridisodankäynti. Nemeth pyrki käsitteen käytöllä kuvaamaan vihollisen, tässä tapauksessa puolustajana olleiden tšetšeenien, taktiikoiden ja yhteiskunnan monimuotoisuutta. Uudella käsitteellä myös pyrittiin korostamaan uudenlaista ilmiötä taistelukentällä.

3.2 Tšetšeniasta Libanonin toiseen sotaan

Yhdysvallat aloitti oman terrorismin vastaisen sotansa George W. Bushin julistuksella syyskuun 11. päivän 2001 terrori-iskujen jälkeen. Putin oli ensimmäinen valtiollinen johtaja, joka

⁹¹ Nemeth (2002), s. 29 ja 72.

⁹² Rekkedal (2006), s. 364–367 ja Raunio, Ari (toim.): *Suursotien vuosisata: sodan ja taistelun kuva 1900-luvulla*. Sotahistorian laitoksen julkaisusarja 2, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2002, s. 72.

⁹³ Nemeth (2002), s. 29.

⁹⁴ Sama, s. 1.

esitti surunvalittelut ja samalla lupasi Venäjän olevan osa terrorismin vastaisen sodan koalitiota.⁹⁵ Terrorismin vastainen sota ei ollut alun jälkeen kovinkaan menestyksestä, vaan sisälsi monia haasteita. Niitä tutkittaessa esille nousivat monesti käsitteet *hybridivastustajat* ja *hybridiuhkat*. James Mattis ja Frank Hoffman käyttivät niitä ensimmäisen kerran 2005, jolloin he käsitelivät artikkelissaan tulevaisuuden sodankäynnin näkymiä. Tulevaisuus perustui kuitenkin siihen, mitä Yhdysvaltojen joukot olivat kokeneet Lähi-idässä. Hybridivastustajaa yhdisti heidän mukaansa puolisolitaallisuus, yhteinen etninen tausta, perinteiset asejärjestelmät sekä hyvin uudet ja epätavanomaiset tavat taistella. Mattis ja Hoffman myös näkivät, että yksityiset ryhmät tulevat tekemään iskuja kriittiseen infrastruktuuriin tai liikenneverkkoon. Niiden lisäksi he näkivät uhkana taloudelliset keinot sekä tietoverkkojen lamaannuttaminen asevoimien tai talousjärjestelmien osalta.⁹⁶ Nemethin käyttämään käsitteeseen hybridisodankäynti Mattis ja Hoffman lisäsivät yksityisten toimijoiden sekä kriittisen infrastruktuurin merkityksen yhteiskunnassa. Heidän esille nostamansa uhkakuvat pohjautuivat pitkälti vuoden 2005 alussa julkaistun Yhdysvaltojen kansallisen puolustuksen strategiaan.⁹⁷ Siinä ei kuitenkaan vielä tunnistettu hybridisodankäyntiä ilmiönä, eikä käsitteenä, vaan se tuli vasta Mattiksen ja Hoffmanin artikkelin myötä julkisuuteen. Näitä hybridisodankäynnin käsitteen taustalla olleita haasteita käsittelee myös Jyri Raitasalo artikkelissaan ”*Sodankäynnin vallankumous — realistinen visio vai virhearvio?*”⁹⁸. Raitasalon mukaan korkean teknologian varaan rakennettu supervalta on tehoton terrorismia ja sissisodankäynnin menetelmiä yhdisteleviä joukkioita vastaan⁹⁹. Tämän perusteella hybridisodankäynti oli edelleen sotataidollinen termi, jossa erilaisia sodankäynnin keinoja yhdisteltiin. Ainoastaan Hoffman ja Mattis käyttivät Afganistanissa ja Irakissa esille tulleista haasteista nimitystä hybridivastustaja. Raitasalo tunnisti samat ongelmat, mutta ei nimennyt niitä samalla tavalla.

Libanonin toinen sota, jossa vastakkain taistelivat Israel ja Hizbollah -järjestö, on klassinen esimerkki Hoffmanin kuvaamasta hybridisodankäynnistä.¹⁰⁰ Tuota sotaa ja hybridivastustajan toimintaa on tutkittu verrattain paljon. Hizbollahin toiminnan analysointi auttaa Yhdysvalto-

⁹⁵ Palokorpi, Mikko & Smith, Hanna: *Venäjä ja terrorismin vastainen sota*. Idäntutkimus 1/2005, s. 15.

⁹⁶ Mattis, James & Frank Hoffman: *Future warfare: The rise of the hybrid war.*, USNI November 2005 vol. 132/11/1,233, s. 2. [<http://milnewstbay.pbworks.com/f/MattisFourBlockWarUSNINov2005.pdf>], luettu 11.4.2018)

⁹⁷ Yhdysvaltojen kansallisen puolustuksen strategia, 2005, s.8. kts Hoffman, Frank: *Conflict in the 21st century: The rise of hybrid wars*. Potomac Institute for policy studies, Arlington 2007, s. 13.

⁹⁸ Raitasalo, Jyri: *Sodankäynnin vallankumous — realistinen visio vai virhearvio?*, *Sota — teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian Laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 55.

⁹⁹ Raitasalo (2008), s. 55.

¹⁰⁰ Gaub, Florence: *Hizbullah's hybrid posture: three armies in one*. Issue Alerts 7/2015, s. 1—2, Johnson, David E.: *Hard Fighting Israel in Lebanon and Gaza*. Rand Corporation, 2011, s. 9—90, Hoffman, Frank: *Hybrid warfare and challenges*. *Joint Force Quarterly issue 52*, 1/2009, NDU Press, Washington DC 2009, s. 34—39.

jen asevoimia ymmärtämään paremmin vastustajansa toimintaa.¹⁰¹ Esimerkkejä olisi voinut löytyä myös Afganistanista tai Irakista, mutta yhdysvaltalaiset eivät ole julkaisseet julkisia raportteja kohtaamistaan haasteista kyseisissä maissa.

Hizbollahin tapa käydä sota yllätti Israelin armeijan. He taistelivat perinteisen sodankäynnin mukaisesti ja käyttivät uusia aseteknologioita, vaikka olivat odotusten mukaan sissisodankäynnin tapaan taisteleva ryhmittymä.¹⁰² Hizbollahin toiminta ei ollut sattumanvaraista, vaan se oli valmisteltua. Libanonin maasto on haastava puolustusvalmisteluille, mutta Hizbollah oli aloittanut valmistautumisen jo vuonna 2000. Bunkkeriverkosto, juoksuautoja, tunneleita ja taisteluasemia oli rakennettu vuosia ympäri Etelä-Libanonia. Bunkkerit olivat sähköistettyjä, niihin oli asennettu puhelinlinjat ja ne sisälsivät varastot vedelle, ruualle, aseille ja ampumatarvikkeille.¹⁰³ Hizbollah oli hyvin valmistautunut sotaan, mutta se ei vielä tehnyt siitä hybridisodankäyntiä mukaillen taistelevaa joukkoa. Hyvä valmistautuminen on edellytys myös sissisodankäynnille. Joukoillaan ja varustuksellaan Hizbollahilla oli edellytykset myös perinteiseen sodankäyntiin. Heidän johtajansa olivat kuitenkin tulleet siihen tulokseen, että paras hyöty saadaan epäsymmetrisin keinoin, pienryhmätaktiikkaa harjoittelemalla.¹⁰⁴ Hoffman esittää Hizbollahin organisaationkin olleen kahden mallin sekoitus. Hizbollah itsessään oli organisoitu poliittinen järjestö, mutta sillä oli hajautetut solut, jotka käyttivät sovelletusti eri taktiikoita hallitsemattomilla alueilla.

Hoffmanin mukaan harjoittelun taso, tulikuri sekä tappava teknologia olivat Hizbollahin vahvuuksia. Taktisten menetelmien yhdistelmät ja uudet tavat soveltaa niitä yllättivät Israelin joukot. Erityisesti Hizbollahin panssarintorjuntaohjusten käyttö panssarivaunuja sekä puolustusasemia vastaan hajautetusti taistellen oli yllätyksellistä.¹⁰⁵ Hizbollah kykeni siis organisoituun asejärjestelmien käyttöön, joka on perinteisesti ollut valtiollisten asevoimien vahvuus. Hoffman nostikin esille, että tulevaisuudessa hybridihaasteita aiheuttava vihollinen voi olla myös valtiollinen, kuten Irakin *fedaydeen* -ryhmittymä oli vuonna 2003.¹⁰⁶ Ryhmittymä ei ollut osa Irakin asevoimia, vaan enemmänkin puolisolitaallinen sissiryhmittymä. Yhdysvallat ja Iso-Britannian johtama liittouma taisteli Irakissa vuosina 2003—2011.

---

¹⁰¹ Johnson (2011), s. 17.

¹⁰² Gaub (2015), s. 1—2.

¹⁰³ Johnson (2011), s. 45.

¹⁰⁴ Sama, s. 46.

¹⁰⁵ Hoffman (2009), s. 37.

¹⁰⁶ Sama, s. 37.

Tšetšenian toisessa sodassa taustalla retoriikassa oli *terrorismin vastainen sota*, jota Venäjän lisäksi myös Yhdysvallat käytti 2000-luvun alkupuolella perustellessaan sodan tarvetta. Terrorismin vastainen sota kuitenkin aiheutti molemmille suurvalloille ongelmia taktisen tason taisteluissa. Hybridisodankäyntiä käytettiin käsitteenä kuvaamaan taktisella tasolla hajautetusti taistelevia joukkoja, mutta ne olivat paremmin varustettuja kuin sissisodankäynnin mukaan taistelevat ryhmittymät. Tšetšenejä ja Hizbollahin joukkoja yhdisti myös voimakkaasti aatteelliset tai uskonnolliset tekijät. Tämä muodosti niistä helposti hajautettuun taisteluun johdettavan joukon. Terrorismin vastainen sota katkaisi perinteisten sotien ajan ja muutti näin sodan kuvaa. Vielä vuonna 2005 Yhdysvaltojen kansallisen puolustuksen strategiassa ei tunnistettu hybridisodankäyntiä¹⁰⁷. Näin ollen voidaan todeta, etteivät Yhdysvaltojen omien joukkojen kokemat tappiot tai haasteet saaneet aikaan keskustelua hybridisodankäynnistä. Vasta Libanonin toinen sota sai sen aikaan, mikä johtunee havainnosta, että kyseessä on laajempi ilmiö tai jopa sodankäynnin uusi muoto.

3.3 Libanonin sodan jälkeen

Libanonin toista sotaa on tutkittu paljon Yhdysvalloissa. Esimerkiksi Hoffman esitti, että Israelin ja Yhdysvaltojen kohtaamat haasteet Lähi-idässä olivat toistensa kaltaisia. Hän myös mainitsee, ettei hybridisodankäynti poista perinteisen sodan uhkaa.¹⁰⁸ Hybridisodankäynti sai käsitteenä myös vastustusta Yhdysvalloissa, sillä se ei ollut Yhdysvaltojen puolustusministeriön määrittelemä varsinainen sodankäynnin muoto. Siitä syystä Yhdysvaltojen viranomaisten toimintaa valvova GAO teki aiheesta tutkimuksen, jossa asevoimien eri puolustushaarojen edustajia haastateltiin. Lopputuloksena oli, että hybridisodankäyntiä ei ole määritelty eikä määrittelylle ole tarvetta. Kyseessä ei ole sodankäynnin uusi muoto, vaan käsite kuvaa ainoastaan vihollisen käyttämien keinojen monimutkaisuutta, josta oli saatu kokemusta Afganistanista sekä Irakista.¹⁰⁹ Raportissa mainitaan, että käsitteet *sodankäyntien yhdistelmä (compound warfare)* sekä *koko spektrin sodankäynti (full spectrum warfare)* käsittävät myös hybridisodankäynnin.¹¹⁰ Sodankäyntien yhdistelmä sisältää konventionaalisen sekä epäsymmetrisen sodankäynnin, joita käytetään yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.¹¹¹ Koko spektrin so-

¹⁰⁷ Yhdysvaltojen kansallisen puolustuksen strategia (2005).

¹⁰⁸ Hoffman (2009), s. 36–38.

¹⁰⁹ United States Government Accountability Office (2010), s. 6–17.

¹¹⁰ Sama.

¹¹¹ Huovinen, Petri: *Hybrid warfare - just a twist of compound warfare*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2011, s. 7–8.

dankäynti puolestaan sisältää laaja-alaisesti erilaisia operaatioita. Se käsittää sekä hyökkäys- ja puolustusoperaatiot että vakauttamis- ja siviilioperaatiot.¹¹²

Käsitteiden määrittelyt auttavat ymmärtämään, miksei GAO nähnyt hybridisodankäynnissä mitään määrittelemisen arvoista. Hybridisodankäynti oli jo osa määriteltyjä käsitteitä, eikä sen määrittely tuonut lisäarvoa osana ohjesäännöstöä. Hybridisodankäynnin käsitteen hyväksyminen kuvaamaan vihollisen toimintaa on merkittävää. Koko spektrin sodankäynti kuvaa erilaisia operaatioita, ei niiden yhdistelmää. Hybridisodankäynti kuvaamassa vihollisen käyttämien keinojen monimutkaisuutta yhdistelee puolestaan erilaisia operaatioita. Alla olevassa kuvassa (kuva 5) näkyy koko spektrin sodankäynnin elementit.

<p style="text-align: center;">Offensive Operations</p> <p>Primary Tasks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Movement to contact • Attack • Exploitation • Pursuit <p>Purposes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dislocate, isolate, disrupt, and destroy enemy forces • Seize key terrain • Deprive the enemy of resources • Develop intelligence • Deceive and divert the enemy • Create a secure environment for stability operations 	<p style="text-align: center;">Defensive Operations</p> <p>Primary Tasks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mobile defense • Area defense • Retrograde <p>Purposes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Deter or defeat enemy offensive operations • Gain time • Achieve economy of force • Retain key terrain • Protect the populace, critical assets, and infrastructure • Develop intelligence
<p style="text-align: center;">Stability Operations</p> <p>Primary Tasks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Civil security (including security force assistance) • Civil control • Restore essential services • Support to governance • Support to economic and infrastructure development <p>Purposes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provide a secure environment • Secure land areas • Meet the critical needs of the populace • Gain support for host-nation government • Shape the environment for interagency and host-nation success 	<p style="text-align: center;">Civil Support Operations</p> <p>Primary Tasks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provide support for domestic disasters • Provide support for domestic chemical, biological, radiological, nuclear, and high-yield explosives incidents • Provide support for domestic civilian law enforcement agencies • Provide other designated support <p>Purposes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Save lives • Restore essential services • Maintain or restore law and order • Protect infrastructure and property • Maintain or restore local government • Shape the environment for interagency success

Kuva 5: Koko spektrin sodankäynnin elementit¹¹³.

Kuvassa näkyy miten koko spektrin sodankäynnin jakautuminen neljään eri operaatiotyyppiin. Niitä ovat hyökkäys-, puolustus-, vakautus sekä siviilioperaatiot. Operaatioiden käsitteellinen laaja-alaisuus auttaa ymmärtämään sen, ettei hybridisodankäynti käsitteenä tuonut varsinaisesti mitään lisäarvoa asevoimien käytölle. Käsitteen hyödyt liittyivät nimenomaan uudenlaisen vihollisen kuvaamiseen.

¹¹² Headquarters, Department of the Army: *Field Manual 3-0*, Washington DC 2008, luku 3 s. 6.

¹¹³ *Field Manual 3-0* (2008), luku 3 s. 7.

Hybridisodankäynti ehti olla joitakin vuosia Yhdysvalloissa kirjoittelun ja kiistelyn kohteena. Vuoden 2010 GAO:n raportti hybridisodankäynnistä oli tarpeellinen monestakin syystä. Sen jälkeen ei ollut tarvetta kiistelylle, vaan se hyväksyttiin vihollista kuvaavana käsitteenä. Hybridisodankäynti ei kuitenkaan ollut sodankäynnin uusi muoto.

3.4 Ukrainan kriisistä sodaksi

Tässä alaluvussa käsitellään Ukrainan kriisin eskaloitumista sodaksi ja tapahtumia, jotka olivat merkittävässä roolissa ennen kuin keskustelu hybridisodankäynnistä alkoi. Tapahtumien tarkastelu tämän esimerkin kautta päivämäärittäin on tarpeellista. Niiden avulla pyritään ymmärtämään paremmin ajan merkitys osana hybridisodankäyntiä.

Ukrainassa kriisi alkoi 21. marraskuuta 2013, kun Ukrainan presidentti Janukovyč ilmoitti Ukrainan keskeyttävän assosiaatiosopimuksen¹¹⁴ neuvottelut Euroopan unionin kanssa ja etsivänsä keinoja syvemmälle yhteistyölle Venäjän kanssa. Euroopan unionin tarjotessa taloudellista yhteistyösopimusta, Venäjä tarjosi tulliliittoa. Ukrainan parlamentin päätös keskeyttää neuvottelut oli voitto Venäjän pyrkimyksille. Näitä tapahtumia seurasivat euromielisten mielenosoitukset marraskuun lopulla Kiovassa.¹¹⁵ Yhteistyön syventymisestä Venäjän kanssa saatiin esimerkki, kun Venäjän hallitus ilmoitti olevansa valmis lainaamaan 15 miljardia dollaria (yli 11 miljardia euroa) Ukrainalle sekä laskevansa heille myytävän kaasun hintaa¹¹⁶ kolmanneksella.¹¹⁷ Tämä oli selkeä merkki Venäjän pyrkimyksistä saada Ukraina lähenty-mään sen kanssa Euroopan unionin sijaan. Tilanteen kiristyminen jatkui joulukuun jälkeenkin ja mielenosoitukset Kiovassa jatkuivat¹¹⁸. Mielenosoitukset muuttuivat verisiksi helmikuun 2014 aikana.¹¹⁹ Ukrainan kriisi näyttäytyi alkuun Ukrainan sisäisenä asiana ja kyse oli vain Ukrainan politiikasta. Euroopan unionin sekä Venäjän avuntarjoamiset voidaan nähdä mo-

¹¹⁴ Assosiaatiosopimuksella olisi mahdollistettu Euroopan Unionin alueen ja Ukrainan välinen viisumi- sekä tullivapaus.

¹¹⁵ Karagiannis, Emmanuel: *The Russian Interventions in South Ossetia and Crimea compared Military performance legitimacy and goals*. Contemporary Security Policy, 2014, s. 407—408. [<http://dx.doi.org/10.1080/13523260.2014.963965>], Pelli, Petja: Ukrainan parlamentti torjui Julija Tymosenkon vapauttavat lait, *Helsingin sanomat*, 21.11.2013. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002690678.html>], luettu 10.4.2018. Kähkönen, Virve & Kaisa Rautaheimo: Euromieliset valtasivat Kiovan aukiot, *Helsingin sanomat*, 26.11.2013. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002691693.html>], luettu 10.4.2018.

¹¹⁶ Kaasun hinta on ollut 2000-luvulla Ukrainan ja Venäjän välillä merkittävä tekijä. Oranssi vallankumous, jossa länsimieliset voittivat presidentin vaalit, tuplasi Ukrainalle kaasun hinnan. Pääministeri Julija Tymosenko neuvotteli 2009 Putinin kanssa sopimuksen, jota myöhemmin pidettiin kalliina ja Tymosenko joutui vankilaan. Vankeusrangaistusta pidettiin myös poliittisena, jotta Janukovyč saisi kilpailijoita pois tieltään.

¹¹⁷ Karagiannis, (2014), s. 407—408. Niemeläinen, Jussi: Janukovyč sai apua Putinilta, *Helsingin sanomat*, 18.12.2013. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002697065.html>], luettu 10.4.2018.

¹¹⁸ Karagiannis, (2014), s. 407—408.

¹¹⁹ Turtiainen, Suvi & Matti Mielonen: HS Kiovassa: Kymmeniä kuollut verilöylyssä - arviot vainajien määrästä vaihtelevat rajusti, *Helsingin sanomat*, 20.2.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002711300.html>], luettu 10.4.2018.

lempien osapuolien vaikuttamisyriytyksinä, joissa syksyn 2013 aikana Venäjä onnistui paremmin. Martti Lehto kirjoittikin pääkirjoituksessaan Sotilasaikakausilehteen Venäjän käyttävän kaikki mahdolliset keinot pitääkseen Euroopan unionin ja NATO:n kaukana Ukrainasta.¹²⁰

Helsingin sanomat uutisoi 22.2.2014 Ukrainan parlamentin äänestäneen presidentti Janukovytsin asemasta ja päättäneen, ettei hän ole enää kykenevä hoitamaan tehtäviään. Janukovyts itse ilmoitti samana päivänä, ettei aio jättää tehtäviään ja että kyseessä on vallankaappaus.¹²¹ Hän itse ilmoitti seuraavalla viikolla vallankaappauksen takana olevan kansallismieliset fasisit.¹²² Venäjän näkemys Ukrainan vallanvaihdosta yhtyi Janukovytsin näkemykseen Venäjän pääministerin Dmitri Medvedevin toimesta sanomalla, ettei Venäjä neuvottele kapinallisten kanssa sekä syytti Ukrainan väliaikaista johtoa diktatorisista ja terroristisista otteista.¹²³ Vallanvaihtuminen, laillisesti tai vallankumouksellisesti, Ukrainassa ei edistänyt Venäjän etuja, vaan lisäsi entisestään painetta kiristää otetta Ukrainasta.

27. helmikuuta 2014 tunnuksettomat asemiehet valtasivat Krimin eduskuntatalon. Seuraavana päivänä he asettuivat Simferopolin lentokentälle, perustivat Krimin ja Ukrainan rajalle tarkastuspisteitä sekä valtasivat televisioasemia ja hallintorakennuksia. Samanaikaisesti Venäjän puolella Ukrainan vastaisella rajalla oli käynnissä sotaharjoitukset. Maaliskuun alussa Venäjän presidentti Putin anoi Venäjän parlamentin ylähuoneelta toimivaltaa lähettää joukkoja Ukraina suojelemaan Venäjän kansalaisia. Maaliskuun alkupuolella Krimin autonomisen tasavallan parlamentti äänesti erosta Ukrainasta ja Venäjään liittymisestä. 16. maaliskuuta kansanäänestyksessä 95 prosenttia äänesti Krimin liittymisen Venäjään puolesta ja Venäjä liitti Krimin itseensä 21. maaliskuuta.¹²⁴ Krimin eroaminen Ukrainasta ja liittymisen Venäjään ei kuitenkaan ole yksiselitteinen tapahtuma, sillä Krimillä ei ole itsemääräämisoikeutta omaan asemaansa¹²⁵.

Tapahtumat etenivät hyvin nopeasti, mutta mediassa jokaiseen yksityiskohtaan pysähdyttiin, sillä jokaisesta yksittäisestä tapahtumasta löytyi poikkeavat näkemykset Venäjän ja länsimaiden välillä. Ukrainan virkaatekevä presidentti Turtsynov syytti Venäjää hyökkäyksestä Ukrai-

¹²⁰ Lehto, Martti: Uhkana sotilaallis-poliittisen voimatasapainon muutos. *Sotilasaikakausilehti*, 2/2014, pääkirjoitus.

¹²¹ Ukrainan parlamentti erotti Janukovytsin, *Helsingin sanomat*, 22.2.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002711854.html>], luettu 10.4.2018.

¹²² *Janukovyts uhoaa jatkavansa taistelua fasisteiksi kutsumiaan vastaan*, *HSTV*, 28.2.2014. [<https://www.hs.fi/hstv/uutiset/art-2000002934575.html>], luettu 10.4.2018.

¹²³ Aittokoski, Heikki: Venäjä kiihdytti sanasotaa Ukrainasta, *Helsingin sanomat*, 25.2.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002712430.html>], luettu 10.4.2018.

¹²⁴ Karagiannis, (2014), s. 408.

¹²⁵ Hannula, Tommi & Elina Vöntönen: Krim ei voi itse päättää liittymisestään Venäjään, *Helsingin sanomat*, 6.3.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002714745.html>], luettu 10.4.2018.

naan. Venäjä puolestaan kiisti Putinin johdolla muun muassa venäläisten sotilaiden olemassaolon Krimillä. Samanaikaisesti Venäjä (presidentti Putin sekä ulkoministeri Lavrov) jatkoi Ukrainan väliaikaisen johdon arvostelua.¹²⁶ Kansanäänestys Krimin liittämisestä Venäjään sai laajaa kritiikkiä osakseen ja tuomittiin laittomaksi. Ensimmäisten joukossa oli 11. maaliskuuta ETYJ:n (Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö) puheenjohtaja Didier Burkhalter, joka tuomitsi kansanäänestyksen Ukrainan perustuslain sekä kansainvälisen oikeuden vastaiseksi.¹²⁷ Ukrainan kriisi marraskuulta helmikuulle oli hitaasti etenevä, eikä sen edistymisestä suuntaan tai toiseen ollut julkisuudessa juuri merkittäviä signaaleja. Helmikuun lopun ja maaliskuun alun aikana puolestaan tapahtumia oli hyvin paljon. Julkisuudessa epäselvyyttä lisäsivät täysin poikkeavat näkemykset siitä mitä tapahtuu, sekä siitä, mikä on oikeutettua ja mikä ei. Merkittävää on myös median ja informaation rooli tuona aikana. Uutisissa oli eniten esillä, mitä tapahtumista oli sanottu — ei se, mitä oikeasti oli tapahtunut. Julkisia lausuntoja leimasi myös selkeästi vastakkainasettelu. Se minkä länsi sanoi tapahtuneen, Venäjä kiisti. Sen mitä Venäjä piti oikeutettuna ja laillisena, länsi tuomitsi laittomana.

Julkisuuteen hybridisodankäynti -käsitteenä nousi kesäkuussa 2014, kun NATO:n pääsihteeri Anders Fogh Rasmussen nosti sen esille puhuessaan Ukrainan tilanteesta. Hän vertasi hybridiuhkia epälineaarisiin uhkiin.¹²⁸ Jo huhtikuussa 2014 hollantilainen kenraali Frank Van Kappen kuvaili Venäjän toimintaa Ukrainassa hybridisodankäynniksi¹²⁹, mutta se ei levinnyt laajasti käyttöön ennen Rasmussenin puhetta. Suomessa käsitteeseen tarttui Jarno Linnell blogissaan heinäkuussa 2014, jossa hän avasi hybridisodankäynnin käsitettä. Linnellin mukaan hybridisodankäynnissä sodan raja hämärtyy ja toiminta muuttuu harmaalla alueella toimimiseksi — niin poliittisesti kuin sotilaallisestikin. Linnell puhuu hybridisodankäynnistä veretömänä sodankäyntinä. Huomionarvoista on kuitenkin, että Linnell käsitteli hybridisodankäynnin teemoja jo aikaisemmassa blogissaan toukokuussa.¹³⁰ Tässä valossa hybridisodankäynti ei tuonut varsinaisesti lisäarvoa keskustelulle Ukrainan ja Venäjän välisestä tilanteesta, vaan se oli vain termi kuvaamassa sodankäynnin monimutkaisuutta. Suomessa keskustelu

¹²⁶ Hannula, Tommi & Aishi Zidan: Hermopeli Krimillä kiristyy - Ukraina syyttää Venäjää avoimesta hyökkäyksestä, *Helsingin sanomat*, 1.3.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002713354.html>], luettu 10.4.2018 ja Reuters-HS: Putin: Krimillä ei ole Venäjän sotilaita, *Helsingin sanomat*, 4.3.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002714204.html>], luettu 10.4.2018.

¹²⁷ Organisation for Security and Co-operation in Europe: *OSCE Chair says Crimean referendum in its current form is illegal and calls for alternative ways to address the Crimean issue*, 11.3.2014. [<http://www.osce.org/cio/116313>], luettu 10.4.2018.

¹²⁸ Rasmussen, Anders Fogh, NATO:n pääsihteeri: puhe Chatham Housessa Lontoossa 19.6.2014. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_111132.htm?selectedLocale=en], luettu 11.4.2018.

¹²⁹ Rácz (2015), s. 41.

¹³⁰ Linnell, Jarno: *Kriisit muuttuvat epämääräisiksi*. 23.5.2014. [<https://blogit.iltalehti.fi/jarno-linnell/2014/05/23/kriisit-muuttuvat-epamaaraisemmiksi/>] uettu 10.4.2018 sekä Linnell, Jarno: *Hybridisodankäyntiä Ukrainassa*. 15.7.2014. [<https://blogit.iltalehti.fi/jarno-linnell/2014/07/15/hybridi-sodankayntia-ukrainassa/>], luettu 10.4.2018.

alkoi kuitenkin, kun Puolustusvoimain komentaja kenraali Jarmo Lindberg nosti käsitteen esille puheessaan 210. maanpuolustuskurssin avajaisissa 15.9.2014¹³¹. Julkinen keskustelu hybridisodankäynti -käsitteestä kiihtyi Suomessa saman vuoden syksyllä, jolloin Helsingin Sanomissa eri asiantuntijat esittivät omia näkemyksiään käsitteen sisällöstä.

Helsingin sanomien mukaan hybridisota on yhdistelmä perinteisiä ja uusia keinoja. Uusina menetelminä mainitaan psykologia, informaatioodankäynti, elektroninen sodankäynti ja verkkosodankäynti. Sotatieteiden tohtori Jari Rantapelkosen mukaan käsite on epäselvä ja epämääräinen, jonka takia sitä voidaan käyttää monessa merkityksessä.¹³² Informaatioulottuvuuden esiintuloa korostivat myös puolustusvoimien tutkija, sotatieteiden tohtori, Saara Jantunen ja majuri, Tero Palokangas Sotilasaikakausilehden artikkelissaan *Informaatioajan operointi edellyttää kaikkien toimintaympäristöjen hallintaa*. Lisäksi he mainitsivat sodan ja rauhajan rajan hämärtyvän sekä kyberoperaatioiden olevan osa epäsymmetrisiä keinoja.¹³³ Venäjän käyttämiä vaikuttamiskeinoja kutsuttiin siis Suomessakin hybridisodankäynnin keinoiksi. Ulkopoliittisen instituutin julkaisussa *The Emergence of the hybrid war concept in military theory* muistutettiin kuitenkin hybridisodankäynnin historiasta ja siitä, että nyt kyseessä ovat paljon laajemmat keinot, kun kyseessä on kahden valtion välinen tilanne.¹³⁴ Hybridisodankäyntiä käsitteenä siis oltiin ymmärtämässä eri tavalla kuin sitä oli aiemmin käytetty, mutta sitä ei pysty tarkasti määrittelemään, sillä kyse oli valtiollisesta toiminnasta. Kansainvälisen Multinational Capability Development -kampanjan (MCDC) Hybridivaste -projektiryhmä (Countering Hybridwarfare Project Team) kartoitti käsityksiä hybridisodankäynnistä. Sen mukaan hybridisodankäynti sisältää sotilaallisten ja ei-sotilaallisten keinojen synkronoitua käyttöä erityistä haavoittuvuutta vastaan. Erilaisia voimankäytön keinoja voidaan käyttää samanaikaisesti, käyttämällä eri työkaluja eri kohteisiin koko yhteiskuntaa vastaan. Tällä perusteella hybridisodankäynti laajentaa taistelukenttää.¹³⁵

Ulkopoliittisen instituutin raportin mukaan hybridisodankäynnin valmistelu voidaan jakaa kolmeen osaan sen perusteella, miten Venäjä toimi Ukrainassa: strateginen valmistelu, poliittinen valmistelu ja toiminnan valmistelu. Valmisteluita seuraa hyökkäys, joka edelleen voidaan jakaa kolmeen osaan: luoda räjähdysmäisesti jännitteitä, syrjäyttää keskeinen voima

¹³¹ Lindberg, Jarmo, puolustusvoimain komentaja: puhe 210. valtakunnan maanpuolustuskurssin avajaisissa 15.9.2014. [www.eilen.fi/fi/3261/], luettu 11.4.2018.

¹³² Halminen, Laura: Hybridisodan käyttö on politiikkaa – näin erotat uudet sotatermit toisistaan, *Helsingin sanomat*, 26.9.2014. [https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002764599.html], luettu 10.4.2018.

¹³³ Jantunen, Saara & Tero Palokangas: Informaatioajan operointi edellyttää kaikkien toimintaympäristöjen hallintaa, *Sotilasaikakausilehti*, 1/2015, s. 9–14.

¹³⁴ Rác (2015), s. 43.

¹³⁵ Multinational Capability Development Campaign (MCDC), *Countering Hybrid Warfare*. Analytical Framework, 31.10.2016, s. 24.

kohdealueelta sekä perustaa vaihtoehtoinen poliittinen voima. Hyökkäystä seuraa taas kolmi-vaiheinen operaatio, vakauttaminen: poliittisten tulosten vakauttaminen, haltuun otetun alueen erottaminen kohdemaasta sekä hyökkäyksen kohteena olevan maan strategisen liikkumisva-pauden pysyvä rajoittaminen.¹³⁶ Kokonaisuutena voidaan siis puhua yhdeksänvaiheisesta ope-raatiosta.

Ukrainan tapahtumat eivät itsessään muuttaneet hybridisodankäynnin käsitettä, vaan pikem-min aiheuttivat keskustelua käsitteen sisällöstä. Ukrainan ja Venäjän välinen sota kuitenkin osoitti, että jo aikaisemmin tunnistetut keinovalikoimat voivat olla myös valtiollisten sotien työkaluja. Tällä perusteella MCDC:n raportin mukainen ”hybridisodankäynti laajentaa taiste-lukentaa” on pätevä johtopäätös myös hybridisodankäynti käsitteen kehityksestä. Hybri-disodankäynnin merkitys laajeni Ukrainan sodan myötä. Teoreettisen viitekehyksen kuvaile-ma hybridisodankäynti näyttäytyi sellaisenaan Ukrainan sodan alkuvaiheessa.

3.5 Johtopäätökset

Tässä luvussa käsiteltiin hybridisodankäynti käsitteen historiaan ja alkuperää kolmen eri so-dan näkökulmasta. Käsitteen historia osoittaa sen olevan nuori käsite. Käsitteen käytön histo-ria osoittaa noudattelevan viitekehyksen mukaista mallia, jossa voimankäytön keinoja yhdis-telemällä päästään strategisiin tavoitteisiin. Keinovalikoima on kuitenkin jatkuvasti laajentu-nut pelkästä sotilaallisten voimakeinojen yhdistelmästä muihin voimakeinoihin.

Yhdysvalloissa käydyssä keskustelussa Libanonin toista sotaa on käytetty esimerkkinä hybri-disodankäynnistä ja viitattu Yhdysvaltojen kohdanneen samanlaisia ongelmia kuin Israelin armeijan. Yhdysvallat ei ole, ainakaan julkisesti, raportoineet omista haasteistaan ja heidän kohtaamien vihollisten taktiikoista ja tekniikoista. Tässä lienee taustalla halu salata omat heikkoudet ja epäonnistumiset. Haasteiden julkitulo auttaisi vastustajia sekä vastaavasti hei-kentäisi kansalaisten tukea toisella mantereella käytäville sodille.

Alun perin hybridisodankäynti oli käsitteenä ainoastaan sotataidollinen ja rajoittuvan ainoas-taan sotilaalliseen voimankäyttöön. Nemeth kuvasi sillä tšetšeenien tapaa taistella Venäjää vastaan. Hän piti sitä mahdollisesti tulevaisuuden sotaitona taistellessa ylivoimaista vihollis-ta vastaan. Resurssien puolesta hybridisodankäynti oli tšetšeenille pakon sanelema ratkaisu. Silti sillä saavutettiin onnistumisia. Jotta Nemethin kuvaava tapa käydä sotaa onnistuisi, yh-

---

¹³⁶ Rác (2015), s. 59.

teiskunnan rakenteen oli oltava olennainen osa hybridisodankäyntiä. Nemethin mainitsema *hybridiyhteiskunta* on huomionarvoinen. Se on ulkoisesti kuin nykyvaltio, mutta toimii kuitenkin esivaltiollisten periaatteiden mukaisesti. Siinä mielessä hybridisodankäynnin ollessa vain sotataidollinen termi, taustalla oli kuitenkin sen syntyyn vaikuttaneita tekijöitä. Myös Nemethin näkökulma termin käyttöön on olennainen. Yhdysvaltalaisena Nemeth edustaa suurvalta-armeijan sotilasta, aivan kuten Venäjänkin suhteessa Tšetšeniaan on suurvalta. Vihollisen toimintaa luonnehdittiin hybridisodankäynniksi.

Mattis ja Hoffman laajensivat käsitystä hybridisodankäynnistä vain muutamia vuosia myöhemmin. He nimesivät sille tunnuspiirteitä kuten puolisolitaallisuus, yhteinen etninen tausta, perinteiset asejärjestelmät, ja epätavanomaiset tavat taistella. Myös yksityiset ryhmät voivat tehdä iskuja kriittiseen infrastruktuuriin, kuten liikenneverkkoon. Uhkana nähtiin myös lisäksi taloudelliset keinot sekä tietoverkkojen lamaannuttaminen.¹³⁷ Vaikka Yhdysvaltojen kansallinen strategia ei tunnistanut käsitettä hybridisodankäynti, Mattis ja Hoffman laajensivat hybridisodankäynti -käsitteen kuvausta. Uutuutena siihen oli tullut myös kybervaikuttaminen sekä sen kohteen valinta. Sota ei olisi vain asevoimat vastaan aseelliset solut, vaan kohteena voisi olla esimerkiksi kriittinen infrastruktuuri kuten talous ja liikenne. Hybridisodankäynti kuitenkin pysyi vielä puhtaasti sotataidollisena terminä, sillä Hoffmankin näki hybridisodankäynnin taktisen tason toimintana¹³⁸. Tosin Hoffmanin kuvaamalla taktisen tason toiminnalla ja sodankäynnillä voitaisiin aiheuttaa strategisen tason vaikutuksia.

Uutena Nemethin kuvaileman hybridisodankäynnin rinnalle tuli Hoffmanin mainitsema valtiollisen hybridisodankäynnin uhka. Tässä tulee muistaa, että kyse oli edelleen taktisen tason ratkaisuisista. Perusajatus oli kuitenkin Hoffmanilla sama kuin Nemethillä aiemmin. Hybridisodankäynti yhdistelee symmetrisen ja epäsymmetrisen sodankäynnin keinoja, se on sotataidollinen käsite ja suurvallan vihollinen on hybridisodankäynnin toteuttaja. Huomionarvoista on myös se, että hybridisodankäynti liittyi retorisesti niin Venäjän kuin Yhdysvaltojen osalta *terrorisminvastaiseen sotaan*.

Jos hybridisodankäynti oli terminä kiistelty 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, sitä se oli myös Ukrainan sodan alkamisen jälkeen. Nyt hybridisodankäynti oli täysin valtiollista, eikä se enää niinkään yhdistänyt taktisella tasolla symmetristä ja epäsymmetristä sodankäyntiä. Valtiollisella tasolla se tosin yhdisteli näitä tapoja käydä sota sekä hämärsi sodan ja rau-

¹³⁷ Mattis, James & Frank Hoffman: Future warfare: The rise of the hybrid wars, Proceedings Magazine November 2005 vol. 132/11/1,233. U.S. Naval Institute, Annapolis 2005, s. 2.
[<http://milnewstbay.pbworks.com/f/MattisFourBlockWarUSNINov2005.pdf>], luettu 11.4.2018

¹³⁸ Hoffman (2009), s. 37.

han välistä rajaa. Hybridisodankäynti edelleen kuvasi vihollisen toimintaa. Venäjä ei mielestään käy hybridisotaa. Tämä on huomionarvoista, että termiä käytetään siitä huolimatta. Näin ollen voidaan todeta hybridisodankäynnin kuvanneen aina vain vihollisen toimintaa. Ja edelleen, termillä kyetään kuvaamaan Ukrainan sodan osaltakin vihollisen monimutkaisuutta, aivan kuten GAO totesi jo vuonna 2010. Käsitteen käytön merkitykset ovat kuitenkin niin poikkeavat, että tulee kyetä tekemään ero Lähi-idässä ja Ukrainassa tapahtuneella hybridisodankäynnillä. Niitä ei voi verrata keskenään.

Miksi sitten hybridisodankäynti nostettiin esille Ukrainan osalta sekä Suomessa että Euroopassa? Suomessa termiä käyttivät puolustusvoimain komentaja sekä puolustusministeri. Molemmat olivat sitä mieltä käsitettä käyttäessään, että uhkamallit ovat muuttuneet ja turvallisuuden tulee panostaa. Suomessa hybridisodankäyntiä siis käytettiin poliittisten tavoitteiden edistämiseen. Anders Fogh Rasmussen saattoi puolestaan käyttää käsitettä herättääkseen Euroopan kehittämään omaa puolustustaan. Poliittista painostusta on ollut kylmän sodan aikana, mutta *sodankäynnillä* on merkittävä retorinen vaikutus. Myös Venäjän liittäminen keskusteluissa sodankäyntiin, joka on aiemmin tullut tunnetuksi terroristeilta, voi viitata sanavainnoinaan siihen, että Venäjä halutaan saattaa huonoon valoon.

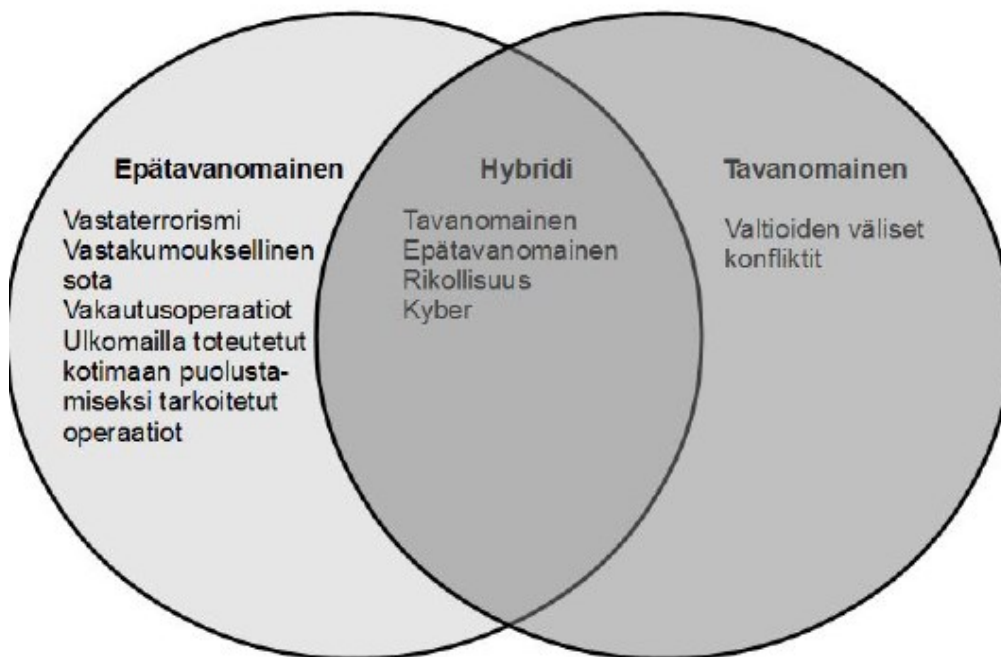
Hybridisodankäynnin historia osoittaa, että siinä yhdistyvät epäsymmetriset ja symmetriset keinot. Hybridisodankäynti hämärtää sodankäynnin keinojen välistä rajaa, nykykäsityksen mukaan myös sodan ja rauhan rajaa. Hybridisodankäynnillä kuvataan vihollisen tapaa käydä sotaa. Käsitteen käytön historian perusteella voidaan todeta sen kuvaavan hyvin vihollisen käyttämien keinojen monimutkaisuutta. Edellä mainittujen lisäksi käsitteen historian perusteella sitä on käytetty myös sotilaalliseen ja poliittiseen herättelyyn. Yhdysvaltojen asevoimille luotiin uusi uhka 2000-luvun alussa, vaikka GAO totesi, ettei hybridisodankäynnissä ole mitään uutta. Siitä huolimatta keskustelussa nostettiin esille uudenlaisesti taisteleva vihollinen. Ukrainan sodan jälkeen Euroopassa tehtiin sama — keskustelussa nostettiin esille uudenlaisesti taisteleva vihollinen. Vaikka hybridisodankäynnin historia osoittaa käsitteen sisältävän yhtäläisyyksiä, ilmiön eksakti määrittely on silti sen historian perusteella kontekstisidonnaista.

4 HYBRIDISODANKÄYNNIN MONET TULKINNAT

4.1 Sotataidollinen tulkinta

Ajatus siitä, ettei hybridisodankäynnissä ole mitään uutta pohjaa vahvasti jo aikaisemmin nostettuihin seikkoihin yhdysvaltalaisesta ajattelusta ja heidän käsiteanalyyseistään. Tässä luvussa palataan heidän ajatteluunsa, jossa hybridisodankäynti on eräänlainen sotataidollinen ilmiö.

Kuva6: Yhdysvaltalainen näkökulma hybridisodankäyntiin¹³⁹.

Yhdysvaltalaisessa mallissa hybridisodankäynnistä (kuva 6) yhdistyy tavanomaisen ja epätavanomaisen sodankäynnin keinot, joiden lisäksi uhkakuvia ovat rikollisuuden käyttö sekä kybermaailman hyödyntäminen osana sodankäyntiä. Joidenkin yhdysvaltalaisen mukaan malli ei tuo mitään uutta koko spektrin (full spectrum) sodankäyntiin.¹⁴⁰ Koko spektrin sodankäynti sisältää puolustus-, hyökkäys-, vakauttamis- sekä siviilioperaatiot.¹⁴¹ Tässä mielessä on perusteltua sanoa, ettei hybridisodankäynti tuo mitään uutta, sillä koko spektrin sodan-

¹³⁹ United States Government Accountability Office (2010), s. 16. Käännös: Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportti: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 1/2015: Hybridisodankäynnin käsitteestä*. AL2421/10.2.2015, s. 1.

¹⁴⁰ United States Government Accountability Office (2010), s. 17.

¹⁴¹ *Field Manual 3-0* (2008), luku 3 s. 7.

käynti sisältää nimensä mukaisesti kaiken. Hybridisodankäynti itse asiassa sijoittuu osaksi koko spektrin sodankäyntiä. Yhdysvaltalainen käsite *yhdistetty sodankäynti* (compound warfare) on myös sellainen, johon hybridisodankäyntiä on verrattu. Esiupseerikurssin tutkielmassaan Petri Huovinen on määrittänyt yhdistetyn sodankäynnin olevan ”*yhdistelmä tavanomaisista ja epätavanomaisista sodankäyntiä, sisältäen molempien käytön yhteisen maalin saavuttamiseksi*”.¹⁴² Yhdysvaltalaisen malli hybridisodankäynnistä toi yhdistettyyn sodankäyntiin uuteen kybermaailman hyödyntämisen. Kybermaailman hyödyntäminen osana sotilaallista voimankäyttöä ei tee sodankäynnistä täysin uudenlaista, vaan se tuo taistelutilaan uuden ulottuvuuden.

Huovisen mukaan yhdistetyllä sodankäynnillä ja hybridisodankäynnillä olisi ollut tilausta 2010-luvun vaihteessa Yhdysvalloissa, vaikka kumpikaan ei päätenyt käyttöön virallisiin ohjeistuksiin tai vastaaviin. Etenkin hybridisodankäynnin käsitettä Huovinen pitää kuvaavana ja uskoo sen säilyttävän asemansa osana keskustelua.¹⁴³ Artikkelissa *Hybrid vs compound warfare* käsitellään samaa aihetta: kahta käsitettä, jotka ovat lähellä toisiaan, mutta joista kumpikaan ei ole virallinen. Artikkelin mukaan käsitteistä voidaan luopua. Luopuminen tosin edellyttää laajan harmaan alueen tiedostamista ja sen parempaa ymmärtämistä. Hoffmanin mukaan tämä laaja harmaa alue sijaitsee länsimaisten koskemattomien lokeroitten välissä.¹⁴⁴ Hybridisodankäynti on siis myös sotataidollisessa näkökulmassa tuonut hieman jotain uutta, vaikka sitä ei virallisesti olekaan hyväksytty. Hybridisodankäynti kuvaamassa vihollisen toimintaa tavanomaisen ja epätavanomaisen rajalla, harmaalla alueella, on syventänyt sotataidollista keskustelua ja sitä, miten tulisi taistella.

Hybridisodankäynnin sotataidollinen näkökulma on noussut esille Yhdysvalloissa 2000-luvulla. Hybridisodankäynnin merkityksen ja keskustelun tärkeydelle on merkityksellistä Yhdysvaltojen uhkakuvat ja heidän käymänsä sodat. Kari-Petri Huovinen tutki diplomityössään Yhdysvaltojen vihollisia ja selvitti minkälainen on *hybridivastustaja* (hybrid adversary)¹⁴⁵. Huovinen tunnisti tiettyjä piirteitä eritellessään hybridivastustajaa. Ominaisia piirteitä Huovisen mukaan ovat ulkopuolisen valtion tuki, kaukolaukaistavat asejärjestelmät ja monimuotoinen maasto. Kaukolaukaistavat asejärjestelmät ja ulkopuolisen valtion tuki ovat riippuvaisia toisistaan, sillä asejärjestelmien ylläpitoon ei Huovisen kuvaamilla vihollisilla ole kykyä. Monimuotoinen maasto puolestaan antaa edun puolustajalle, joka pystyy käyttämään sitä parhaal-

¹⁴² Huovinen (2011), s. 7–8.

¹⁴³ Sama, s. 50–51.

¹⁴⁴ Hoffman, Frank: Hybrid vs. compound warfare, *Armed Forces Journal*, 2009. [<http://armedforcesjournal.com/hybrid-vs-compound-war/9>], luettu 11.4.2018.

¹⁴⁵ Huovinen (2013), s. 37–57.

la mahdollisella tavalla. Hybridivastustaja on puolustamassa, ei hyökkäämässä naapurivaltioihin. Tämänkaltaisen vastustajan malliin Huovisen mukaan sopii Hizbollah.¹⁴⁶ Talibanit Huovisen mukaan eivät täysin täytä mallin ehtoja, mutta heidän kohdallaan tulee huomioida kuitenkin kyky käyttää improvisoituja räjähteitä (IED, improvised explosive device) ja vastavia.¹⁴⁷ Hybridivastustajat eivät siis ole olleet valtiollisia toimijoita, vaan jo luvussa käsitellyn 3.3 ja 3.4 käsitellyn mukaisia järjestöjä. Huovisen kuvaama hybridivastustaja on täysin kontekstisidonnainen. Maastonmuodot ja ulkopuolisen valtion tuki rajoittavat hybridivastustajan käyttämistä kuvaamaan yleisellä tasolla tietynlaista vihollista.

Sotataidollisessa mielessä yhdysvaltalaisen jaottelun perusteella hybridisodankäynnissä ei ollut mitään uutta. Siitä huolimatta käsite on ollut tärkeä sotataidolliselle keskustelulle. Hybridisodankäynnillä on kyetty kuvaamaan vihollisen taktiikoiden ja tekniikoiden monimutkaisuutta. Sun Tzun mukaan yksi olennaisimmista tekijöistä on vihollisen tunteminen¹⁴⁸. Jos vihollinen on toiminut uudella tavalla, uudella käsitteellä on kyetty kuvaamaan sitä. Tosiasiassa vihollinen ei kuitenkaan ole käyttänyt täysin uusia tapoja, vaan yhdistellyt vanhoja, jo tunnettuja menetelmiä. Hybridisodankäynnistä puhuttaessa sotataidollisesti on kuitenkin muistettava, ettei sitä pidä sekoittaa laajempaan ilmiöön, vaan se on omiaan kuvaamaan länsimaiden haasteita Lähi-idässä 2000-luvun alkupuolella.

4.2 Kokonaisvaltainen lähestyminen

Ukrainan sodassa NATO näkee Venäjän käyttävän hybridisodankäynnin keinoja. Maaliskuussa 2015 NATO:n seminaarissa NATO:n pääsihteeri Jens Stoltenberg kuvasi hybridikeinojen käyttämisen olevan ”*dark reflection to comprehensive approach*”.¹⁴⁹ Tässä luvussa tarkastellaan kokonaisvaltaista lähestymistä, sillä siinä ilmeisesti on yhtäläisyyksiä hybridisodankäynnin kanssa. Luvun tarkoituksena on käsitellä mitä kokonaisvaltainen lähestyminen on ja miten se liittyy hybridisodankäyntiin

Kokonaisvaltainen lähestyminen (comprehensive approach) on käsitteenä monimuotoinen. Sen merkitystä teoreettisesti on selvitetty aikaisemmin, jotta kansainvälinen yhteisö pystyisi tehostamaan kriisinhallintaoperaatioitaan ja yhteistyötään kriisipesäkkeissä. Analyysien myötä käsitteen merkitystä ja sen sisältämiä keinoja on saatu tarkennettua. Esimerkiksi 2000-

¹⁴⁶ Huovinen (2013), s. 55—56.

¹⁴⁷ Sama, s. 90—91.

¹⁴⁸ Tzu, Sun (suom. Heikki Karkolainen 1998), s. 92.

¹⁴⁹ Stoltenberg, Jens, NATO:n pääsihteeri: puhe NATO:n muutosseminaarissa Washingtonissa 25.3.2015. [https://www.nato.int/cps/ic/natohq/opinions_118435.htm], luettu 11.4.2018.

luvun vaihteessa Multinational Experimentation Campaign (myöhemmin MNE5) nosti esille lukuisia avaintekijöitä kokonaisvaltaiselle lähestymiselle kriisinhallintaympäristössä.¹⁵⁰ Jokaisen osallistujan, sekä valtiollisen että kansainvälisen, tulkinnat kokonaisvaltaisen lähestymisen merkityksestä erosivat toisistaan. Toimintaedellytyksiä luodessaan MNE5 toteutti käsitteanalyysin ja määrittelyn¹⁵¹. MNE5:n mukaan kokonaisvaltaista lähestymisen käsitettä käytetään ”kuvaamaan laaja-alaisesti toimien laajuutta, jotka toteutetaan koordinoitulla yhteistyöllä. Siihen osallistuvat kansalliset ja monikansalliset siviiliviranomaiset, mahdollisesti sotilasviranomaiset, kansainväliset ja hallitusten väliset järjestöt, kansalaisjärjestöt sekä yksityinen sektori. Näiden avulla voidaan yhdenmukaistaa analysointia, suunnittelua, hallintaa ja arviointia, joita tarvitaan ehkäisemään, lieventämään ja/tai ratkaisemaan kriisit”.¹⁵² Kokonaisvaltainen lähestyminen on siis kansainvälisesti tunnettu laaja-alainen lähestymistapa kriisien ratkaisuun. Mutta koska kyseessä on monien valtioiden ja järjestöjen käyttämä termi, se voi sisältää pieniä eroavaisuuksia. Esimerkiksi seminaarijulkaisun *Comprehensive approach: Trends, challenges and possibilities for cooperation in crisis prevention and management* mukaan yksi eroavaisuus on esimerkiksi se, että YK toteuttaa rauhanturvaoperaatioita, kun taas Yhdysvallat puolestaan rakennus- ja vakautusoperaatioita¹⁵³. Vaikka molempien strategiset tavoitteet ovat samat, toteuttamistavoissa on eroavaisuuksia.

Kylmän sodan¹⁵⁴ jälkeen kriisien luonne on muuttunut. Länsimaisen sodan kuva on elänyt muutoksessa.¹⁵⁵ Yksi osa tätä muutosta on ollut kriisinhallintaoperaatioiden muutos. Kylmän sodan päättyminen mahdollisti länsimaille turvallisuuskäsitteen laajentamisen, jonka seurauksena länsimaat saivat mahdollisuuden puuttua kriiseihin oman alueensa ulkopuolella. Tätä mahdollisuutta käytettiin, ja kriisinhallintaoperaatioissa lisääntyi sotilaallisen voiman käyttö. Esimerkiksi edellä mainittu ilmiö on esimerkki siitä, miten länsimaat etäännyivät perinteisen rauhanturvaamisen kulmakivistä: osapuolten suostumuksesta ja puolueettomuudesta. Toisaalta Juha Pyykönen nostaa esille epävarman trendin, joka on ollut nähtävissä: Euroopan unioni on siirtymässä sotilaallisesta kriisinhallinnasta kohti kokonaisvaltaista kriisinhallintaa ja jopa

¹⁵⁰ Multinational Experiment 5: *Key elements of a comprehensive approach: a compendium of solutions*. 2009, s.4. Viitattu: [https://www.defmin.fi/files/1433/MNE5_Compendium_Mar2009_PUBLIC.pdf]

¹⁵¹ Multinational Experiment 5: *A conceptual framework for MNE5*. 2009, s. 4–6.

¹⁵² Sama, s. 6.

¹⁵³ Rintakoski, Kristiina & Mikko Autti (toim.): *Comprehensive approach: Trends, challenges and possibilities for cooperation in crisis prevention and management*, Puolustusministeriö, Helsinki 2010, s.10.

¹⁵⁴ Tässä tutkielmassa Kylmällä sodalla tarkoitetaan vuosina 1945–1991 ollutta vastakkainasettelun aikaa, jossa Yhdysvallat ja Venäjä liittolaisineen kilpailivat keskenään.

¹⁵⁵ Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä: *Muuttuva sodan kuva, Sota — teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian Laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 330.

nostamassa siviilikriisinhallinnan etusijalle.¹⁵⁶ Kokonaisvaltainen lähestyminen on ollut niemenomaan osa tätä kehitystä. Vuoden 2008 Kokonaisvaltaisen lähestymisen seminaarissa esille nostettiin muuttunut toimintaympäristö kansainvälisissä kriisinhallintaoperaatioissa. Ongelmana ei nähty operaatioiden kasvamista, vaan niihin liittyvien haasteiden monimutkaisuutta. Esille nostettuja haasteita olivat muun muassa valtioiden rakenteiden rapistuminen, kokonaisten valtioiden hajottaminen, sisällissodat ja niiden luomat mahdollisuudet aseellisille järjestöille ja valtiosta riippumattomille toimijoille. Edellä kuvatun kaltaisten valtioiden ongelmat luovat mahdollisuuksia terrorismiin, järjestäytyneeseen rikolliseen, korruptioon, ihmis- ja huumekauppaan.¹⁵⁷ Tämän kuvauksen perusteella haasteiden taustalla ovat valtioiden rakenteet ja niiden heikkous.

Kokonaisvaltainen lähestyminen on siis länsimainen ajattelutapa rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan laaja-alaisuudesta ja ehkä jopa tulevaisuuden toteuttamistapa. Kokonaisvaltainen lähestymisen pääpaino on siviilikriisinhallinnassa, mutta siinä on vielä nähtävissä sotilaallisen kriisinhallinnan osia. Haasteiden moniulotteisuus ja haasteiden kirjo yhdistävät kokonaisvaltaisen lähestymisen käsitteen hybridisodankäyntiin. Luvun kaksi perusteella hybridisodankäynnin piirteet ovat nähtävissä kokonaisvaltaisessa lähestymisessä, mutta vain päinvastaisesta suunnasta. Siinä mielessä pääsihteerin Stoltenbergin vertaus oli osuva ja soveltuva länsimaiseen ajatteluun.

Länsimaiden toteuttama kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta oli 2000-luvun alkupuolella merkityksellisempää kuin hajonneiden tai heikkojen valtioiden suvereenius.¹⁵⁸ Laajentuneen turvallisuuskäsityksen myötä länsimaat siis saattoivat luoda itselleen tarpeita ensin sotilaallisen voiman käyttöön, sitten kokonaisvaltaiseen lähestymiseen. Siinä mielessä hybridisodankäynti ei poikkea merkittävästi kokonaisvaltaisesta lähestymisestä, sillä molemmissa on samoja elementtejä. Kokonaisvaltaisen lähestymisen voidaan todeta olevan länsimainen ja rauhanomaisempi versio hybridisodankäynnistä.

Hybridisodankäynnin historia osoitti, että hybridisodankäynti -käsitettä on käytetty puhuttaessa siitä, miten vihollinen toimii. Kokonaisvaltaisen lähestymisen kautta voidaan todeta, että myös länsimaat voivat toteuttaa hybridisodankäyntiä. Länsimaat eivät vain käytä sitä nimitystä omasta toiminnastaan, vaan jotain muuta.

¹⁵⁶ Pyykönen, Juha: Sotilaallisen kriisinhallinnan muutos, *Sota — teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian Laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s.127—129.

¹⁵⁷ Rintakoski, Kristiina & Mikko Autti (toim.) (2010), s. 10.

¹⁵⁸ Pyykönen (2008), s. 128.

4.3 Venäläinen näkemys 2010-luvun sodankäyntiin

Vuonna 2013 Venäjän yleisesikunnan päällikkö Valeri Gerasimov piti puheen sodankäynnin muutoksesta. Kyseisen puheen on tulkittu myöhemmin ennakoineen jo Venäjän käyttämiä keinoja Ukrainan sodassa.¹⁵⁹ Britannialainen tutkija Mark Galeotti nimitti venäläisen sodankäynnin noudattelevan ”Gerasimovin doktriinia”¹⁶⁰. Länsimaissa ”Gerasimovin doktriini” tulkittiin pian hybridisodankäynniksi. Sittemmin Galeotti on muistuttanut, ettei kyseessä ole sen enempää ”Gerasimovin doktriini” kuin hybridisodankäyntikään¹⁶¹. Tässä tutkielmassa Gerasimovin esittelemää mallia nimitetään venäläiseksi näkemykseksi 2010-luvun sodasta. Lisäksi käsitellään sitä yhtenä tulkintaa hybridisodankäynnistä, sillä tulkintaa on tehty laajasti. Huomionarvoista on se, ettei Venäjä käyttänyt aluksi hybridisodankäyntiä itse käsitteenä.¹⁶² Näiden käsitteellisten ristiriitaisuuksien ei pidä estää tulkitsema Venäjän toimintaa hybridisodankäyntinä. Merkityksellistä on se, ettei kohteen toimintatapa muutu, vaikka siitä käytettäisiin eri käsitteitä kuin Venäjä itse.¹⁶³

Venäläinen sotataidollinen ajattelu pohjaa vahvasti neuvostoliittolaiseen sotataitoon. Nykyisen sotataidon lähtökohtana on clausewitzilainen ajatus politiikan ja sodan suhteesta.¹⁶⁴ Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen venäläinen sotataito on kehittynyt konflikteissa, joissa Venäjä on ollut osallisena. Venäjä on saanut oppia myös länsimaiden konflikteista. Venäjä on Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen ollut osallisena kahdessa Tšetšenian sodassa, Georgian sodassa, Ukrainan sodassa ja Syyrian sodassa. Huomionarvoista sotataidon kehittymisessä on se, että Venäjän talous ei ole mahdollistanut kaikkia suunniteltuja asehankkeita.¹⁶⁵ Venäjän sotataito on jatkuvasti muutoksessa, eikä näin ollen kirjaimellisesti pidä seurata mitä Venäjä tekee, vaan pyrkiä löytämään suurempia linjoja sen sotataidollisessa kehityksessä.

Uuden sukupolven sotataito on liitetty kaksi keskeistä kuvaa, kuva 7 ja kuva 8.

¹⁵⁹ Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportti: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 1/2015: Hybridisodankäynnin käsitteestä*. AL2421/10.2.2015, s. 3.

¹⁶⁰ Galeotti, M. 2014. "The "Gerasimov Doctrine" and Russian Non-Linear War." *In Moscow's Shadows*, June 6. [<https://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>].

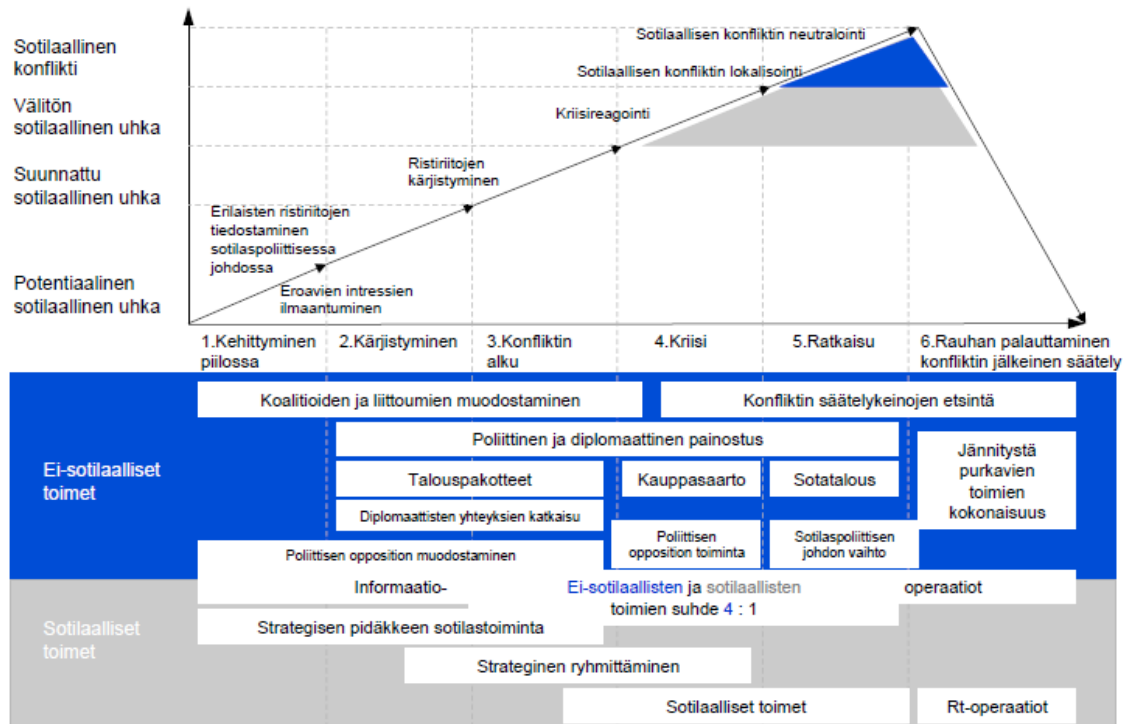
¹⁶¹ Galeotti, Mark: *The Mythical "Gerasimov Doctrine" and the language of threat*, Critical. Centre of European Security, Czech Republic 2018.

¹⁶² Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportti: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 1/2015: Hybridisodankäynnin käsitteestä*. AL2421/10.2.2015, s. 3.

¹⁶³ Lalu, Petteri: Venäläinen sodan kuva, *Venäjän asevoimat muutoksessa* — kohti 2030-lukua. Pasi Kesseli (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, verkkoversio, Helsinki 2016, s. 47.

¹⁶⁴ Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportti: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 1/2015: Hybridisodankäynnin käsitteestä*. AL2421/10.2.2015, s. 3.

¹⁶⁵ Tähtinen, Janne: Venäjän asevoimien kokemukset viimeaikaisista sodista, *Venäjän asevoimat muutoksessa* — kohti 2030-lukua. Pasi Kesseli (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, verkkoversio, Helsinki 2016, s. 3–4.

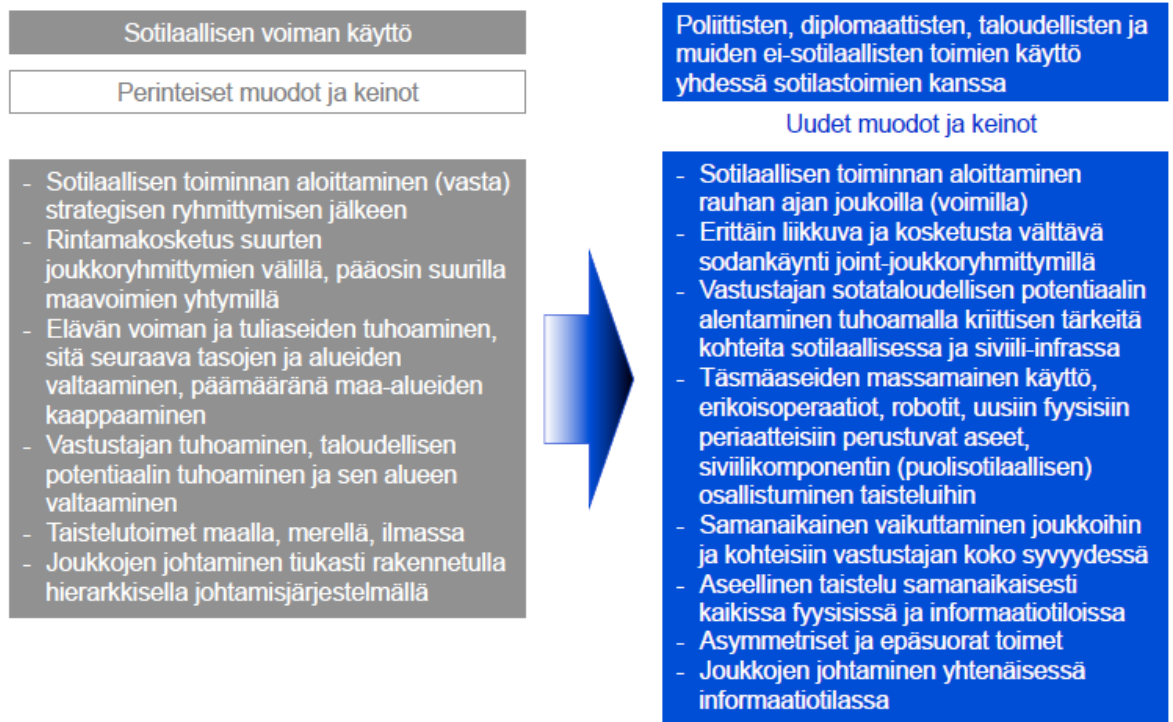

Kuva 7: Venäläinen sodan kuva.¹⁶⁶

Kuvassa 7 ilmennetään sotilaallisten ja ei-sotilaallisten keinojen merkityksen kasvusta valtioiden välisissä konflikteissa.¹⁶⁷ Kuvassa on myös nähtävissä eri toimien suhde, joka painottuu voimakkaasti ei-sotilaallisiin keinoihin. Kuva myös vahvistaa sen, että venäläinen sotataidollinen ajattelu nojaa vieläkin clausewitziläiseen politiikan ja sodan väliseen suhteeseen. Sota on politiikan jatkamista toisin keinoin. Kuva myös mukailee hyvin voimakkaasti aikaisemmin esitettyä tapahtumien kulkua Ukrainassa vuosina 2013—2014. Siinä mielessä on perusteltua sanoa Gerasimovin ennustaneen Ukrainan sodan kehittymisen vaiheet.

¹⁶⁶ Lalu (2016), s. 44.

¹⁶⁷ Sama, s. 43.

Kuva 8: Aseellisen taistelujen muotojen ja keinojen muuttuminen.¹⁶⁸

Kuvassa 8 esitetyt uudet muodot ja keinot on ollut osittain nähtävillä niin Syyriassa¹⁶⁹ kuin Ukrainassakin. Lalun mukaan kuvassa esitykset muutokset ovat tämän hetken muutoksia sekä osa lienee tulossa vasta 2020-luvulla.¹⁷⁰ Laajamittainen robottien käyttö taistelukentällä ei ole vielä toistaiseksi toteutunut.

Venäläisessä uuden sukupolven sodankäynnissä on huomioitava sen sijoittuminen sodankäynnin eri tasoille. Suomalaisen kolmiportaisen ajattelun mukaisesti (luku 2) strategisella tasolla ei ole muutoksia. Suurimmat muutokset ovat operatiivisella tasolla, jossa ei-sotilaallinen voimankäyttö on nostamassa merkitystään. Samankaltainen trendi oli havaittavissa kokonaisvaltaisen lähestymisen osalta. Näiden perusteella sotilaallisten toimintojen määrä voimankäytössä on vähenemässä. Kuvan 8 perusteella taktisella tasolla on merkittäviä muutoksia, jossa sotilaallisen voimankäytön monipuolisuus on keskeisessä roolissa.

Uuden sukupolven sodankäynti on uudenlainen näkemys, mutta sen tulkitseminen hybridisodankäynniksi ei ole yksiselitteistä. Se on venäläinen näkökulma sodan kuvan muutok-

¹⁶⁸ Lalu (2016), s. 44.

¹⁶⁹ Gorenburg, Dmitry: What Russia's Military Operation in Syria Can Tell Us About Advances in its Capabilities, *PONARS Eurasia policy memo No. 424*. Elliot School of International Affairs, The George Washington University 2016, s. 1–4.

¹⁷⁰ Lalu (2016), s. 44.

seen.¹⁷¹ Sodan kuvalla ”*tarkoitetaan kansainvälisessä järjestelmässä kulloinkin vallitsevia yhteisiä käsityksiä asevoiman käytön luonteesta, tarpeesta, ja mahdollisuuksista sekä tehokkaista asevoimien käyttöperiaatteista ja toimintamalleista*”¹⁷². Petteri Lalu ei näe uskottavana ajatusta siitä, että Gerasimov olisi ennakoanut Ukrainan sotaa edeltävän ajan ja sen alun. Uuden sukupolven sodankäynnissä kuitenkin käsitellään yleisesti sodan kuvan muutosta, jossa Venäjä on pro- että reaktiivinen toimija.¹⁷³ Ukrainan sodan ja uuden sukupolven sodankäynnin yhteyttä heikentää myös se, että sotataidollisesti Venäjä hyötyi eniten Ukrainan sodassa saamalla kokemuksia yhteisoperaatioista. Se oli merkittävämpää kuin kokonaisen uudenlainen tapa rakentaa kriisi ja käydä sotaa.¹⁷⁴

Uuden sukupolven sodankäynnin ja hybridisodankäynnin sekoittaminen tai käyttäminen käsitteinä rinnakkain lisäävät hybridisodankäynnin moniulotteisuutta. Luvun 2.4 hybridisodankäynnin teoreettisella viitekehyksellä on yhteneväisyyksiä Gerasimovin puheen näkemyksiin, mikä lisää hybridisodankäyntiin mahdollisuuden käyttää sitä sodan kuvan käsitteenä. Silloin on huomioitava, ettei kyse ole toiminnasta sodankäynnin eri tasoilla, vaan sillä kuvataan koko sodan olemusta. Toisaalta uuden sukupolven sodankäynnin yhteneväisyys Ukrainan kriisin kehittymiseen sodaksi ja sen leimaaminen hybridisodankäynniksi antavat perusteen nimittää Venäjän toimintaa hybridisodankäynniksi. Vaikka Venäjä kiistää hybridisodankäynnin käyttämisen, se ei poista hybridisodankäynnin käytön mahdollisuutta. Olennaiseksi muodostuu se, ettei toiminnan merkitys kuitenkaan muutu käyttämällä siitä eri käsitteitä.

4.4 Hybridisodankäynti suurvaltapoliittikkana

”*Hybridisodankäynnin keinot eivät ole uusia ilmaisuja sodankäynnille vaan tavanomaista valtion ulkopoliittikka.*”¹⁷⁵ Näin toteaa Jyri Raitasalo, jonka mukaan hybridisodankäynti on vain sodankäyntiä. Hybridisodankäynti palautti valtiolliset sotilaalliset uhkat, valtiollisen turvallisuuden sekä poliittisen retoriikan, jossa oikeudet ovat vahvemmalla. Nämä olivat unohtuneet 25 vuodessa, kun asevoimien käyttö oli länsimaissa muodostunut enemmän maailman rauhan turvaamiseen kuin oman maan puolustamiseen.¹⁷⁶ Raitasalon lisäksi muutkin ovat ha-

¹⁷¹ Lalu (2016), s. 43.

¹⁷² Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä: Näkökulma sotaan, *Sota — teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian Laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008, s. 330, s. 7.

¹⁷³ Lalu (2016), s. 43.

¹⁷⁴ McDermott, Roger N.: Does Russian has Gerasimov doctrine, *The US Army War College Quarterly Parameters Vol. 46 No. 1*. US Army War College 2016, s. 104—105.

¹⁷⁵ Raitasalo, Jyri: Getting grip of on the so-called “hybrid warfare”, *ASPJ Africa and Francophonie Volume 8, No. 3*, Air and space power journal, 2017, s. 21.

¹⁷⁶ Raitasalo (2017), s. 21.

vainneet Ukrainan tapahtumissa paluun Kylmän sodan aikaisiin vaikuttamiskeinoihin.¹⁷⁷ Tässä luvussa tarkastellaan hybridisodankäyntiä suurvaltapolitiikan näkökulmasta. Hypoteesina on, ettei käsite itsessään tuo mitään uutta, vaan se on vain uusi nimitys Venäjän voimapolitiikalle.

Venäjän aggressiivinen politiikka entisen Neuvostoliiton alueella on herättänyt keskustelua siitä, mihin suuntaan Venäjä on viemässä politiikkaansa ja mitkä ovat sen vaikutukset Euroopan turvallisuustilanteeseen. Erään jaottelun mukaan Venäjän voimapolitiikkaa voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta. Ne ovat revionisminen Venäjä”, ”Venäjä uhrina” ja ”Venäjä kiusantekijänä”. Ensimmäisen mukaan Neuvostoliiton hajotessa Venäjää on kohdeltu väärin ja nyt on aika korjata vääryydet. ”Venäjä -uhrina” näkökulmassa tapahtumia tarkastellaan siitä olettamasta, että Venäjä vain puolustautuu ja reagoi tapahtumiin. Kolmannessa näkökulmassa Venäjä pyrkii vain ”kiusaamaan” muita valtioita ja peittämään omat sisäiset heikkoutensa esittämällä vahvaa rajojensa ulkopuolella.¹⁷⁸ S. Neil MacFarlanen mukaan Ukrainan sota on vain jäävuoren huippu, jossa länsi ja Venäjä joutuivat toden teolla vastatusten. Hänen mukaan esimerkiksi NATO:n laajentuminen on ollut Venäjälle jo ongelma vuosina 1994—1995, jonka myös Jeltsin olisi nostanut aikanaan esille.¹⁷⁹ Ymmärtääksemme eri näkökulmat ja MacFarlanen ajatuksen, täytyy luoda käsitys Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisestä Venäjän ulkopoliittisesta ajattelusta. Ulkopoliittisen ajattelun julkilausumia ovat Venäjä ulkopoliittiset konseptiot vuosilta 1993, 2000, 2008, 2013 ja 2016. Ville-Oskari Sallinen tarkasteli tutkielmassaan Venäjän statusta Kylmän sodan ja Ukrainan sodan välisenä aikana. Tutkielmassaan Sallinen kuvasi hyvin Venäjän omakuvaansa.

Venäjän intresseissä 1990-luvun alussa oli vastakkainasettelun vähentäminen, vakauden säilyttäminen sekä läntinen integraatio. Konfliktien ratkaisussa Venäjän tuli käyttää sotilaallisen voiman sijasta poliittisia, taloudellisia tai diplomaattisia keinoja. Venäjä ei kokenut sillä olevan suoria ulkoisia uhkia. Ainoastaan Venäjän sisäistä yhtenäisyyttä ja lähiulkomaiden integraatiota hajottavat voimat ovat uhkia. Vaikka Venäjä antaa itsestään rauhanomaisen ja integraatiota edistävän kuvan, siitä huolimatta sen tulee tasapainottaa lännen valtaa tekemällä yhteistyötä Itä-Aasian kanssa. Venäjä myös näki itsensä jo heti Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen suurvaltana. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Venäjä, Ukraina ja Valko-Venäjä alle-

¹⁷⁷Chivvis, Christopher S.: *Understanding Russian "hybrid warfare": And what can be done about it*, The RAND Corporation, 2017, s. 7—8.

¹⁷⁸Götz, Elias: *Russia, the West and the Ukraine crisis: three contending perspectives*. Taylor & Francis, London 2018, s. 2—11.

¹⁷⁹MacFarlane, S. Neil: Kto Vinovat? Why is there a crisis in Russia's realtions with the West? *Russia, the West and the Ukraine crisis: three contending perspectives*. Elias Götz (ed.), Taylor & Francis, London 2018, s. 100—101.

kirjoittivat sopimuksen organisaation muodostamisesta entisen Neuvostoliiton valtioiden pohjalle. Rauhanomaisuudestaan huolimatta Venäjä näki jo tuolloin tarpeelliseksi välttämättömän puolustuskyvyn ylläpitämisen. Tuolloin muodostui IVY (Itsenäisten valtioiden yhteisö), jonka jäsenvaltiot Venäjä kokee lähiulkomaina. Retorisesti vuonna 1993 julkaistu ulkopoliittinen konseptio on sovitteleva. Siitä huolimatta, konseptiossa kerrotaan suoraan omista intresseistä ja korostetaan Venäjän asemaa suurvaltana.¹⁸⁰

Vuoden 2000 konseptio jatkaa pääpiirteittäin samalla linjalla kuin aikaisempi. Siinä korostetaan oman suvereniteetin ja alueellisen koskemattomuuden suojaamisen tärkeyttä. Sen lisäksi konseptiossa mainitaan erikseen ulkomailla asuvien venäläisten oikeuksien puolustaminen.¹⁸¹ Alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen vedoten Venäjä on ylläpitänyt suuria asevoimia, laajamittaisen sodan uhkaa ei ainakaan julkisesti koettu olevan.

Sen sijaan Venäjä näki, että heidän etujensa vastainen uhka on syntymässä: Yhdysvaltojen talous- ja voimapolitiikka edistävät yksinapaisen maailman syntymistä ja kansainvälinen turvallisuuskeskustelu on siirtymässä länsimaisille instituutioille. Tämä kehitys heikentää YK:n turvallisuusneuvoston roolia. Sen vuoksi Venäjä pyrkii saavuttamaan moninapaisen maailman ja osoittamaan sen edut. Maailman yksi- tai moninapaisuutta Venäjä ei kokenut sotilaallisena uhkana. Sotilaallisen uhkan muodostivat alueelliset voimat, kasvava separatismi sekä eettinen ja uskonnollinen ekstremismi.¹⁸² Venäjä koki olevansa suurvalta ja vetosi YK:n turvallisuusneuvoston roolin heikentymiseen, jotta Yhdysvaltojen asema voisi heikentyä. Samassa konseptiossa Venäjä myös vaati YK:n pysymistä kansainvälisten suhteiden keskiössä 2000-luvulla ja ilmoitti vastustavansa niitä pyrkimyksiä, jotka vähentävät YK:n ja sen turvallisuusneuvoston roolia.¹⁸³ YK:n turvallisuusneuvoston roolin kasvattamisella ja mainitsemalla sen heikkoudesta, Venäjä pyrki heikentämään Yhdysvaltojen asemaa. Yhdysvaltojen aseman heikentämiseen Venäjä vetosi myös ilmoittamalla tyytymättömyytensä NATO:n laajenemiseen ja etenkin siihen, että sen uuden säännöksen mukaan se voi toteuttaa operaatioita Washingtonin sopimuksen soveltamisalueen ulkopuolelle ilman YK:n turvallisuusneuvoston hyväksyntää. Sen kaltainen toiminta on ristiriidassa Venäjän poliittisten ja sotilaallisten intressien kanssa.¹⁸⁴ Vaikka konseptio ei ole sävyllään aggressiivinen, se kuitenkin luo pienen häivähdyksen Venäjän heikkoudesta suhteessa Yhdysvaltoihin.

¹⁸⁰ Sallinen (2017), s. 50—55.

¹⁸¹ Venäjän federaation ulkopoliittinen konseptio 2000. [<https://fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/econcept.htm>], luettu 11.4.2018.

¹⁸² Sama.

¹⁸³ Sama.

¹⁸⁴ Sama.

Seuraavassa, vuoden 2008, konseptiossa ei tuota häivähdyttä ole, vaan siinä esitetään suoraan Venäjän olevan yksi maailman vaikutusvaltaisimmista valtioista. Edelleen konseptio jatkaa samalla linjalla, jossa valtion tulee varmistaa kansallinen turvallisuus sekä ulkomailla asuvien venäläisten etu. Tosin enää Venäjä ei halunnut vain varmistaa suvereniteettia, vaan voimistaa sitä. Osittain konseptio on retorisesti voimakkaampi, mutta silti Venäjä korostaa YK:n merkitystä kansainvälisten suhteiden ylläpidossa ja sen ainutlaatuista legitimitettä.¹⁸⁵

Uhkat ovat pysyneet kuitenkin yhä samoina. Niitä ovat muun muassa kansainvälinen terrorismi ja järjestäytynyt rikollisuus. Laajamittaista sotaa Venäjä ei koe uhkana. Uhkat olivat moninaisia ja kansainvälisiä, joihin Venäjä vastasi toteuttamallaan ulkopoliittikalla. Siinä tulee huomioida poliittisten, diplomaattisten, oikeudellisten, sotilaallisten ja taloudellisten keinojen käyttö Venäjän eduksi. Kansainvälisiin ongelmiin yhteistyö Venäjän ja NATO:n välillä on tärkeää ja sillä varmistetaan Euro-Atlantin alueen ennustettavuutta ja varmistetaan alueen vakautta.¹⁸⁶

Venäjä ilmoitti olevansa valmis rakentamaan yhteistyötä NATO:n kanssa, kunhan liittouma olisi valmis tasavertaiseen kumppanuuteen sekä noudattamaan kansainvälisiä lakeja ja normeja. Yhteistyöllä piti taata myös Venäjän turvallisuus. Venäjä kuitenkin oli edelleen huolissaan NATO:n laajentumisesta, etenkin Ukrainan ja Georgian mahdollisten jäsenyyksien osalta. Venäjän mukaan NATO:n laajentuminen lähemmäs Venäjän rajoja voi aiheuttaa uusien jakolinjojen muodostumista Eurooppaan. Lisäksi laajentuminen on ristiriidassa länsimaiden tehtävien kanssa, joiden tarkoituksena on tehostaa yhteistoimintaa todellisia haasteita vastaan.¹⁸⁷ Vuoden 2013 konseptiossa ei ole enää merkittäviä muutoksia aiempaan. Georgiaa, Ukrainaa tai muitakaan maita ei mainita erikseen puhuttaessa NATO:n laajentumisesta. NATO:n laajentuminen kuitenkin mainitaan Venäjän etujen vastaisena. Yhteistyöllä NATO:n kanssa puolestaan edelleen edistettiin vakautta. Venäjä edelleen näkee itsensä yhtenä vaikutusvaltaisimmista valtioista, jonka tulee taata maansa turvallisuus ja voimistaa sen suvereniteettia. Lisäksi valtion tulee edelleen huolehtia ulkomailla asuvien venäläisten oikeuksista. Tässä konseptiossa korostetaan erityisesti taas YK:n ja sen turvallisuusneuvoston roolia — samalla tavalla kuin vuonna 2000.¹⁸⁸

¹⁸⁵ Venäjän ulkopoliittinen konseptio 2008. [<http://en.kremlin.ru/supplement/4116>], luettu 10.4.2018.

¹⁸⁶ Sama.

¹⁸⁷ Sama.

¹⁸⁸ Venäjän ulkopoliittinen konseptio 2013. [http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICkB6BZ29/content/id/122186], luettu 10.4.2018.

Siinä missä vuoden 2008 ja 2013 ulkopoliittiset konseptiot pysyivät yksityiskohtia lukuun ottamatta melko samankaltaisina, vuoden 2016 konseptiossa oli havaittavissa hieman enemmän muutoksia. Muutoksen taustalla on Ukrainan sota, joka on tulehduttanut Venäjän ja lännen välejä. Venäjän ja länsimaiden toisilleen asettamat talouspakotteet ovat vaikuttaneet lännen valtioiden talouteen, mutta erityisesti se on vaikuttanut Venäjään. Samanaikaisesti Euroopan turvallisuusympäristö on ollut suuressa muutoksessa. Venäjä tosin näkee asian niin, että NATO ja EU ovat halunneet laajentaa alueellista vaikutusvaltaansa ja ovat harjoittaneet Venäjän vastaista eristämispolitiikkaa¹⁸⁹.

Vuoden 2016 konseptiossa Venäjä edelleen sanoi ajavansa suvereniteettinsa, alueellisen koskemattomuuden ja ulkomailla asuvien venäläisten asemaa. Retoriikassa on myös säilynyt YK:n rooli kansainvälisen rauhan ja globaalin turvallisuuden takaajana.¹⁹⁰ Nämä asiat ovat olleet Venäjän retoriikassa 1990-luvun alkupuolelta asti. Sen perusteella Venäjä kokee ne tärkeinä itselleen. YK:n roolin korostamisella ja sen kasvattamisella Venäjä ainakin voisi varmistaa sen, ettei sitä voisi jättää pois päätöksenteosta.

Tuoreimmassa konseptiossaan Venäjän näkee, että maailmanjärjestys on muuttumassa ja kansainvälisestä järjestelmästä on tulossa entistä monimutkaisempi. Globalisaation myötä on syntynyt uusia, taloudellisesti ja poliittisesti merkittäviä keskuksia. Sen myötä maailman valta-asetelma on hajautunut ja siirtynyt kohti Aasiaa. Venäjän mukaan tämä heikentäisi perinteisten länsimaiden valtioiden taloudellisesta ja poliittista asemaa. Venäjän maantieteellinen koko mahdollistaa sen vaikutusvallan ulottamisen Aasiaan asti. Edellä kuvattu näkemys maailmanjärjestyksen muutoksesta olisi etenkin Venäjälle edullinen kehitysnäkymä. Huomioiden näkemys perinteisten länsimaiden heikkenemisestä näkyy myös muissa konseptioiden kohdissa. Siinä mainitaan muun muassa Venäjän vahvistavan alueellista vakautta perinteisellä aseellisella valvonnalla. Venäjä edellyttää muita valtioita pysymään tiukasti sovitussa toimenpiteissä, joilla edistetään luottamusta ja turvallisuutta.¹⁹¹

Lännen ja Venäjän välinen muuttunut tilanne näkyy myös siten, että Venäjä ainakin väittää haluavansa ratkaista entisen Neuvostoliiton alueella olevat kriisit poliittisin ja diplomaattisin keinoin. Ratkaisevista kriiseistä mainitaan Transnistria sekä Georgia. Molemmissa edellytetään

¹⁸⁹ Venäjän federaation ulkopoliittinen konseptio 2016.
[http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6B6BZ29/content/id/2542248], luettu 10.4.2018.

¹⁹⁰ Sama.

¹⁹¹ Sama.

muiltakin valtioilta toimenpiteitä. Transnitrian tilanteeseen Minskin ryhmän osallistumista ja Georgian tilanteeseen odotetaan vastakaikua toiselta puolelta.¹⁹²

Huolimatta siitä, että Venäjä kokee EU:n ja NATO:n harjoittavan Venäjän vastaista eristämispolitiikkaa, Venäjä haluaisi kehittää yhteistyötään NATO:n kanssa. Vaatimuksena tosin on, että NATO:kin suostuu tekemään yhteistyötä, joka edistää myös Venäjän intressejä. Ulkopoliittisessa konseptiossa nostetaan esille NATO:n laajentuminen, jota Venäjä ei luonnollisesti koe sen etujen mukaisena. NATO:sta erillisenä Venäjä haluaisi kehittää kahdenvälisiä suhteita Yhdysvaltojen kanssa. Tässä konseptiossa Venäjä kokee itsensä yhdenvertaiseksi Yhdysvaltojen kanssa maailmanlaajuisen vakauden kannalta, jolloin he voisivat tasavertaisina osapuolina kehittää yhteistyötä. Ehtona yhteistyön onnistumiselle mainitaan myös Venäjän tuomitsevan Yhdysvaltojen ulkopoliitiikan, jota käytetään yli rajojen sotilaallisesti, poliittisesti, taloudellisesti ja muilla painostuskeinoilla. Myös Yhdysvaltojen ohjuspuolustusjärjestelmän Venäjä kokee turvallisuutta heikentävänä ja toteaa varaavansa oikeuden vastatoimiin ryhtymisessä. Vielä lopuksi todetaan, että Venäjä odottaa Yhdysvaltojen toimivan kansainvälisten normien mukaisesti, etenkin YK:n peruskirjan mukaan.¹⁹³

YK:n rooli ja sen korostaminen kansainvälisessä politiikassa ovat olleet jatkuvasti merkittävä osa Venäjän retoriikkaa. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen Yhdysvallat on ollut selkeästi ainut suurvalta. YK:n roolin korostaminen voidaan nähdä keinona päästä osalliseksi päätöksentekoon. Sillä myös heikennetään Yhdysvaltojen suurvalta-asemaa, kun päätöksenteko jakautuisi useammalle osapuolelle.

Venäjän kokemat uhkat ovat myötäilleet yleisiä linjoja, josta esimerkkinä on 2000-luvun vaihteessa ollut kansainvälinen terrorismi. NATO:a Venäjä ei ole nähnyt suoranaishana uhkana, mutta on pitänyt sen laajentumista aina huolestuttavana ja on suhtautunut siihen kielteisesti. Georgian sota vuonna 2008 osoittaa sen, että Venäjä on ollut valmis myös toimimaan, jos se kokee NATO:n laajentumisaikeiden muodostuvan sille uhkaksi. Ukrainan sodan osasyynä lienee myös Ukrainan lähentyminen lännen kanssa.

Venäjän ulkopoliittisten konseptioiden sävy on muuttunut 1990-luvun alun sovittelavasta merkittävästi suorasanaisemmiksi. Venäjä vetoaa kuitenkin tasa-arvoiseen kumppanuuteen Yhdysvaltojen kanssa ja kahdenvälisen suhteiden kehittämiseen, mutta se kuitenkin sanoo esimerkiksi Yhdysvaltojen ohjuspuolustusjärjestelmän olevan sille uhka. Sallinen on tehnyt

¹⁹² Venäjän federaation ulkopoliittinen konseptio 2016.

¹⁹³ Sama.

Venäjän ja länsimaihin liittyvän johtopäätöksen, joka aiheuttaa edellä mainituissa tekijöissä ongelmia. Venäjän kokiessa olevansa Neuvostoliiton perijä ja suurvalta, se toimii sen mukaisesti. Länsimaat eivät koe rikkovansa Venäjän suvereniteettia, mutta Venäjä puolestaan voi kokea, että heidän etupiiriin on astuttu tai puututtu venäläiseen maailmaan. Nämä edellyttävät Venäjältä toimenpiteitä.¹⁹⁴

Venäjän omakuvan perusteella Raitasalo ei ole väärässä sanoessaan, että Ukrainan tapahtumien leimaaminen ei ole mitään uutta. Tämän tutkielman mukaisesti hybridisodankäynnin mallin mukaisesti sitä ei pidä sotkea suurvaltapolitiikkaan. Hybridisodankäynnin taustalla on poliittiset tavoitteet, jotka tulee ymmärtää. Tässä tapauksessa, Ukrainan sodan taustat täytyy ymmärtää. Taustat ja syyt ulottuvat pitkälle Venäjän ja Ukrainan historiaan, eivätkä ne ole selitettävissä pelkästään vuoden 2013 tapahtumilla. Erään näkemyksen mukaan Ukraina on vain jäävuoren huippu. Hybridisodankäynnin eri välineiden käyttö puolestaan osoittaa sen, että suurvaltapolitiikkaan kuuluu painostamisen eri keinot ennen sotilaallisen voiman käyttöä.

4.5 Johtopäätökset

Hybridisodankäynnin erilaiset tulkinnat antavat laajan käsityksen siitä, miten hybridisodankäynnin käsitteen sisältöä on tulkittu eri tavoin. Juuri erilaiset tulkinnat ovat niitä, jotka ovat julkisessa keskustelussa hämärtäneet hybridisodankäynnin merkitystä. Erilaisissa tulkinnoissa yhdistyy voimankäytön eri keinot. Ainoastaan poliittinen tulkinta suoranaisesti ei sovi tässä tutkielmassa käytettyyn määritelmään hybridisodankäynnistä. Se tosin antaa esimerkin siitä, mitä poliittiset tavoitteet ovat hybridisodankäynnin taustalla.

Sotataidollinen näkökulma rajoittuu länsimaiden vihollisten toimintaan Lähi-idässä 2000-luvun alkupuolella. Vaikka yhdysvaltalainen raportti¹⁹⁵ oli sitä mieltä, ettei hybridisodankäynnissä ole mitään uutta — käsitteen synty ja sen käyttö osoittavat siinä olevan kuitenkin uusia piirteitä. Vihollinen käytti perinteisiä asioita uudella tavalla, jolloin hybridisodankäynti käsitteenä oli hyödyllinen kuvaamaan tätä ilmiötä. Puhuttaessa hybridisodankäynnistä sotataidollisena ilmiönä 2000-luvun alkupuolella, keskeistä on ymmärtää käsitteen tulkinta tuona aikana. 2000-luvun alkupuolella käsite näyttäytyy olevan aikalaisilmiö, jolloin sitä on käytetty kuvaamaan vain tietynlaisia vihollista tietynlaisin menetelmin. Taustalla on kuitenkin ollut sodankäynnin eri keinojen yhdistäminen, joka ei ole aikalaisilmiö. Tämä on syytä erottaa pu-

¹⁹⁴ Sallinen (2017), s. 96—102.

¹⁹⁵ United States Government Accountability Office (2010).

huttaessa hybridisodankäynnistä 2000-luvun alkupuolella — käsite on aikalaisilmiö, taustalla oleva ilmiö ei ole.

Kokonaisvaltainen lähestyminen on käsitteellisesti kaukana hybridisodankäynnistä. Kyseessä on kriisinhallintaoperaatioihin sovellettu konseptio, jolla pyritään edistämään rauhaa ja vakautta. Turvallisuus hybridiympäristössä -seminaarissa 21.3.2018 sotilasprofessori Aki-Mauri Huhtinen mainitsi kokonaisvaltaisen lähestymisen ajattelun olevan turvallisuutta edistävä malli. Se edellyttää jokaisen yksilön osallistumista turvallisuuden rakentamiseen. Ulkopuolelle jäävät yksilöt muodostavat haavoittuvuuden.¹⁹⁶ Samalla logiikalla hybridisodankäynnin vaikutus heikkenee. Jos hybridisodankäyntiin valituista välineistä yksi ei toimi, sen vaikuttavuus pienenee merkittävästi. Tämä vahvistaa sitä ajatusta, että hybridisodankäynti ja kokonaisvaltainen lähestyminen voidaan nähdä synonyymeinä tai vastakohtina toisilleen. Käsitteiden käytössä on huomioitava kuka sitä käyttää, missä yhteydessä sitä käytetään ja kenelle käsitteen käytöllä halutaan viestiä. Myös länsimaat ja Suomi länsimaiden osana voi käyttää hybridisodankäyntiä voimakeinona. Siitä ei vain käytetä nimitystä hybridisodankäynti.

Samalla logiikalla hybridisodankäynti ja länsimaiden nimittämä ”Gerasimovin doktriini” ovat verrattavissa toisiinsa. Gerasimov kuvasi sodan kuvaa 2010-luvulla ja länsimaat nimesivät sen ”Gerasimovin doktriiniksi” tai uuden sukupolven sodankäynniksi. Gerasimovin esitelmän taustalla oli länsimaiden käyttämät keinot Lähi-Idässä 2010-luvulla. Ukrainan sodan, ”Gerasimovin doktriinin” sekä hybridisodankäynnin yhdistäminen tekevät tässä tulkinnassa hybridisodankäynnistä aikalaisilmiön. Käsitteen sitominen tiettyyn sotaan tai sodan kuvaan ei tee siitä pysyväisilmiötä, sillä sodan kuva on jatkuvassa muutoksessa. Esimerkiksi 2000-luvun alkupuolella sodan kuvaa voimakkaasti leimasi terrorismin vastainen sota, kun puolestaan nyt on nähtävissä uhkakuvana Venäjän ja lännen kiristyneet välit.

Venäjän ja lännen välien kiristyminen on ollut jatkuvaa Neuvostoliiton hajoamisesta alkaen. Venäjän omakuva ja lännen kuva Venäjästä ovat olleet ristiriidassa 1990-luvulta alkaen. Raitasalon toteamus siitä, ettei Ukrainan sodassa ole kysymys hybridisodankäynnistä vaan suurvaltapoliitikasta, on tämän tutkielman perusteella oikeassa. Hybridisodankäynti ei ole suurvaltapoliittikkaa vaan sodankäyntiä. Ukrainan sodan kohdalla on ymmärrettävä suurvaltapoliittikka, etenkin Venäjän intressit, hybridisodankäynnin taustalla. Hybridisodankäynti on voimakkaasti poliittisesti latautunutta, mutta sen välineiden käyttö ei ole suurvaltojen yksinoikeus.

---

¹⁹⁶ Aki-Mauri Huhtinen turvallisuus hybridiympäristössä -seminaarissa, muistiinpanot tutkijan hallussa.

Hybridisodankäynti liitettiin suurvaltapolitiikkaan Ukrainan sodan myötä, mutta saman keinovalikoiman käyttö onnistunee myös pienemmältä valtiolta.

Vaikka eri tulkinnat ovat hämärtäneet keskustelua hybridisodankäynnistä, se on myös laajentanut ajatusta siitä. Vaikka jokin asia ei ole hybridisodankäyntiä, esimerkiksi suurvaltapolitiikka tai politiikka, se on olennainen osa ilmiön ymmärtämistä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Tulokset

Hybridisodankäynnin käsitteen merkitys on muuttunut lyhyessä ajassa. Erilaisten voimankäytön välineiden yhdistäminen on säilynyt läpi käsitteen käytön historian. Käsitteen käyttö on kuitenkin jatkuvasti laajentunut, alkaen pelkästään sotilaallisten keinojen käytöstä jatkuen suurvallan voimankäytön eri välineisiin. Se, että käsitteen sisältöä on laajennettu, on vaikeuttanut käsitteen ymmärtämistä. Hybridisodankäynnin lyhyessä historiassa sitä on käytetty jatkuvasti enemmän oman vihollisen kuvaamiseen. Tällöin uusi käsite, uusi turvallisuusuhka, on ollut tärkeämpi, kuin ilmiö käsitteen taustalla.

Hybridisodankäynnin eri tulkinnat vahvistavat käsitystä edellä mainitusta tavasta käyttää käsitettä. Käsitettä on käytetty enemmän omien etujen mukaisesti kuin kuvaamaan jo tunnistettua ilmiötä. Tulkinnat myös osoittavat sen, ettei hybridisodankäynnissä ole varsinaisesti mitään uutta. Kuitenkin käsitteen käytön historian perusteella aina, kun käsitettä on käytetty, on ollut tarve kuvata vihollista uudella käsitteellä — sillä se on toiminut uudeltaisesta. Tämä ristiriita selittyy sillä, että historia toistaa itseään, eikä vanhojen uhkakuvien uskota palaavan.

Hybridisodankäynnin tulkinnat tuovat selkeän lisäarvon ilmiön ymmärtämiselle. Käsitteen käytön historia on osoittanut, että käsitettä on käytetty vihollisen toimintatapojen kuvaamiseen. Eri tulkinnat puolestaan ovat osoittaneet, ettei hybridisodankäynti ole vain kuvaus vihollisen toimintatavoista. Myös oma sekä länsimaiden toiminta voi olla hybridisodankäyntiä, mutta silloin siitä ei käytetä samaa käsitettä, vaikka toimintatavat olisivat täysin samat. Suurvaltapoliittikka hybridisodankäyntinä oli tärkeä tulkinta. Se osoitti, että vaikka politiikka ja hybridisodankäynti kulkevat rinnakkain — ne eivät ole sama asia. Se avaa hybridisodankäynnin laajuutta. Hybridisodankäynnin keinovalikoiman käyttö on mahdollista myös pienemmille valtioille. Poliittinen tulkinta myös lisää ymmärrystä Ukrainan sodan taustoista. Venäjän ja lännen kiristyneet välit eivät tule kokemaan merkittävää muutosta lähivuosina, sillä välejä hiertäneet asiat ovat olleet esillä jo 1990-luvulla. Siitä syystä Venäjän omakuvan ymmärtäminen osana maailman järjestystä on keskeinen osa Venäjän toimien ymmärtämistä.

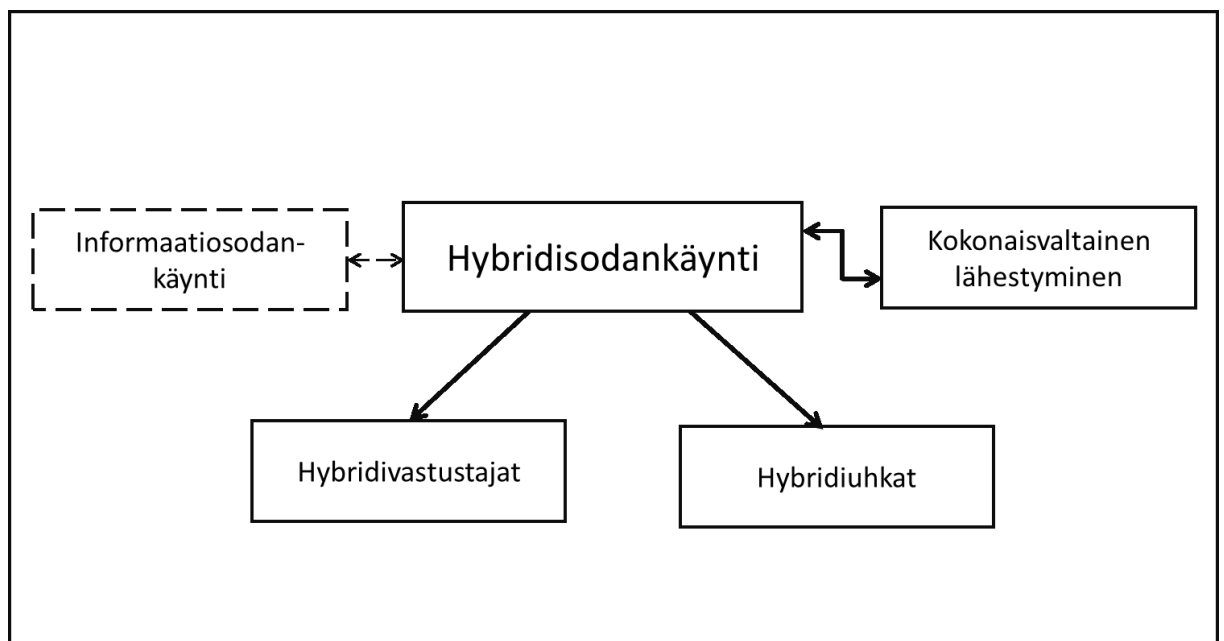
Tämän tutkimuksen kannalta se myös selventää sitä, miksi Venäjä on kiistänyt hybridisodankäynnin ja syyttänyt siitä NATO:a. Venäjän ja lännen näkemyserot sekä käsitteiden erilainen

käyttäminen ovat johtaneet siihen, että se mikä on toisen mielestä hybridisodankäyntiä ja tuomittavaa, on toisen mielestä rauhan edistämistä, esimerkiksi kokonaisvaltaista lähestymistä. Venäläinen sodan kuva ja sotataidollinen näkökulma ovat osoittaneet, että sodankäynnin kenttä on laajenemassa. Clausewitzin näkemys sodankäynnistä vain sodan sotilaallisena osuutena on muuttumassa. Sotataidollinen näkökulma ja Venäjän käsitys sodan kuvasta osoittavat, että sodankäynnin kenttä on monipuolistumassa. Clausewitzin näkemys siitä, että sodankäynti on vain sodan sotilaallinen osuus, on laajentumassa. Sodankäynnistä on tulossa totaalisempaa kuin aiemmin, sillä eri keinoilla kyetään vaikuttamaan sotilaallisten osien sijaan yhteiskunnan heikkoihin ja kriittisiin osiin. Toisessa maailman sodassa totaalinen sota satoi koko yhteiskunnan voimavarat palvelemaan sodankäyntiä, nyt yhteiskunta näyttäisi sitoutuvan sodankäyntiin.

Tämän tutkielman perusteella hybridisodankäynti on *vaikuttamisen välineiden ja keinojen yhdistämistä valtioiden, yhteisöjen ja yhteiskuntien rikkomiseksi*. Sen seurauksena rauhan ja sodan välinen raja hämärtyy ja hyökkäyksen kohteena olevan päätöksenteko vaikeutuu. Käsitettä on käytetty vain vihollisen kuvaamiseen, vaikka sillä kyettäisiin kuvaamaan myös omia menetelmiä. Hybridisodankäynnillä on haluttu kuvata uutta vihollista tai uudenlaista uhkakuva, mikä on aiheuttanut käsitteen kontekstisidonnaisuuden. Käsitteen sisältämä tärkein ilmiö, vaikuttamisen välineiden ja keinojen yhdistämistä valtioiden, yhteisöjen ja yhteiskuntojen rikkomisen, näyttäisi kuitenkin olevan kontekstista riippumaton. Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa (taulukko 2) on eritelty hybridisodankäynnin tärkeimmät ominaispiirteet.

Taulukko 2: Hybridisodankäynnin ominaispiirteet.

1 Yhdistää vaikuttamisen eri menetelmiä Hybridisodankäynnissä yhdistyy selkeästi sodankäynnin eri menetelmät. Sodankäynnin eri menetelmien yhdistäminen ei ole aikalaisilmiö, vaan sitä on ollut jo ennen hybridisodankäynnin käsitettä.
2 Sekoittaa rauhan ja sodan välistä rajaa Hybridisodankäynnin tuoreimpana ominaispiirteenä on näyttäytynyt sen sekoittavan rauhan ja sodan välistä rajaa, joka on muuttunut hyvin häilyväksi.
3 Käyttötarkoituksena vihollisen kuvaaminen Historiallisesti hybridisodankäyntiä on käytetty kuvaamaan vain vihollisen toimintaa, ei niinkään omaa.
4 Kuvataan uutta vihollista tai uhkakuva Hybridisodankäynnillä on kuvattu poikkeuksetta uutta vihollista tai uudenlaista uhkakuva.
5 Kohteena yhteiskunnan ja/tai yhteisöjen rakenteet Hybridisodankäynti ei ole vain sodan sotilaallinen osuus, vaan siinä korostuu voiman käytön eri välineet, joilla vaikutetaan laaja-alaisesti puolustajaan. Vihollinen kohdistaa hybridisodankäynnin valtiota, sen hallintoa ja instituutioita vastaan.
6 Historiallisesti tarkasteltuna kontekstisidonnainen Hybridisodankäynnin käytön historia osoitti, että käsite on melko tuore ja siitä huolimatta, sen sisältö on muuttunut. Vielä ei voida siis puhua pysyväisilmiöstä, vaan hybridisodankäynnin käytössä korostuu sen kontekstisidonnaisuus.

Kuva 9: Hybridisodankäynnin lähikäsitteet.

Kuvassa 9 on esitetty hybridisodankäynnin lähikäsitteet. Hybridisodankäynnin eri tulkinnoista kokonaisvaltainen lähestyminen oli tulosten perusteella ilmiönä lähinnä sitä. Ne voidaan nähdä käsitteinä toistensa synonyymeina, jos tarkastellaan käsitteitä täysin puolueettomasti. Länsimaisen ajattelun mukaan kuitenkin hybridisodankäynti nähdään keinona heikentää valtioita ja niiden muodostamia instituutioita, kun puolestaan kokonaisvaltaisella lähestymisellä pyritään rakentamaan yhteiskuntia ja voimistamaan heikkoja valtioita. Molempien käsitteiden konteksti ja niiden käyttäjien tarkoitusperät tulee tunnistaa, jotta molempia voi tarkastella mahdollisimman objektiivisesti.

Informaatioisodankäynti itsessään on täysin irrallinen kokonaisuus, mutta sen merkitys tämän päivän sodissa — erityisesti Ukrainassa — sitoo sen voimakkaasti hybridisodankäyntiin. Ukrainan sodassa uutisoidun hybridisodankäynnin merkittävimpiä osia oli informaatioympäristön hyödyntäminen. Kuten Helsingin sanomien uutisointi osoitti, totuutta oli vaikea osoittaa Venäjän kiistäessä kaikki aggressiiviset toimet. Menestyksekkäällä informaatioisodankäynnillä sodan ja rauhan raja hämärtyi. Sen takia myös hybridisodankäynti onnistui. Informaatioisodankäynti on osa hybridisodankäyntiä, mutta sitä voidaan käyttää myös hybridisodankäynnistä irrallisena menetelmänä.

Yhdysvaltalaiset lähteet käyttävät monesti termiä hybridivastustajat. Niiden aineistojen mukaan hybridivastustajat pystyivät käyttämään hybridisodankäynnin keinoja. Käsitteenä hybridivastustajat on kuvaava — vastustaja, joka käyttää vanhanaikaisia taktiikoita nykyaikaisin välinein. Nykykäsitykseen hybridisodankäynnistä se ei kuitenkaan sovellu, sillä käsitteellä ymmärretty ilmiö on huomattavasti laajempi nyt kuin kymmenen vuotta sitten. Hybridivastustajat kuitenkin ovat kuitenkin alakäsitteitä hybridisodankäynnille ja uudelleen määrittelyllä hybridivastustaja voisi olla käyttökelpoinen termi kuvaamaan vihollista.

Hybridiosaamiskeskuksen tutkimusjohtaja filosofian tohtori Hanna Smith kehottaa, että nykyään puhuttaisiin enemmän hybridiuhkista kuin hybridisodankäynnistä.¹⁹⁷ Hybridisodankäynti-käsitettä leimaa vahvasti sota. Hybridiuhkat puolestaan voivat konkretisoitua jo rauhan aikana, joten käsitteellisesti se olisi käytettävämpi ja kuvaavampi.

---

¹⁹⁷ Huusko, Markku: *Käykö Venäjä hybridisotaa Suomea vastaan? Tässä tuoreet tulkinnat*, 22.4.2016. [<https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/194531-kayko-venaja-hybridisotaa-suomea-vastaan-tassa-tuoreet-tulkinnat>], luettu 11.4.2018.

5.2 Pohdinta

Tutkielmassa monet asiat viittaavat siihen, ettei hybridisodankäynnissä itse asiassa ole mitään uutta. Miksi se sitten on aiheuttanut niin paljon keskustelua ja ollut myös menestyksekkäs toimintatapa? Tämä tutkielma on käsitellyt käsitettä ja ilmiötä enemmän teoreettisella tasolla. Ilmeistä kuitenkin on, että eri keinojen yhdisteleminen on ollut puolustajalle vaikein osa hybridisodankäyntiä. Siinä etenkin siviiliväestöön kohdistuva vaikutus on ollut merkityksellinen osa hybridisodankäynnin tehokkuutta. Viimeisimpänä Ukrainan sodassa keinojen yhdistäminen, informaatioympäristön laaja hyödyntäminen sekä operaatioiden nopeus ovat olleet keskeisiä. Nopeudella on saavutettu strateginen yllätys, jolloin myös esimerkiksi sotilaallisen voiman käyttö on ollut osana keinovalikoimaa yllättävän nopeasti.

Hybridisodankäynnin onnistumisen edellytykset näyttäisivät olevan myös puolustajan heikkouksien voimakas hyödyntäminen. Minna Brandersin hallintotieteellisessä väitöskirjassa *Kokonainen turvallisuus?* Branders on esittänyt keskeisimpien turvallisuusuhkien olevan systeemisiä ja yhteenkietoutuneita eli komplekseja¹⁹⁸. Minna Brandersin laatima kuva on liitteessä 1. Sotilaalliset uhkat eivät ole sen perusteella osa keskeisimpiä uhkakuvia. Jos uhkia käytetään selkeästi valtioita tai instituutioita vastaan tarkoituksella yhdistelmänä, kyseessä on selkeästi tässä tutkielmassa tuloksena muodostettu hybridisodankäynti. Hybridisodankäynnin toimivuus on sen osalta myös aikalaisilmiö, sillä yhteiskuntamme ovat rakentuneet niin kompleksisiksi, että eri keinoja yhdistelemällä saadaan suurempia vaikutuksia mitä aiemmin.

Hybridisodankäynti näyttäisi kuitenkin olevan tällä hetkellä kuvaavin käsite laaja-alaisiin vaikutuskeinoihin, joissa yhtenä keinona on sotilaallisen voiman käyttö. Vaikka sitä on käytetty vain vihollisen toiminnasta, sitä voisi käyttää myös omasta toiminnasta. Se ei välttämättä olisi poliittisesti korrektaa, mutta sen avulla olisi helpompaa suhteuttaa omia toimintamahdollisuuksia ja -menetelmiä viholliseen.

5.3 Tutkimuksen kriittinen tarkastelu

Käsiteanalyysin perimmäinen tarkoitus on saada määriteltyä käsite, vaikka sitä voidaan käyttää myös abstraktien ilmiöiden luonteen ymmärtämiseen.¹⁹⁹ Tämän tutkielman tutkimustehtävänä oli luoda ymmärrys ilmiöstä epäselvän käsitteen taustalla ja selventää käsitteen käyttöä.

¹⁹⁸ Branders, Minna: *Kokonainen turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus*. Tampereen yliopisto, 2016, s. 111.

¹⁹⁹ Puusa (2008), s. 37.

Siinä mielessä on validia kysyä: oliko käsiteanalyysi oikea valinta tutkimusmenetelmäksi? Hybridiiuhkat ja -sodankäynti ovat laajoja käsitteitä, joihin todennäköisesti tulevana vuosina tullaan vielä lisäämään erilaisia vaikuttamisen keinoja.

Hybridisodankäynnin rinnalla olisi voinut käsitellä suomalaista laajaa turvallisuutta, sillä sen on sanottu olevan erinomainen torjuntakeino kyseiselle ilmiölle. Laaja turvallisuuskäsite sisältää perinteisten valtion ja sisäisen turvallisuuden lisäksi yhteiskunnallisen, taloudellisen sekä ympäristöä ja kansalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia koskevan ulottuvuuden²⁰⁰. Laajan turvallisuuskäsitteen ja hybridisodankäynnin muodostaman uhkan tarkastelu toistensa vastinpareina olisi tehnyt tutkielmasta hyvin ajankohtaan sidotun. Molemmat käsitteet olisi täytynyt määritellä hyvin tarkasti, eikä mahdollisia muutoksia olisi voitu huomioida. Sodankäynnissä keinojen yhdistämistä on nähtävissä monissa sodissa ennen kuin Nemeth käytti hybridisodankäyntiä. Erityisesti tästä syystä käsiteanalyysi oli hyvä valinta, sillä se rajasi tutkielman ulkopuolelle sodat ja kriisit, joiden aikana vielä ei ollut käytetty hybridisodankäyntiä käsitteenä kuvaamaan jotakin ilmiötä.

Teoreettisen viitekehyksen avulla tutkielmassa luotiin kuvaus hybridisodankäynnistä, jonka käytön historiaa ja tulkintoja tarkennettiin tutkielman edetessä. ”*Mitä hybridisodankäynti on?*” lienee tämän tutkielman jälkeinkin hyvä kysymys. Tutkielmalla onnistutaan vastaamaan 2010-luvun tilanteeseen, mutta vielä ilmiön tulevaisuutta ei kyetä ennustamaan. Käsitteen käyttö on tehnyt käsitteestä aikalaisilmiön, eikä vielä kymmenen vuotta sitten kyetty määrittämään sitä, mitä sillä ymmärretään vuonna 2018. Vastaavasti vieläkään ei kyetä luomaan hybridisodankäynnistä ajasta aikaan pätevää teoreettista mallia. Tämän tutkielman myötä kuitenkin on saatu selvennettyä sitä epäselvyyttä, joka käsitteen ympärille on muodostunut. Lisäksi on luotu ymmärrys käsitteen käytön tarkoituksesta. Vaikka tutkielmassa ei luotu teoreettista mallia ilmiöstä, se antaa perusteet käsitteen käytön historiasta, eri tulkinnoista ja ilmiöstä käsitteen taustalla. Ne puolestaan luovat perusteet jatkotutkimukselle.

Lähdemateriaalin valintaa on syytä tarkastella kriittisesti. Lähdeaineisto koostuu pääosin länsimaisesta materiaalista ja venäläistä alkuperää olevista materiaaleista on käytetty vain käännöksiä. Sen perusteella tutkielmaa voi kritisoida subjektiivisuudesta. Tutkija on pyrkinyt tarkastelemaan lähdeaineistoa objektiivisena, josta osoituksena se, että esille on nostettu myös kokonaisvaltainen lähestyminen ja rinnastettu sitä hybridisodankäyntiin. Täysin objektiivisesti asioita ei kuitenkaan ole kyetty tarkastelemaan. Olennainen kysymys onkin: tuleeko asiat

²⁰⁰ Turvallisuuspolitiikan tietopankki: *Turvallisuuspolitiikan käsite*.

[<http://www.turpopankki.fi/fi/index.php/turvallisuuspolitiikka/turvallisuuspolitiikan-kasite>], luettu 10.4.2018.

nähdä niin kuin toinen osapuoli näkee vai ymmärtää mitä toinen näkee? Jotta tässä tutkielmassa olisi kyetty näkemään asiat kuten esimerkiksi Venäjä näkee, se vaatisi erinomaista venäjänkielen taitoa ja laajaa perehtymistä venäläiseen aineistoon. Toisaalta, se olisi vaatinut myös oman tutkielmansa tai muutoin tutkielmasta olisi tullut merkittävästi laajempi kuin pro gradu -tutkielma. Väitöskirjatasoiseksi aiheessa ei vielä ole aineksia johtuen käsitteen käytön lyhytaikaisuudesta sekä aiemmin mainituista ongelmista hybridisodankäynnin teorian muodostuksessa. Alkuperäisaineiston puuttuminen tulee kuitenkin huomioida tutkimuksen tuloksissa, sillä niiden avulla olisi voitu entisestään syventää ymmärrystä esimerkiksi Ukrainan sodan kulusta ja siten käsitteen käytöstä. Lähdeaineistoon liittyvissä valinnoissa tulee huomioida myös se, että käännökset itsessään ovat usein jo kääntäjän tulkintoja alkuperäisestä aineistosta.

5.4 Jatkotutkimusaiheet

Viranomaisyhteistyö hybridiuhkien torjunnassa

Sodan ja rauhan välisen rajan hämärtyminen aiheuttaa luonnollisesti haasteita reserviläisarmeijalle, jonka toiminnan edellytyksenä on liikekannallepano. Tästä syystä kriisin eskaloituminen sodaksi muodostuu olennaiseksi ja konkreettisia toimintatapoja sen varalle tulisi kehittää. Turvallisuusviranomaisten²⁰¹ yhteistoimintaedellytysten kartoittamisen ja kehittämisen piirissä voi laatia monia tutkimuksia. Tämänkaltaisella tutkielmalla pystyttäisiin laatimaan uhkakuvamalleja, joihin vastaamisella voitaisiin kartoittaa viranomaisyhteistyön tasoa ja kehittää siihen liittyviä toimintatapoja.

Valmiusyksiköiden tarvittava suorituskyky

Uhkien torjumiseksi taktiikassa ja operaatiotaidossa tulisi tarkastella joukkojen käyttöä. Olenainen osa joukkojen käyttöä on niiden suorituskyky. Puolustusvoimien valmiusyksiköt ovat melko uusia, joten niiden suorituskykyä olisi tarpeen tarkastella. Vaikka valmiusyksiköt ovat jo olemassa oleva suorituskyky, asiaa voisi tarkastella avoimin silmin tyhjältä pöydältä. Tarvittavien suorituskykyjen laadun ja määrän tarkastelu voisi auttaa valmiusyksiköiden taktiikan ja koulutuksen kehittämisessä.

---

²⁰¹ Turvallisuusviranomaisiin kuuluvat Poliisi, Pelastuslaitos, Puolustusvoimat sekä Rajavartiolaitos.

Suomalaisen yhteiskunnan kriittiset tekijät

Laajemmassa näkökulmassa hybridisodankäyntiä tulisi tutkia sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden näkökulmista. Mitkä ovat suomalaisen yhteiskunnan heikkoja lenkkejä tai onko Suomessa vaarana muodostua ryhmittymiä, joihin jokin ulkopuolinen taho kykenee vaikuttamaan ja aiheuttamaan sisäisen turvallisuuden ongelmia? Tutkielmassa ei tulisi tarkastella kriittistä infrastruktuuria ja sen sietokykyä, vaan keskittyä pidemminkin abstraktimpaan ilmiöön suomalaisen yhteiskunnan kriittisistä tekijöistä ja käsitellä niiden resilienssiä.

LÄHTEET

1 Julkaisemattomat lähteet

1.1 Puolustusvoimien asiakirjat

Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportti: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 1/2015: Hybridisodankäynnin käsitteestä*. AL2421/10.2.2015.

Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen doktriiniosaston raportti: *Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen tutkimuskatsaus 4/2016: Hybridiuhat ja yhteiskunnan varautuminen*. AM11967/11.8.2016.

Pääesikunta: *Kenttäohjesääntö yleinen osa*. Ykkös-Offset Oy, Vaasa, 1995.

1.2 Muut julkaisemattomat lähteet

Aki-Mauri Huhtinen turvallisuus hybridiympäristössä -seminaarissa, muistiinpanot tutkijan hallussa.

2 Julkaistut lähteet

2.1 Opinnäytetyöt ja tutkimukset

Branders, Minna: *Kokonainen turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus*. Tampereen yliopisto, 2016.

Kostiainen, Mikko: *Epäsymmetrinen sodankäynti Tšetšeniassa vuosina 1994—1996 ja 1999—2000*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2009.

Krogars, Marco: *Sotatieteelliset käsitteet puntarissa*. Julkaisusarja 1, Tutkimuksia N:o 9, Maanpuolustuskorkeakoulu, Hakapaino Oy, Helsinki 1998.

Huovinen, Kari: *HYBRID WARFARE – Just a Twist of Compound Warfare? Views on warfare from the United States Armed Forces perspective*. Maanpuolustuskorkeakoulu 2011.

Huovinen, Kari-Petri: *HEZBOLLAH AND TALIBAN – Hybrid Adversaries in Contemporary Conflicts? Views on an Adversary from the United States Armed Forces Perspective*. Maanpuolustuskorkeakoulu 2013.

Huttunen, Mika: *Monimutkainen taktiikka*. Julkaisusarja 1, Taktiikan tutkimuksia n:o 2/2010, Maanpuolustuskorkeakoulu, Edita Prima Oy, Helsinki, 2010.

Lalu, Petteri: *Syvää vai pelkästään tiheää: Neuvostoliittolaisen ja venäläisen sotataidollisen ajattelun lähtökohdat, kehittyminen, soveltaminen käytäntöön ja nykytilanne. Näkökulmana 1920— ja 1930—luvun syvän taistelun ja operaation opit*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki, 2014.

Nemeth, William J.: *Future War and Chechnya: A Case of Hybrid Warfare*. Naval Postgraduate School, 2002.

Multinational Capability Development Campaign (MCDC): *Countering Hybrid Warfare*. 31.10.2016.

Multinational Capability Development Campaign (MCDC): *Countering Hybrid Warfare*. Analytical Framework, 31.10.2016.

Multinational Capability Development Campaign (MCDC): *Countering Hybrid Warfare*. Baseline assessment, 31.10.2016.

Sallinen, Ville-Oskari: *Status, Venäjä ja sota: Venäjän suurvalta-aseman menettämisen pelko kylmästä sodasta Ukrainaan*. Maanpuolustuskorkeakoulu Helsinki 2017.

2.2 Kirjallisuus

Clausewitz, Carl Von: *Sodankäynnistä*. (suom. Heikki Eskelinen), Fälth & Hessler, Smedjebacken 1998.

- Götz, Elias (ed.): *Russia, the West and the Ukraine crisis: three contending perspectives*. Taylor & Francis, London 2018.
- Hannikainen, Lauri & Tero Lundstedt: *Kansainvälisen oikeuden rooli nyky-Venäjän ulkopoliitikassa - erityisesti valtiosuvereenisuden, asevoiman käytön kiellon ja kansojen itsemääräämisoikeuden valossa*. Puolustusministeriö 2016.
- Headquarters, Department of the Army: *Field Manual 3-0*, Washington DC 2008.
- Jokinen, Christian & Anssi Kullberg: *Separatismi ja islamismi*. Gummeruksen kirjapaino Oy, Jyväskylä 2006.
- Jomini, Antoine Henri: *The Art of War*. Leonaur Oakpast Ltd 2010.
- Raunio, Ari (toim.): *Suursotien vuosisata: sodan ja taistelun kuva 1900-luvulla*. Sotahistorian laitoksen julkaisusarja 2, Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2002.
- Lasconjarias, Guillaume & Jeffrey A. Larsen: *Nato response to hybrid threats, Introduction: A new Way of Warfare*. DeBooks Italia srl, Italia 2015.
- Putkinen, Juhani: *Imperialistinen roistovaltio*. OÜ Greif trükikoda, Tartu 2005.
- Rácz, András: *Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist*. Ulkopoliittinen instituutti, Multiprint Oy, Helsinki 2015.
- Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä (toim.): *Sota — teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian Laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.
- Rekkedal, Nils: *Nykyaikainen sotataito - sotilaallinen voima muutoksessa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Edita Prima Oy, Helsinki 2006.
- Rekkedal, Nils Marius: *Operaatiotaito – operaatiotaidon kehittyminen neljässä suurvallassa*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1, N:o 1/2013, Edita Prima Oy, Helsinki 2013.

Rintakoski, Kristiina & Mikko Autti (toim.): *Comprehensive approach: Trends, challenges and possibilities for cooperation in crisis prevention and management*. Puolustusministeriö, Helsinki 2010.

Suoknuuti, Heidi: *Sanastotyöopas*. Sanastokeskus TSK ry, Helsinki 2006.

Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Hansaprint Oy, Vantaa, 2013.

Tzu, Sun: *Sodankäynnin taito*. (suom. Heikki Karkolainen), WSOY, Juva 1998.

Valtioneuvoston kanslia: *Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016, Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2016.

Valtioneuvoston kanslia: *Valtioneuvoston puolustusselonteko*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2017, Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2017.

United States Government Accountability Office: *Hybrid warfare*. 2016.

[<http://www.gao.gov/new.items/d101036r.pdf>], luettu 10.4.2018.

Walker, Lorraine & Kay Avant: *Strategies for theory construction in nursing*. Neljäs painos, Pearson Education Ltd, New Jersey 2005.

Williamson, Murray ja Peter R. Mansoor (eds.): *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*. Cambridge University Press 2012.

2.3 Artikkelit

Aittokoski, Heikki: Venäjä kiihdytti sanasotaa Ukrainasta, *Helsingin sanomat*, 25.2.2014.

[<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002712430.html>], luettu 10.4.2018.

Andersson, Jan Joel & Thierry Tardy: Hybrid: what's in a name? *Brief Issue*, European Union Institute for Security Studies.

Chivvis, Christopher S.: *Understanding Russian "hybrid warfare": And what can be done about it*. The RAND Corporation 2017.

Euroopan komissio: *Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle, Yhteinen kehys hybridiuhkien torjumiseksi: Euroopan unionin toimet*. Bryssel 6.4.2016.

[<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=EN>], luettu 10.4.2018.

Galeotti, Mark. 2014. "The "Gerasimov Doctrine" and Russian Non-Linear War." *In Moscow's Shadows*,

June 6. [<https://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>].

Galeotti, Mark: *The Mythical "Gerasimov Doctrine" and the language of threat*, Critical Centre of European Security, Czech Republic 2018.

Gaub, Florence: Hizbullah's hybrid posture: three armies in one. *Issue Alerts 7/2015*.

Gorenburg, Dmitry: What Russia's Military Operation in Syria Can Tell Us About Advances in its Capabilities, *PONARS Eurasia policy memo No. 424*. Elliot School of International Affairs, The George Washington University 2016.

Götz, Elias: *Russia, the West and the Ukraine crisis: three contending perspectives*. Taylor & Francis, London 2018.

Halminen, Laura: Hybridisodan käyttö on politiikkaa – näin erotat uudet sotatermit toisistaan, *Helsingin sanomat*, 26.9.2014. [<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002764599.html>], luettu 10.4.2018.

Hannula, Tommi & Aishi Zidan: Hermopeli Krimillä kiristyy - Ukraina syyttää Venäjää avoimesta hyökkäyksestä, *Helsingin sanomat*, 1.3.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002713354.html>], luettu 10.4.2018

- Hannula, Tommi & Elina Vöntönen: Krim ei voi itse päättää liittymisestään Venäjään, *Helsingin sanomat*, 6.3.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002714745.html>], luettu 10.4.2018.
- Hoffman, Frank: *Conflict in the 21th century: The rise of hybrid wars*. Potomac Institute for policy studies, Arlington, 2007.
- Hoffman, Frank: Hybrid vs. compound warfare, *Armed Forces Journal*, 2009. [<http://armedforcesjournal.com/hybrid-vs-compound-war/9>], luettu 11.4.2018
- Hoffman, Frank: Hybrid warfare and challenges. *Joint Force Quarterly issue 52*, 1/2009.
- Huusko, Markku: Käykö Venäjä hybridisotaa Suomea vastaan? Tässä tuoreet tulkinnat, 22.4.2016. [<https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/194531-kayko-venaja-hybridisotaa-suomea-vastaa-tassa-tuoreet-tulkinnat>], luettu 11.4.2018.
- Jantunen, Saara & Tero Palokangas: Informaatioajan operointi edellyttää kaikkien toimintaympäristöjen hallintaa, *Sotilasaikakauslehti*, 1/2015
- Johnson, David E.: *Hard Fighting Israel in Lebanon and Gaza*. Rand Corporation, 2011
- Karagiannis, Emmanuel: The Russian Interventions in South Ossetia and Crimea compared Military performance legitimacy and goals, *Contemporary Security Policy*, 2014. [<http://dx.doi.org/10.1080/13523260.2014.963965>]
- Kerttunen, Mika: *Strategia*. Julkaisusarja 3, Strategian asiantietoa, No 4, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2007. [<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201201241125>], luettu 11.4.2018.
- Kielitoimistonsanakirja. 2014. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 28.2.2017
- Kähkönen, Virve & Kaisa Rautaheimo: Euromieliset valtasivat Kiovan aukiot, *Helsingin sanomat*, 26.11.2013. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002691693.html>], luettu 10.4.2018.

Laki Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta.

[<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170417>], luettu 10.4.2018.

Lalu, Petteri: Venäläinen sodan kuva, *Venäjän asevoimat muutoksessa — kohti 2030-lukua*. Pasi Kesseli (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, verkkoversio, Helsinki 2016.

Lehto, Martti: Uhkana sotilaallis-poliittisen voimatasapainon muutos. *Sotilasaikakauslehti*, 2/2014, pääkirjoitus.

Limnell, Jarno: Kriisit muuttuvat epämääräisiksi, *Iltalehti*. 23.5.2014.

[<https://blogit.iltalehti.fi/jarno-limnell/2014/05/23/kriisit-muuttuvat-epamaaraisemmiksi/>], luettu 10.4.2018.

Limnell, Jarno: Hybridi-sodankäyntiä Ukrainassa, *Iltalehti*. 15.7.2014.

[<https://blogit.iltalehti.fi/jarno-limnell/2014/07/15/hybridi-sodankayntia-ukrainassa/>], luettu 10.4.2018.

Lind, William S., John F. Schmitt, Joseph W. Sutton & Gary I. Wilson: The changing wave of war: into the fourth generation. *Marine corps gazette*, 1989.[<http://globalguerrillas.typepad.com/lind/the-changing-face-of-war-into-the-fourth-generation.html>], luettu 10.4.2018.

MacFarlane, S. Neil: Kto Vinovat? Why is there a crisis in Russia's realtions with the West? *Russia, the West and the Ukraine crisis: three contending perspectives*. Elias Götz (ed.), Taylor & Francis, London 2018.

Mattis, James & Frank Hoffman: Future warfare: The rise of the hybrid wars, *Proceedings Magazine November 2005* vol. 132/11/1,233. U.S. Naval Institute, Annapolis 2005.

[<http://milnewstbay.pbworks.com/f/MattisFourBlockWarUSNINov2005.pdf>], luettu 11.4.2018.

McDermott, Roger N.: Does Russian has Gerasimov doctrine, *The US Army War College Quarterly Parameters Vol. 46 No. 1*. US Army War College 2016.

Multinational Experiment 5: *A conceptual framework for MNE5*. 2009.

Multinational Experiment 5: *Key elements of a comprehensive approach: a compendium of solutions*. 2009.

[https://www.defmin.fi/files/1433/MNE5_Compndium_Mar2009_PUBLIC.pdf], luettu 10.4.2018.

Niemeläinen, Jussi: Janukovyč sai apua Putinilta, *Helsingin sanomat*, 18.12.2013.

[<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002697065.html>], luettu 10.4.2018.

Organisation for Security and Co-operation in Europe: *OSCE Chair says Crimean referendum in its current form is illegal and calls for alternative ways to address the Crimean issue*, 11.3.2014. [<http://www.osce.org/cio/116313>], luettu 10.4.2018.

Palokorpi, Mikko & Smith, Hanna: *Venäjä ja terrorismin vastainen sota*. Idäntutkimus 1/2005.

Paronen, Antti & Simon Källman: Voimankäytön pettämätön logiikka, *Sotilasaikakauslehti*, 3/18.

Pelli, Petja: Ukrainan parlamentti torjui Julija Tymosenkon vapauttavat lait, *Helsingin sanomat*, 21.11.2013, [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002690678.html>], luettu 10.4.2018.

Puistola, Juha-Antero: *Näkökulmia hybridisodankäyntiin*. Maanpuolustuksen tieteellisen neuvottelukunnan seminaarin aineisto 18.11.2015, 2015.

Puusa, Anu: Käsiteanalyysi tutkimusmenetelmänä, *Premissi 4/2008*, 2008.

Pyykönen, Juha: Sotilaallisen kriisinhallinnan muutos, *Sota — teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian Laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Raitasalo, Jyri: Getting grip of on the so-called “hybrid warfare”, *ASPJ Africa and Francophonie Volume 8, No. 3*, Air and space power journal 2017.

Raitasalo, Jyri: Sodankäynnin vallankumous — realistinen visio vai virhearvio?, *Sota — teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian Laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Raitasalo, Jyri & Joonas Sipilä: Muuttuva sodan kuva, *Sota — teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Jyri Raitasalo & Joonas Sipilä (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian Laitos, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24, Edita Prima Oy, Helsinki 2008.

Reuters-HS: Putin: Krimillä ei ole Venäjän sotilaita, *Helsingin sanomat*, 4.3.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002714204.html>], luettu 10.4.2018.

Turtiainen, Suvi & Matti Mielonen: HS Kiovassa: Kymmeniä kuollut verilöylyssä - arviot vainajien määrästä vaihtelevat rajusti, *Helsingin sanomat*, 20.2.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002711300.html>], luettu 10.4.2018.

Turvallisuuspolitiikan tietopankki: *Turvallisuuspolitiikan käsite*. [<http://www.turpopankki.fi/fi/index.php/turvallisuuspolitiikka/turvallisuuspolitiikan-kasite>], luettu 10.4.2018.

Tähtinen, Janne: Venäjän asevoimien kokemukset viimeaikaisista sodista, *Venäjän asevoimat muutoksessa — kohti 2030-lukua*. Pasi Kesseli (toim.), Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 5, verkkoversio, Helsinki 2016.

Ulkoasiainministeriö: *Voimankäytön oikeussäännöt, selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle*. Lönnberg Print & Promo, Helsinki 2015.

Ulkomaat: Ukrainan parlamentti erotti Janukovyčšin, *Helsingin sanomat*, 22.2.2014. [<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002711854.html>], luettu 10.4.2018.

Valtioneuvoston viestintäosasto: *Eurooppalainen hybridiosaamiskeskus perustettiin Helsinkiin*, 11.4.2017.

[http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/eurooppalainen-hybridiuhkien-osaamiskeskus-perustettiin-helsinkiin?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=10616], luettu 10.4.2018.

Venäjän federaation ulkopoliittinen konseptio 2000.

[<https://fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/econcept.html>]

Venäjän ulkopoliittinen konseptio 2008. [<http://en.kremlin.ru/supplement/4116>].

Venäjän federaation ulkopoliittinen konseptio 2013.

[http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICkB6BZ29/content/id/122186]

Venäjän federaation ulkopoliittinen konseptio 2016.

[http://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICkB6BZ29/content/id/2542248], luettu 10.4.2018.

Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja.

[<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1956/19560001#idp450504608>], luettu 10.4.2018.

Yhdysvaltojen kansallisen puolustuksen strategia, 2005.

2.4 Puheet ja videot

Lindberg, Jarmo, Puolustusvoimain komentaja: puhe 210. valtakunnan maanpuolustuskurssin avajaisissa 15.9.2014. [www.eilen.fi/fi/3261/], luettu 11.4.2018.

Janukovyš uhoaa jatkavansa taistelua fasisteiksi kutsumiaan vastaan, HSTV, 28.2.2014.

[<https://www.hs.fi/hstv/uutiset/art-2000002934575.html>], luettu 10.4.2018.

Niinistö, Sauli, tasavallan presidentti: puhe 219. maanpuolustuskurssin avajaisissa 7.11.2016. [<http://www.president.fi/public/default.aspx?contentid=353891&nodeid=44810&contentlan=1&culture=fi-FI>], luettu 10.4.2018.

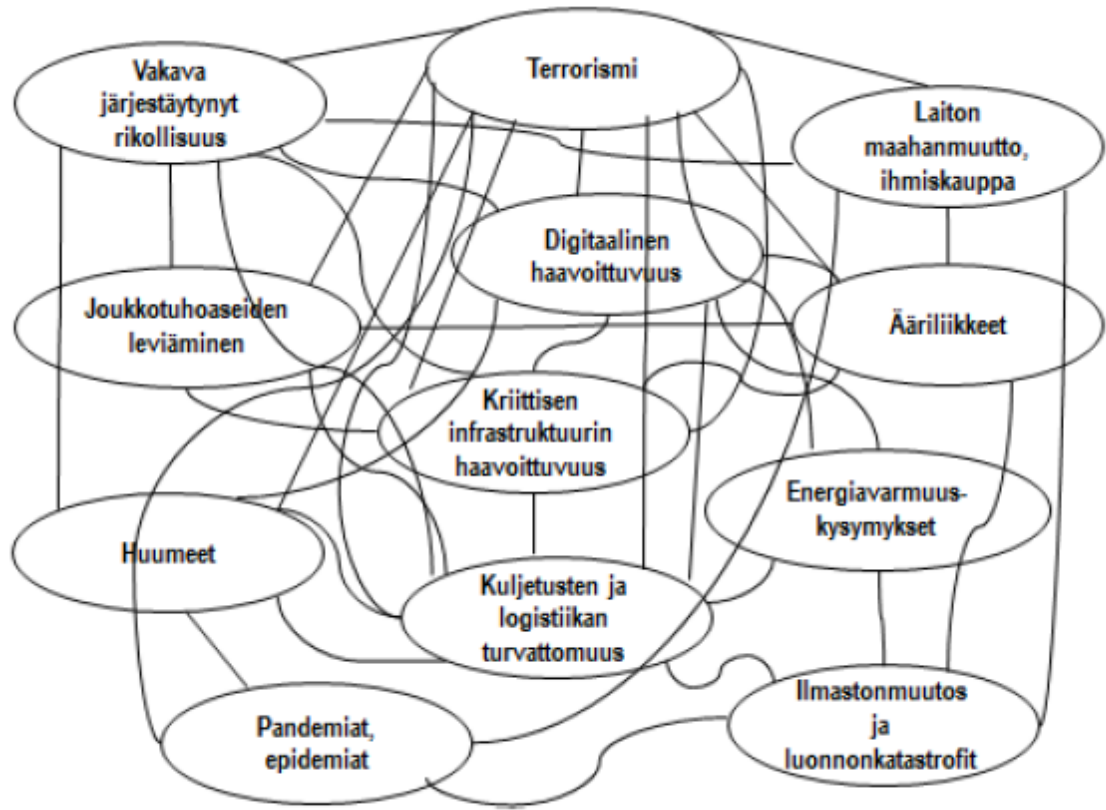
Rasmussen, Anders Fogh, NATO:n pääsihteeri: puhe Chatham Housessa Lontoossa 19.6.2014. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_111132.htm?selectedLocale=en], luettu 11.4.2018.

Stoltenberg, Jens, NATO:n pääsihteeri: puhe NATO:n muutosseminaarissa Washingtonissa 25.3.2015. [https://www.nato.int/cps/ic/natohq/opinions_118435.htm], luettu 11.4.2018.

LIITTEET

Liite 1: Turvallisuushaasteiden kompleksisuus.

TURVALLISUUSHAASTEIDEN KOMPLEKSISUUS

Kuva 10: Turvallisuushaasteiden (uhkien) kompleksisuus yhteenkietoutumisena ja monimutkaisuutena²⁰².

²⁰² Branders (2016), s. 111.